

Tatabányai Barlangkutató Egyesület

1992



Tartalom jegyzék

Térképjegyzék.....	1.old
<u>Összefoglaló</u>	2.old
<u>Egyesületi élet</u>	6.old
Az Egyesület tagsága és aktivitása 1992.-ben.....	8.old
Táboraink.....	10.old
Gazdasági helyzet.....	11.old
Egyesület tagságának képzéséről.....	12.old
Felszerelés tárunk bővítése.....	13.old
Részvétel az MKBT és a Területi szerv. munkájában.....	14.old
1993 évi munkaterv.....	15.old
<u>Feltáró munka</u>	16.old
Betyárkörte-barlang.....	17.old
Bubó Cupropenis-barlang.....	18.old
Szerelem-lyuk.....	20.old
Sör, bor és víznyelő-barlang.....	21.old
Döbbenet-barlang.....	23.old
Fenyvesi-nyelő.....	24.old
Tüzes-nyelő.....	24.old
Lengyel-barlang.....	25.old
Zapodie-jégbarlang.....	27.old
Keselő-hegyi 1.sz. barlang.....	29.old
<u>Barlangvédelem</u>	31.old
Klimatológiai mérések.....	32.old
Hőmérséklet mérés adatok a Keselő-hegyi bg.-ból.....	35.old
Gerinces csontmaradványok.....	37.old
Kataszter kiegészítés a4630.sz. kataszteri egységben.....	38.old
Barlangtérképezési tevékenység 1992.-ben.....	41.old
Karsztfejlődés az Öreg-Kovács-hegyen.....	46.old
Karsztos mélyedések az Öreg-Kovács-hegyen.....	53.old
Keselő-hegyi 1.sz. barlang.....	69.old
A Hamlet-barlang bejárási útmutatója.....	75.old
Fotóarchívumunk bővülése.....	77.old
Túrák Biharország néhány barlangjában.....	79.old
Felhasznált irodalom.....	84.old
Fotójegyzék.....	86.old

Térképjegyzék

- Döbbenet-barlang (alaprajz) 1:100
(metszetek) 1:100
- Sör, bor és víznyelő-barlang (beforgatott met-
szet) 1:100
- Bubó Cupropenis-barlang (beforgatott metszet) 1:100
- Betyárkörte-barlang (beforgatott metszet) 1:100
- Szerelem-lyuk (beforgatott metszet) 1:100
- Fenyvesi-nyelő barlangja (metszetek) 1:100
- Zapodie-jégbarlang (kürtő)(metszet) 1:200
- Keselő-hegyi-barlang (alaprajz) 1:100
(hossz és keresztmetszvények) 1:100
- Lengyel-barlang (alaprajz) 1:100
(hossz és keresztmetszvény) 1:100
- Öreg-Kovács-hegyi 8.sz. barlang (alaprajz és
metszet) 1:100
- 9.sz. barlang (alaprajz és
metszet) 1:100
- 10.sz. barlang (alaprajz és met-
szet) 1:100
- 11.sz. barlang (alaprajz és
metszet) 1:100
- 12.sz. barlang (alaprajz és
metszet) 1:100
- 13.sz. barlang (alaprajz és
metszet) 1:100
- Öreg-Kovács-hegyi 1; 2;3;13;22;25;31;38; sz.
víznyelők(alaprajz, metszetek)
- Öreg-Kovács-hegyi 15; 23; sz. víznyelők (metszetek)

Összefoglalás

1992. évben Egyesületünk munkáját minden eddiginél nagyobb aktivitás jellemezte.

Tagságunk viszonylag jelentős aktív létszámmal sikeresen dolgozott. Ennek nyomán a következőkben foglalhatjuk össze a tárgyév eseményeit:.

Egyesületi élet: 1992-ben Egyesületünket a tagság által választott vezetőség - elnök, titkár stb. - irányította.

A mindegy 20 aktív tagot számláló " társaság " munkáját és túsí-
it is e " szerv " bonyolította le. Az igen jelentős személyi aktivitáson túl az anyagi háttérünk javulása is pozitívan befolyásolta munkánkat. Ez utóbbi bizony fontos tényező jóvoltából nagy mértékben növeltük felszerelés ill. dokumentációs tárunkat, ezen belül főleg fotógyűjteményünket.

Túrákat szerveztünk néhány hazai és külföldi karsztvidékre s lehetőségeinkhez mérten részt vettünk a Társulat munkájában. Tagságunk egybehangzó véleménye alapján Egyesületünknel a szervezési ill. általában a " csoportélet " terén jelentkezett a legnagyobb mérvű javulás. Ebben természetesen nagy szerepe volt a tagság " tettekkészségének " ill. anyagi helyzetünk javulásának.

Jelentős eredményként könyvelhetjük el a túravezetéseink népszerűségét ill. előadásaink sikerességét.

1992-ben munkánkat jelentős módon segítette a tatai Megalódu s Barlangkutató Csoport néhány tagjának aktivitása.

Feltárás: Tárgyév folyamán 4 területen végeztünk aktív feltáró munkát. Ezek közül 3 hazánkban a Gerecse-hegységben, 1 az erdélyi Bihar-hegységben található.

Feltáró tevékenységet e 4 területen mintegy 9 barlangban és 1 felszíni karsztjelenségben végeztünk.

Az immár tradicionális kutatási területünkön a dél-gerecsei Öreg-Kovács-hegyen 6 üregben ill. 1 karsztos mélyedésben dolgoztunk. E munka eredményeként vált ismertté a 6 említett üregből 5, (egy már ismert volt, a Döbbenet-barlang).

Jelentős munkaóra ráfordítással tártuk fel a Sör, bor és a víznyelő-barlangot, mely 15 m mély, a Bubo Cupropenis-barlangot, mely kb. 100 m hosszú, a Fenyvesi-nyelő barlangját, mely 6 m mélységig vált ismertté, a Betyárkörte-barlangot, mely 18 m-es mélységével ill. a Szerelem-lyukat avagy Kalandorok kíméljenek-barlangot, mely 23 mélységig tárult fel. Jelentős munkát végeztünk továbbá a Tüzes-nyelőben ill. a Böbbenet-barlang -40 m mélységben levő végpontján, eddig sajnos sikertelenül.

E kutatások főleg egész hétvégés programok ill. 4-6 napos táborok formájában oldottuk meg.

Lengyel-barlang: A barlang mélyén térképező munkánk során rövid bontó munkálatokkal ill. bontás nélkül(!) is több helyen, összesen 31 m új járatot tártunk fel. A barlang összhosszát 580 m-re növeltük. Egyes járatok további kutatása ígéretesnek tűnik.

Keselő-hegyi-barlang: A Gerecse-hegység legmélyebb üregét az év őszén és telén látogattuk meg nagy gyakorisággal.

E látogatások célja a barlang feltérképezése volt, de a túrák expedíciós terveink előkészítésében is jelentős szerepet kaptak. A térképező munka közben a barlang 3 pontján sikerült eddig teljesen ismeretlen járatokat feltárni. Ezek összhossza kb. 50 m. Kettő új járatszakasz (6 és 15 m hosszúak) feltárása nem bír nagy jelentőséggel, viszont a mélyszakaszbeli feltárás a barlang mélységét növelte kb. 10-12 m-el, valamint biztosította az eddigi két végpont közti összeköttetést, összejárhatóságot.

Külföld-belföld: Külföldön megfordulva viszonylag kis jelentőségű feltárást hajtottunk végre a romániai (Bihar-hegység) Zapodie-jégbarlang egyik kürtőrendszerében.

Két társunk részt vett a bükki Speizi-barlang végponti szifonjának áttörési kísérletében, (1992 július -Marcel Loubens B.E.) ill. 1-2 tagunk rendszeresen segítette az esztergomi Balassa Csoport Gorba-tetői munkálatait.

Kutatásaink ilyen fokú kibővülésében nagy szerepe volt tagságunk aktivitásának és anyagi (pénzügyi és felszerelési) helyzetünk javulásának.

Baralngvédelem: Tervezett legfontosabb védelmi munkánkat a Döbbenet-barlang lezárását a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság 1992-ben sem támogatta. Ebből kifolyólag csak az Egyesületünk minimális lehetőségeit kihasználó barlangvédelmi tevékenységet a Kullancsos-barlang feltört zár rendszerének újrakészítését ill. néhány omlásveszélyes hely biztosítását végeztük el a fennsík barlangjaiban.

(E sorok írásakor sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a lezárás hiányában az életveszélyes bejáratú Döbbenet-barlang már nincs bejárható állapotban.)

Összeségében megállapíthatjuk, hogy feltáró munkánk ismét sikerrel járt s az 1992. évben teljesített kb. 2000 barlangi és 3-4000 felszíni munkaóra nem maradt eredmény nélkül.

Tárgyév során tagjaink 52 napon átlagosan 8 fő részvételével dolgoztak kutatási területeinken.

Dokumentációs tevékenység ill. speleológiai megfigyelések:
1992. évben 6 fő témakörben végeztünk tervszerű dokumentációs munkát ill. speleológiai alapkutatást.

1. Barlangtérképezés keretében az Öreg-Kovács-hegyen 12 db. az új üreg térképét készítettük el.

Legjelentősebb eredmény, mely talán a feltárásoknál is nagyobb sikerként könyvelhető el a Döbbenet-barlang, a Lengyel-barlang és a Keselő-hegyi 1.sz. barlang térképének elkészülése. Ezek a munkálatok kb. 30 munkanapot vettek igénybe. Eredménye pedig az Évkönyvben mellékelt térképeken tanulmányozható.

Kisebb térképészeti munkákat folytattunk Romániában is.

2. Barlangi klimatológiai mérésorozatot folytattunk a Kullancsos-barlangban, a Benzinkút-, és a Keselő-hegyi barlangokban. Kisebb barlang napi hőmérséklet változásait tisztázó mérésorozatot végeztünk a Sör, bor és víznyelő-barlangban. A hőmérséklet adatokon kívül esetenként CO₂ koncentrációt is mértünk.

3. Jelentős általános dokumentációs tevékenységet végeztünk - az Öreg-Kovács-hegyen, ahol is a fennsík összes, mintegy 43 karsztos mélyedésének leírását ill. a jelentősebbek (10 db.) térképét is elkészítettük. Elkészült továbbá az Öreg-Kovács-hegy keleti oldalában talált 6 újabb üreg ill. a fennsíkon feltárt 5 üreg alap dokumentációja.
4. Általános leírást készítettünk a Keselő-hegyi 1.sz. barlangról. E leírás röviden ismerteti az üregrendszer kutatástörténetét, látványosságait, érdekességeit ill. bejárési útmutatóját, de az érdeklődők a leírásból a barlang genetikájáról ill. geológiai, klimatológiai érdekességeiről is olvashatnak benne.
5. Terepi munkáink összefoglalásaként az Öreg-Kovács-hegy karsztdenudációjáról rövid összefoglaló dolgozatot készítettünk.
6. Erdélyi túránk tapasztalatai alapján a Pádisi Hamlet-barlangról bejárési útmutatót készítettünk el.

1992 évi munkánk alapján megállapíthatjuk, hogy a munkatervben megadott részfeladatokat messze túlteljesítve ünnepelhetjük az 1993 év első felében csoportunk (egyesületünk) fennállásának 5. évfordulóját.

Egyesületi élet

Az egyesületi tevékenység idén több részből tevődött össze. A tagság a klub összejövetelekből, a kutatási munkálatokból és a túrákból állt.

Közgyűlések - vezetőségi megbeszélések.

A Tatabányai Barlangkutató Egyesület 1992 évben két alkalommal tartott közgyűlést. A február 8.-án tartott közgyűlésen 18 tag jelent meg. A vezetőség megválasztása ill. az 1992 évi pénzügyi és kutatási terv került megszavazásra. A közgyűlés szavazata alapján az Egyesület elnöke 1992 február 10.-e és 1993 február 10.-e között Polacsek Zsolt, titkára Duzsik Róbert, gazdasági vezetője Bajusz Mónika.

Az augusztus 22.-i közgyűlésen további kutatási teendők, néhány személyi kérdés és az őszi túrák kerültek megbeszélésre. 19 fő volt jelen.

Az Egyesület vezetősége 1992-ben hatszor ült össze. Az üléseken általában kutatási és gazdasági kérdéseket vitattak meg.

Klub összejövetelek.

Az Egyesület tagsága a programok pontosítása és megbeszélése miatt 1992-ben szakítva a bevált módszerrel gyűléseket tartott. Ezek helyszíne 15 alkalommal a Vadvirág vendéglátóipari helységben ill. 3 alkalommal az elnök lakásán történt.

Ez utóbbi alkalmakkor rövid megbeszélések történtek és több órás "vitaestek" alakultak ki. Ezek a viták természetesen a barlangkutatással voltak kapcsolatosak.

Önmagunk képzésére 3 alkalommal tartottunk előadást. Ezek a következők voltak:.

- Ballabás István: A speleoalpin technika.
- Polacsek Zsolt: Barlang földtan.
- Imre Gábor: Túrák Erdélyben.

Átlagos létszám 12 fő volt.

Kutatási tevékenységünkben szinte minden tag kivette részét. Az idén 3 db. hat napos tábort, 26 egész hétvégés megmozdulást, valamint tizenkét egy napos feltáró-kutató túrát szerveztünk. (Majdnem minden hétvégén dolgoztunk!!) Ezekben átlag 13 fő vett részt s ez nagyban felülmúlja az 1991-es év aktivitását.

E tevékenységi körről évkönyvünk bővebben beszámol.

Túráink során tagságunk Magyarország több karszterületére ill. Erdélyben a Bihar-hegység és a Királyerdő, Csehországban a Morva-karszt barlangjaiba jutott el.

Jelentősebb túráink:.

1992. január 24-26. Létrási Vizes-barlang	7 fő
február 20-23. Túra Központi-Gerecsében (Júra-zsomboly)	12 fő
március 20-22. Tési fennsík (Jubileum-zsomboly, Alba Regia-bg)	8 fő
április 17-19. Ágasvári Csörgőlyuk	8 fő
május 23-25. Túra a Vértes-hegységben	10 fő
június 9-14. Morva-Karszt	9 fő
július 4-12 Létrás-tetői kutatásvezetői tábor	2 fő
július 3-11. Tisza-túra	10 fő
szeptember 1-7 Bihar-hegység, Pádis fennsík	16 fő
október 12-18. Királyerdő	6 fő
november 6-8. István-lápai-barlang	9 fő

Ezekben kívül kb. 10 alkalommal jártunk a Keselő-hegy barlangjaiban.

Túráinkról az Évkönyv más részeiben is beszámolunk.

Jutalmak:.

1992. december 27.-én az év legkiemelkedőbb aktivitású kutatóit az Egyesület könyvjutalomba részesítette:.

- Rajki Tamás

- Nagy Attila tagtársaink részesültek jutalomba.

Az Egyesület tagsága és aktivitása 1992-ben.

A Tatabányai Barlangkutató Egyesületnek 1992-ben 20 tagja volt. A tagság aktivitását a következő táblázatban szemléltethetjük legjobban.

Név	1.	2.	3.
Bajusz Mónika	56	18	74
Ballabás István	48	16	64
Bálint Sarolta	12	12	24
Brautigam Géza	39	16	55
Duzsik Róbert	42	18	60
Ecsődi Zoltán	22	10	32
Gönczöl Timea	12	2	14
Gál István	14	5	19
Imre Gábor	59	18	77
Nagy Attila	59	16	75
Nagy Tamás	26	10	36
Lengyel Péter	50	15	65
Polacsek Zsolt	59	18	77
Rajki Tamás	56	3	59
Tóth Zsuzsa	6	8	14
Tóth Szilárd	24	12	36
Tóth Zoltán	36	13	49
Szentirmai Enikő	39	16	55
Szegedi László	33	15	48
Szabó Katalin	10	8	18

Jelmagyarázat: 1.= részvétel a terepi tevékenységben/nap

2.= részvétel a klub foglalkozásokon/nap

3.= összesen/nap

Sajnálatos módon az Egyesület munkájában az 1991-es tagok közül Kulcsár László és Meszes István nem vett részt.

Őket az egyesületi tagságból felfüggesztettük.

Örömmel tapasztaltuk viszont, hogy a Papp Ferenc Csoport két tagja Borzsák Sarolta, Maucha Gergely 1992-ben is aktívan segítette munkánkat.

Más "környékbeli" egyesületekkel ellentétben (bár erre alapszabályunk módot ad) pártoló tagokkal nem bővítjük létszámunkat e lapon. Nézetünk szerint ugyanis aki nem tag, de segíteni akarja munkánkat (nem egy ilyen eset történt - Ezúttal mondunk köszönetet.) az e cím nélkül is megteszi ezt s azért, hogy növeljük az "elvi" létszámot, fölösleges a pártoló tagokat létszámunkba nyílvántartani.

május 1-61.

augusztus 18-21

september 1-

Az említett 10
napos szünet
volszólás

Táboraink

1992 évben a következő táborokat szerveztük és valósítottuk meg:

január 5- 9. Napi 6-8 fő részvételével a Lengyel-barlang felmérésére rendeztünk tábort. A szállást a Bányaipari Technikum kollégiumában oldottuk meg. E rendkívül jól megszervezett és lebonyolított megmozdulás eredményeként készült el a Lengyel-barlang térképe.

május 1- 6. Napi 12-14 fő részvételével a Döbbenet-barlangnál rendeztünk tábort. E rendezvényen klimatológiai mérés sorozatot ill. feltáró munkát végeztünk. Ekkor tárult fel a Sör, bor és víznyelő-barlang, valamint jelentős munkát végeztünk a 14-es víznyelőben ill. a későbbi Bubó Cupropenis-barlang töbrében.

augusztus 18-23. Napi 30 fő részvételével a Döbbenet-barlangnál rendeztünk tábort. Ezen a rendezvényen a Rózsadombi Kinizsi, a Marcel Loubens, a Papp Ferenc és a Megalódus Csoportok néhány tagja is részt vett.

A táboron tárult fel a Betyárkörte-barlang ill. jelentős munkát végeztünk a Fenyvesi-nyelőben és a Döbbenet-barlangban.

szeptember 1- 9. Vándortáborozás Erdélyben. Létszám: 15 fő.
Utvonal: Nagyvárad-Szedres-Pádis-Barsa katalan-Csodavár-Boga telep-Nagyvárad.

Az említett táborozásokon kívül 26 alkalommal rendeztünk 2-3 napos egész hétvégés megmozdulásokat, általában 8-13 fő részvételével.

Gazdasági helyzetünk

Bevétel:

Vállalkozási tevékenységek: (megbízással munka)	48.000.-
Tagdíj/1992:	4.200.-
Támogatás (pályázat) :	
1. Gerecsei Karszt Alapítvány:	20.000.-
2. Cholnoky pályázat:	3.000.-
3. MKBT pályázat:	<u>5.000.-</u>
	80.200.-

Kiadás:

Felszerelés:	31.000.-
Bérleti díj:	6.500.-
Működési költségek:	4.500.-
Kiküldetés-útiköltség térítés:	12.000.-
Élelmiszer:	<u>18.000.-</u>
	72.000.-

Átvitel az 1993-as évre: 8.200.-

1992-ben a gazdasági ügyeket Duzsik Róbert tagtársunk szervezte és vezette.

Előző évi bevételeinkhez képest, mintegy 45% többletet termeltünk s ez Egyesületünk működését is nagyban befolyásolta.

Reméljük ez a növekvő tendencia 1993-ban is tapasztalható lesz.

Az Egyesület tagságának képzéséről.

Az Alpin technikai tárunkonövekedésével igen nagy súlyt fektettünk fiatalabb társaink ilyen irányú képzésére.

Ennek során öt alkalommal tartottunk "edzést" a Turul-emlékmű környéki sziklákon. Itt a fiatalok elsajátíthatták a barlangtechnika és a sziklamászó technika néhány fogását. Az október-november-december folyamán a Keselő-hegyi-barlang térképezése rendkívül jó lehetőséget adott társaink felkészítéséhez. Elméleti képzés terén a csoport összejöveteleken kialakuló vitákat ill. a néhány előadást említhetjük.

1993 első felében a Tatabányai Alpin Clubbal közösen tanfolyamot indítunk, melyen a résztvevők elsajátíthatják a barlangkutatás és a hegymászás elméleti és gyakorlati fortélyait.

A barlangkutatási oktatás tematikáját az MKBT oktatási rendszere szerint állítottuk össze.. Jelenleg 8 tagtársunk rendelkezik alapfokú, 2 társunk kutatásvezetői képesítéssel (csak egy érvényes), 1 társunk végzett barlangképzői tanfolyamot ill. 3 társunk rendelkezik sziklamászó vizsgával.

Ezekon a számadatokon aktív tagságunk számát ismerve mindenképpen változtatni kell.

Rendkívül mértékben növelte Egyesületünk munkájának aktivitását (és szabadságát!), hogy 1992-ben Polacsek Zsolt kutatásvezetői képesítést szerzett. Ezzel feltehetően jelentős lépéscsőfokot léptünk előre az Egyesület fejlődésének terén.

Felszerelés tárunk bővülése

1992 évben anyagi helyzetünk javulásával viszonylag nagyarányban bővítettük eszköztárunkat.

¹⁹⁹² Feltáráshoz szükséges felszerelésünk mintegy 70 %-al nőtt az előző évekhez képest s elmondhatjuk, hogy felszereltségünk 4-5 egymással párhuzamosan folytatott bontáshoz elegendő.

Munkánkban sikerült igen jól alkalmazni egy csigasort is, melyel egy tonnás köveket is megtudtunk emelni.

Továbbra is gondot okoz azonban az aggregátor ill. ütvefúró / véső / kérdése. E többponton is alkalmazott gépeket csak kölcsönzés útján tudtuk beszerezni. Ez évben sajnos mind a 4 alkalommal, mikor vésni akartunk technikai hibák miatt nem értünk el teljes sikert. (Arról nem is beszélve, hogy a kölcsönzősök már óvakodnak barlangászoknak gépet kölcsönözni...)

A következő évek feladata ezen gépek, eszközök beszerzése.

Mérőeszközeink tára is bővült 1992-ben. Egy 20 m-es acél mérőszalagot, egy geológus kompaszt, két fotó álványt, 1 db. MOM teodolitot (ez utóbbihoz még lábat nem sikerült szerezni) 1 db. dréger pumpát ill. 6 db. tizedes beosztású hőmérőt sikerült beszerezni.

Tekintve, hogy ez évben - és jövőre is - komoly alpin technikás túrákat terveztünk ez irányú bővítést is végeztünk. Tárunk mintegy 150 m 11mm-es kötéllel lett gazdagabb ill. 2 petzl csigát, valamint 2 bloquert vásároltunk.

A tagság felszereltsége jelentősen javult - bár ebben anyagilag nem tudtunk segíteni -. Elmondhatjuk, hogy az aktív tagok szintje mindegyikének komplett francia technika áll rendelkezésére.

Résztétel a Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat és az
Észak-Dunántúli Területi Szervezet munkájában.

A Társulat munkájában ez évben is megpróbáltunk bekapcsolódni. A kutatási terveket, az éves jelentéseket időre megküldtük, a tagdíjkat időbe befizettük. 1991 évi jelentésünk a Cholnoky pályázaton különdíjban részesült.

Egyesületünk elnöke, Polacsek Zsolt júliusban részt vett a " barlangkutatói " tanfolyamon. Ezen sikeres vizsgát tett így vizsgázott kutatás vezetőként segítheti munkánkat. (1991-ben a kutatásvezetői vizsgát is letette.)

A Társulat rendezvényei közül az 1992-es évi Vándorgyűlésen vettünk részt, 20 fővel. Az év második felében a Társulatnak felajánlottuk az 1993-as évi Vándorgyűlés megrendezését.

A szeptemberi választmányi ülésen a Társulat elvben engedélyezte, sajnos azonban a természetvédelmi hatóság nem járult hozzá a megrendezéshez. Az általunk kiszemelt területen ilyen nagyságú tábort (200-300 fő) nem engedélyeztek, az általuk kijelölt másik helyszínre viszont nekünk nem felelt meg. Sajnos így az 1993-as Vándorgyűlés nem Tatabányán lesz megrendezve... Az Észak-Dunántúli Területi Szervezet 1992-ben tudomásunk szerint nem működött. Vezetőségi ülésekre nem kaptunk meghívást sem az elnöktől sem a titkártól. (Persze ez nem azt jelenti, hogy nem is volt.) Sem tábort sem előadásokat nem szerveztek a tisztségviselők.

1993. évi munkaterv

Egyesületi élet:

- A tagság létszámának szinten tartása, növelése.
- A tagság technikai képzésének folytatása.
- Túrák szervezése Magyarországon ill. Erdélybe és esetleg Szlovéniába.

Feltárás:

- Az öreg-kovács-hegyi kutatási terület és a Lengyel-barlang mély szakaszának további feltárása, a Keselő-hegyi-barlangok tovább kutatása.

Barlangvédelem:

- A Döbbenet-barlang lezárása.

Dokumentáció:- Szpeleológiai megfigyelések:

- A klimatológiai megfigyelések folytatása.
- A morfológiai és genetikai megfigyelések folytatása.
- A Gerecse-hegység ismeretlen üregeinek dokumentálása.
- Térképezési munkák folytatása;tervezzük a Keselő-hegy 11.sz. és a bajóti barlangok felmérését.

1992. december 10.

Egyesület vezetősége

Feltáró munka

Öreg-Kovács-hegyi kutatási terület

1992-ben az Öreg-Kovács-hegy 7 karsztos objektumában végeztünk feltáró munkát. Ezen munkálatok közül 2 helyen, a Döbbenet-barlangban és a 14. sz. víznyelőben nem értünk el jelentős sikert. Viszont 5 eddig megbontatlan karsztos mélyedésben 5 barlangot sikerült feltárni.

A Bubo Cupropenis-barlang mára eléri a 100 m-es hosszt és 21 m mélységet, a Szerelem-lyuk 23 m mély és 40 m hosszú, a Betyárkörte-barlang 18 m mély és 25 m hosszú, a Sör, bor és víznyelő-barlang 15m mély és 18 m hosszú, a Fenyvesi-nyelőben feltárt üreg 6 m mély.

Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy az Öreg-Kovács-hegyen '92-ben elért eredmények biztatóak, de sajnos nem minősülnek átütő sikernek. 1993-ban e munkálatokat folytatni kívánjuk, különösképpen a Döbbenet-barlang, a Betyárkörte-barlang és a Szerelem-lyuk további feltárása ígéretes.

Feltáró munkánkban 1992-ben legaktívabban Nagy Attila, Imre Gábor, Rajky Tamás vettek részt, de ki kell emelni Szentirmai Enikő nevét is, aki nő létére igen csak kivette részét a munkálatokból. Összeségében megállapíthatjuk, hogy 1989 óta az Öreg-Kovács fennsíkon feltáró munkával 540 m barlangjáratot találtunk s ebből 1992-ben 190 m " került elő ".

1989 óta a bontások során kb. 50 m³ törmelékét mozgattunk meg. Bár ez más csoportok anyag megmozgatásához képest nem túl sok, mégis az általában igen szűk szelvény miatt meg lehetünk elégedve teljesítményünkkel. (Egyébként véleményünk szerint nem a m³ , hanem a m számít.)

Nézzük részletesen 1992 évi feltárásainkat:.

Betyárkörte-barlang

A baji vadászháztól 1050 m-re 108° -ra elhelyezkedő 538 m tszf. magasságban nyíló üreg.

Az üreget 1992 augusztus 20.-án találtuk két napi bontás eredményeként. Hossza 25 m, mélysége 18-19 m. Időszakosan aktív víznyelő. A barlang az Öreg-Kovács-hegyi 31. sz. víznyelő mélypontján 4 m mély bontott aknával nyílik.

Járatai a szokásos dachsteini mészkőpadokat harántolják. Végpontján, 'vödörnyi' légrésekben 5-6 m-t esnek a kövek. Itt további jelentős 6-7 nap munkával igen nagy barlang feltárását reméljük. Kitöltése főleg kőzettörmelék.

A járatok falait rengeteg huzatborsókő és korrúziós forma borítja. A falak élesek, csipkézettek. Csepkőképződményeket nem észleltünk. A barlangban időnként a mélyből feltörő erős huzat észlelhető.

1992-augusztus 22.-én a barlangban hőmérséklet mérést végeztünk. Ennek eredményei;

<u>idő</u>	<u>végpont</u>	<u>terem</u>	<u>bejárat</u>
10 ^h	6,6	8,0	+16 °C
12 ^h	6,9	8,0	+28 °C
14 ^h	7,2	8,1	+26,4 °C
16 ^h	7,3	8,2	+27,2 °C

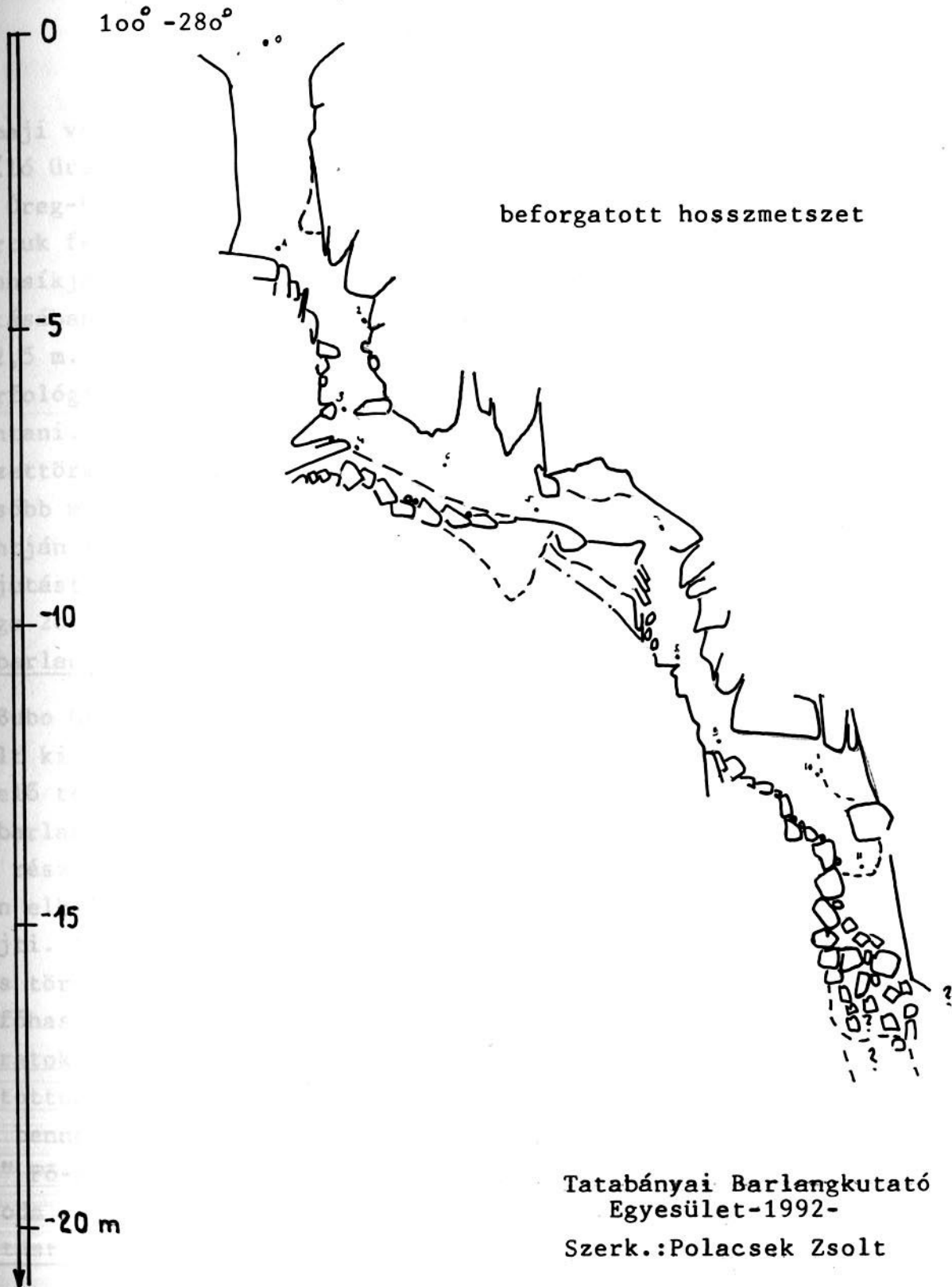
beborult eső
beborult
nem volt.
eső nem volt

A méréseket tizedes beosztású hőmérővel végeztük.

A feltáráskor életnyomokat nem tapasztaltunk. Ezen üreg jövő évi terveink egyik fő kutatási pontja.

BETYÁRKÖRTE-BARLANG

M 1:100



Bubo Cuproopenis-barlang

A baji vadászháztól 1900 m-re, 150°-ra, 525 m tszf. magasságban nyíló üreg.

Az Öreg-Kovács-hegyi 45.sz. víznyelő mélypontján bontott aknával tártuk fel 1992 júniusában. A karsztos mélyedés a Kovács-hegy fennsíkjának középső részén a Kiskút-völgy törésének meghosszabbításában található. A nyelőtölcsér átmérője kb. 12 m, mélysége 2-2,5 m. Kör alaprajzú, tölcsér alakú képződmény.

Morfológiai jegyeire figyelve a töbröt május 4.-én kezdtük el bontani. Három szorgalmas nap eredményeképpen kb. 8 m agyagos közettörmelék kitermelve jutottunk be a barlangba.

Később még néhány alkalommal bontásokat végeztünk a barlang végpontján ill. a Kotu nevű részben. Ezen munkálatok kb. 10 mlélő-rejutást eredményeztek. Jelenleg az üreg hossza kb. 100 m, mélysége 20-21 m. Bontását a végponton érdemes folytatni.

A barlang ismeretete:

A Bubo Cuproopenis-barlang felső triász dachsteini mészkőben alakult ki a 135°-315° irányú igen jelentős tektonikus irányon, víznyelő tevékenység hatására.

A barlang két részből áll. A bejárati szakasz erősen omladékos jó részt függőleges víznyelőjárataiból ill a kb. -20 m mélységben elhelyezkedő vízintes szakaszokból. Érdekességét ez utóbbi rejti. A vízintes részben rengeteg idehalmozott homokszerű agyagos törmelék és leszakadt sziklatörmelék található.

A főhasadékból két irányba tektonikusan irányított rövid és szűk járatok indulnak. Az egyik ilyen járatban, a Kotuban kb. 12 m-t jutottunk előre. A járattalpat borító kitöltésből mintát vettünk, de benne csontleleteket nem találtunk.

A " Fő-ág " tágas járata felett rosszul kifejlődött emeleti kuzoda rendszer található. Ezek egy része még feltáratlan. A bejutást a főtét borító igen szép szalmacseppkövek akadályozzák.

A barlang formakincse különösebben nem egyedi. A falakat korrúziós formák, éles peremek, tüskék borítják. Képződmények az említett szalmacseppköveken kívül két helyen található. A végponti kürtő alsó részén egy párkányon igen szép csepkőmedence ill szalmacseppkövek, a végpont és a Ewing-terem közti 6 m magas kürtőben néhány szép retkecseppkő található.

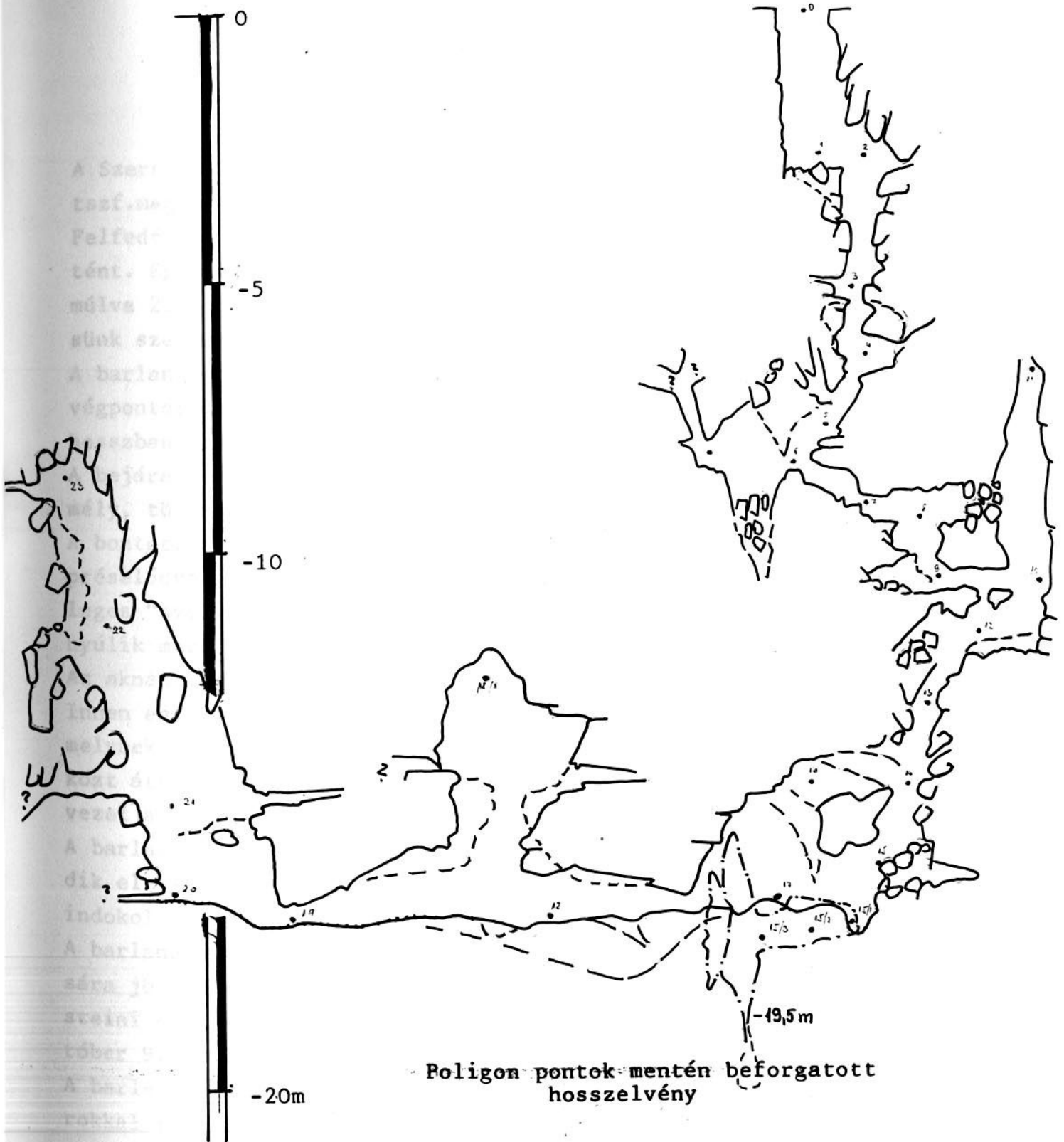
A barlang legnagyobb terme a 4x3 m-es alapterületű 2,2,5 m magas Jockey Ewing-terem.

A barlangban a feltáráskor rengeteg fekete bogarat találtunk. Ezek nyilvánvalóan az esőzések következtében sodródtak be.

Az üreg levegője néhány óra alatt túrázáskor bepárásodik. Többben fejfájásra panaszkodtak.

BUBÓ CUPROPENIS-BARLANG

M 1:100



Tatabányai Barlangkutató Egyesület-1992-

Szerelem-lyuk avagy Kalandorok
kíméljenek-barlang

A Szerelem-lyuk a baji vadászháztól 1000 m-re, 120°-ra, 538 m tszf.magasságban a Málnás-árok déli oldalán nyíló üreg.

Felfedezése 1992 október 2-án rövid, két órás bontás után történt. Egyesületünk tagjai ekkor 15 m mélységig majd egy hét múlva 23 m mélységig jutottak le a barlangba. Hossza felmérésünk szerint 38-40 m.

A barlangban omladék ill. agyagos kitöltés viszonylag ritka, a végpontot is egy jelenleg járhatatlanul laposnak tűnő, 3-5 m hosszban belátható szálkő kuszoda alkotja.

A bejáratot rejtő töbör 20 m hosszú, 10-13 m széles, 1-1,5 mély, több kisebb tölcserő rejtő képződmény.

A bontott aknán (1,8) lemászva majd a bejárat szűkületen átpréselődve érünk az akna tetejébe. A 12 m mély teljesen függőleges "szilvamag" alakú akna 1-1,2 m széles és 2,2,5 m hosszan nyúlik meg. Falait képződmények díszítik.

Az aknán lemászva érünk a kb. 14 m mélységbe levő álfenékre. Innen egy szűkületen át lehet mászni egy szomszédos kis terembe, melynek főtájából 5-6 m magas kürtő indul. Az álfenék omladéka közt átbújva újabb akna tetejére érünk. Ez a 6-7 m mély akna vezet a végpontra.

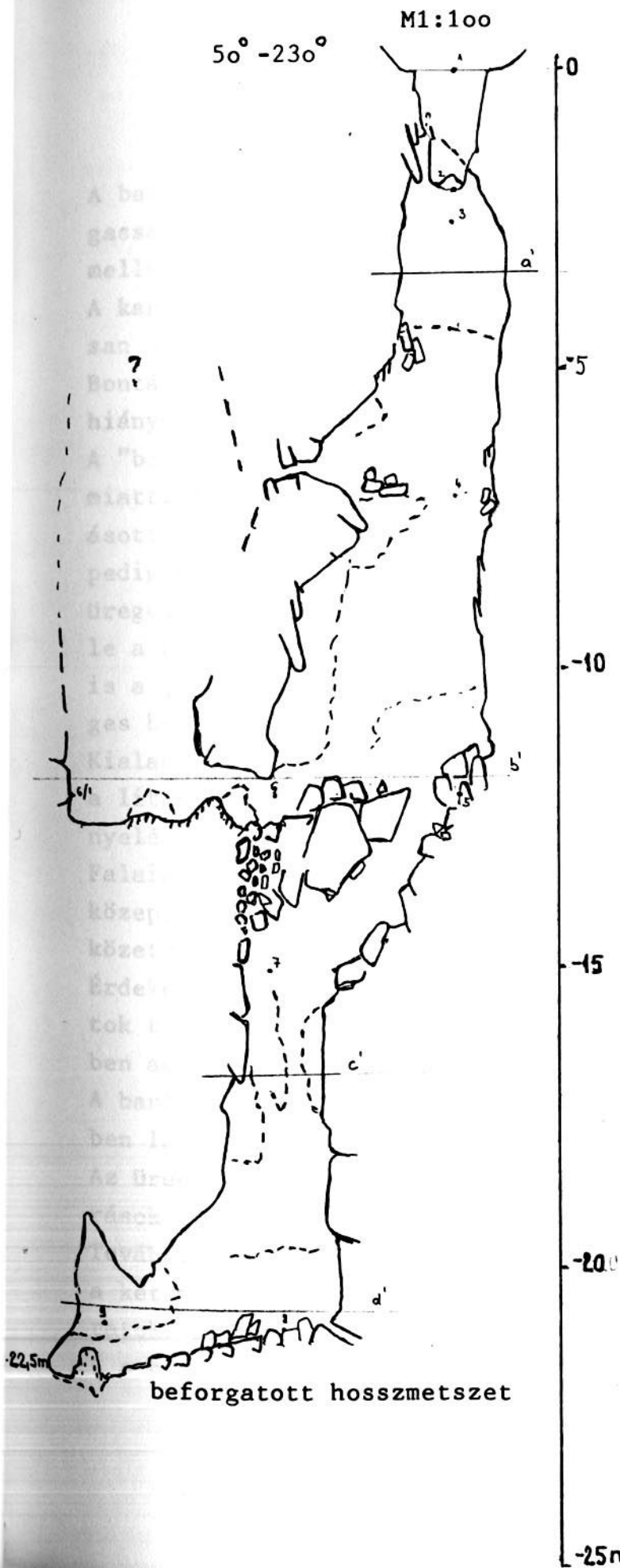
A barlang "alján" 3 m hosszú, átlag 1 m széles terem helyezkedik el. Az innen induló kuszoda bontása /vésése/ feltétlenül indokolt.

A barlang egy 50°-230°-os törésen a leszivárgó vizek oldó hatására jött létre. Falain jól tanulmányozhatók a felső triász dachsteini mészkő vastag padjai. A végpont léghőmérséklete 1992 október 9.-én 16^h-kor 8,6°C volt.

A barlang élővilága szegényes, csak a felszínről behulló rovarokkal találoztunk.

A barlang felmérése és fotódokumentálása megtörtént.

SZERELEM-LYUK avagy KALANDOROK KIMÉLJENEK-BARLANG



Sör, bor és víznyelő-barlang

A barlang a baji vadászháztól 132°-ra, 1320 m-re 539 tszf. magasságban, közvetlenül a Westel-telefontársaság murvás útja mellett nyílik egy töbör mélypontján.

A karsztos mélyedés mintegy 20 m átmérőjével ill. viszonylagosan nagy, 5 m-es mélységével hívta fel magára a figyelmünket. Bontását már 1991 legelején megkezdtük, de kutatási engedély hiányában azt időlegesen beszüntettük, kb. 4 m-es mélységben. A "belyukadás" 1992 áprilisában történt rajtunk kívülálló okok miatt. Az említett út építése közben ugyanis az út két oldalán ásott árokkal a nyelő vízgyűjtője megnövekedett a beömlő víz pedig szűk járatot mosott ki az összetorlódott kövek között. E üregesedést követve kb. 6 órai megfeszített munkával jutottunk le a barlang mintegy 15 m mélységében levő végpontjára, ahol is a járat járhatatlanná szűkül így a továbbjutás nem lehetséges benne. A barlang hossza 18 m.

Kialakulását két kisebb tektonikus törés kereszteződésének ill. a litoklázisokkal meggyengített közettömegben kialakuló víznyelésnek köszönheti.

Falain kisebb oldási mélyedések ill. kovács-hegyi viszonylatban közepes, 2-5 cm-es karrok tanulmányozhatók. Kitöltése a beomlott közettörmelék mellett viszonylag kevés agyag.

Érdekes módon több jel is arra utal, hogy korábban itt a járatok teljesen ki voltak töltődve, mivel a járatok beszögéléseiben agyagon álló cseppkőkéreg (3-5 cm! vastagok) láthatók.

A barlang egyébként nem túl képződménydús csak a végpont közelében láthatók 10-15 cm-es szalmacseppkövek.

Az üreg befoglaló kőzete felső triász dachsteini mészkő. A bejárások idején életnyomokat nem tapasztaltunk.

További bontási lehetőség a -9 m-es szinten van, itt ugyanis a két hasadék kereszteződésében lehetséges, hogy tágasak a járatok. Deponálási lehetőség az innen lefelé nyíló aknában van, (a beszűkülő végpont felé).

1992 május 1.-én a barlangban léghőmérséklet méréseket végeztünk.
Ezek eredménye:

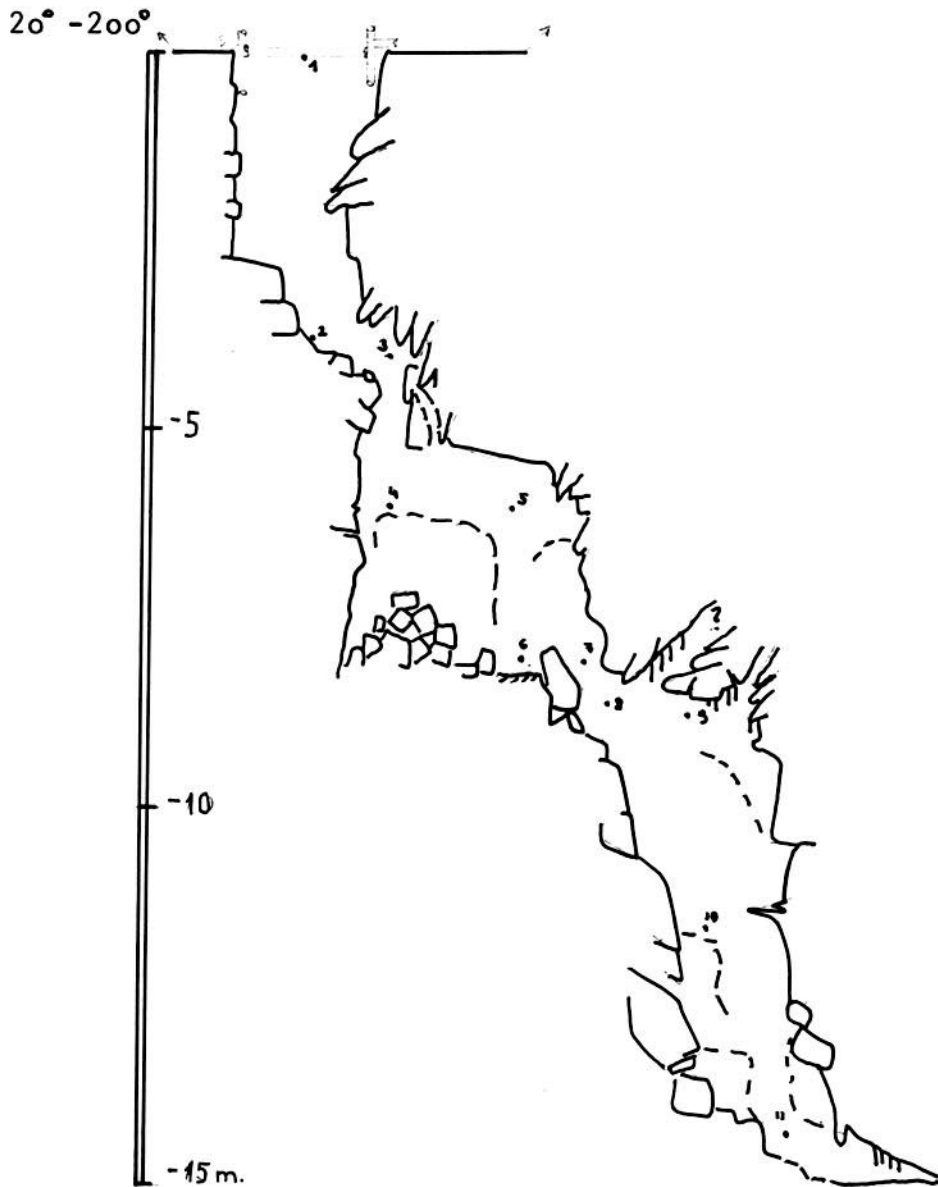
<u>nap</u>	<u>május 01.</u>	<u>idő</u>	<u>felszíni hőm.</u>	<u>-9,5 m</u>	<u>végpont</u>
1992 május 01.		10 ⁰⁰	10 °C	8,6 °C	8,5 °C
"		12 ⁰⁰	16 °C	8,7 °C	8,5 °C
"		14 ⁰⁰	16 °C	8,7 °C	8,5 °C
"		16 ⁰⁰	15,2 °C	8,6 °C	8,5 °C
"		22 ⁰⁰	8,1 °C	8,6 °C	8,5 °C

Végponton az agyagdugó hőmérséklete mind az öt időpontban 8,2 °C volt.

A barlang felmérését 1992 május 3.-án elvégeztük.

SÖR BOR és VIZNYELŐ-BARLANG

M 1:100



Beforgatott hosszszelvény

Tatabányai Barlangkutató Egyesület
1992

Szerkesztette: Polacsek Zsolt

Döbbenet-barlang

A 41 m mély és kb. 75-80 m hosszú üreg végpontjának áttörése idén is jelentős energiát emésztett fel.

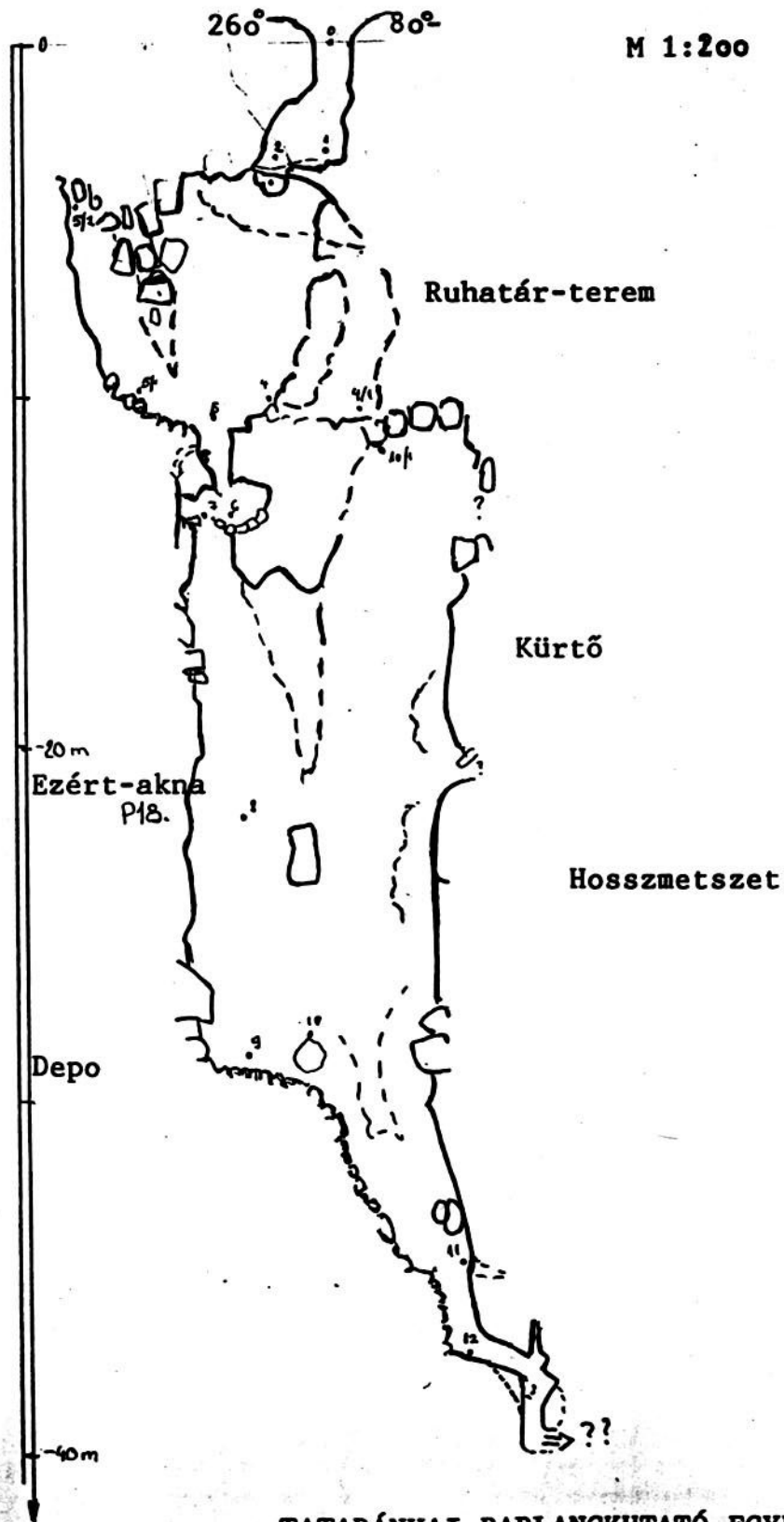
Jelentős eredményt sajnos nem értünk el, azonban azt elmondhatjuk, hogy az ide beleölt munkaórák nem voltak feleslegesek.

10 munkanapon át részben kézzel, részben géppel véstük a végponti szűkületet. Jelenleg a szűkület előtere már jól ki van tágítva s ez remélhetőleg megkönnyíti az 1993-as várhatóan legnagyobb feltárását.

A barlangot feltérképeztük állandosított pontokkal. Több alkalommal (4 nap) a végponti depó biztosítását végeztük.

A barlang bejárati szakasza, lezárás hiányában továbbra is életveszélyes.

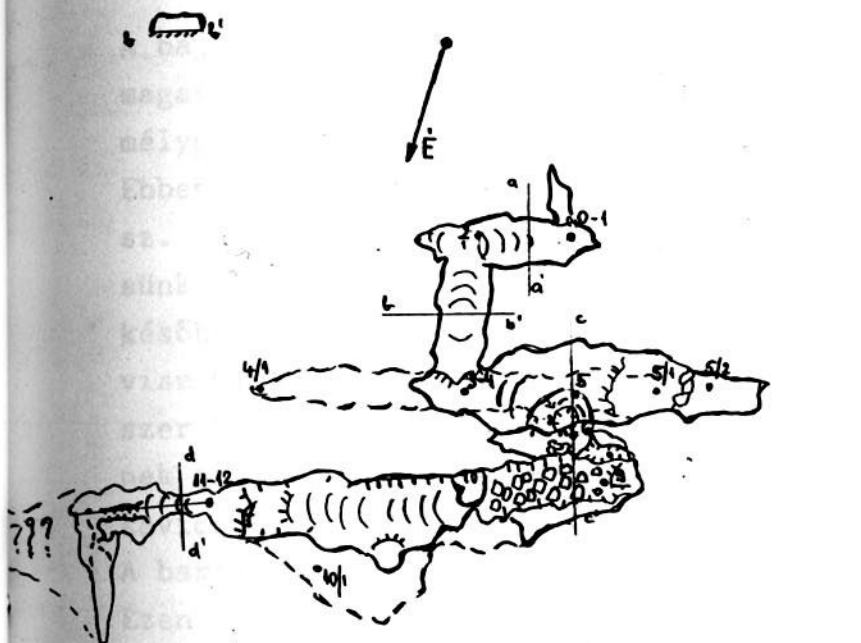
DÖBBENET-BARLANG



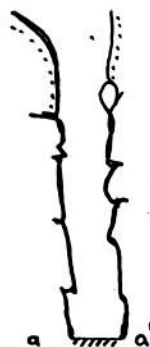
TATABÁNYAI BARLANGKUTATÓ EGYESÜLET
1992
Szerkesztette: Polacsek Zsolt

DÖBBENET-BARLANG

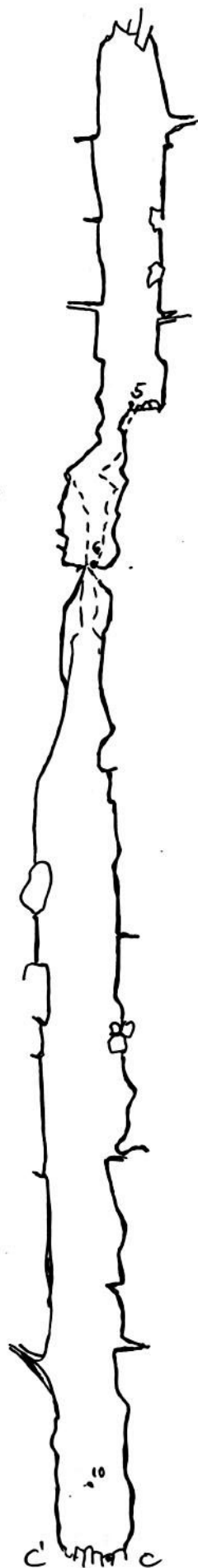
M 1:100



alaprajz



metszetek



Felméerte: Tatabányai Barlangkutató Egyesület
Szerkesztette: Polacsek Zsolt

1992

Fenyvesi-nyelő barlangja

A baji vadászháztól 1180 m-re, 128° -ra elhelyezkedő 538 m tszf. magasságban nyíló üreg. Az Öreg-Kovács-hegyi 26 sz. víznyelő mélypontján nyílik.

Ebben az esetben a rendkívül meredek falú, szinte függőleges sz. nyelőre felfigyelve kezdtük meg itt a bontást. Feltételezésünk alapján itt egy felszakadozott kürtőbe fogunk bejutni, mely később optimális esetben a beszakadást eredményező barlangba visz minket. Hat-hét napi munkanap után jelenleg e " kürtő rendszer " tetején az első jelentősebb méretű üregbe vagyunk, melynek alján a feltorlódott kövek közt 3-4 m-t esnek a bedobált kavicsok.

A barlang hossza 6 m, mélysége 5-6 m.

Ezen a ponton még jelentős munkálatok előtt állunk. A kitermelt anyag szinte teljes egészében óriási, sokszor 5-6 mázsás kövekből áll. A mélyből gyenge huzat tör elő.

Sz.-14. (Tüzes) nyelő

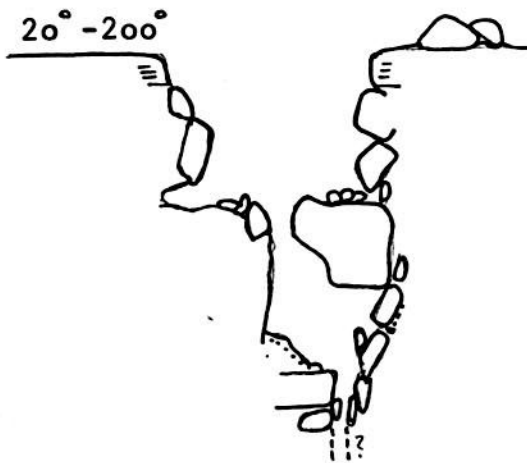
/ Öreg-Kovács-hegyi 39 sz. nyelő /

Folytattuk e víznyelő kutatását. A jelentős eredményeket sejtető nyelő továbbkutatásához vésőgép szükséges.

Mélypontján 6-8 m-t esnek a bedobált kövek. A mélyből huzat tör elő. Jelenleg egy kb. 1,5*1,5 m-es szelvényű aknát bontva 5-6 m mélységben dolgozunk. Idén 5 napot dolgoztunk itt és kb. 3-4 m³, főleg kövekből álló kitöltést termeltünk ki.

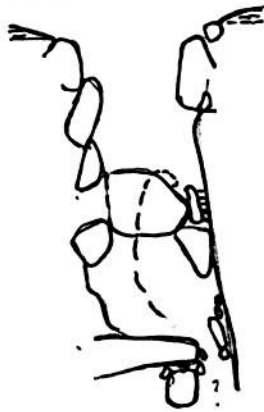
A Fenyvesi-nyelő barlangja

M 1:100



metszetek

110° - 290°



Tatabányai Barlangkutató Egyesület
1992
Szerkesztette: Polacsek Zsolt

Len Lengyel-barlang

A barlangban 1992-ben a térképezési munkálatok közben jutottunk több helyen is rövid, eddig biztosan ismeretlen járatokba.

Ezek a továbbjutások minimális munka befektetéssel, néhány légrés megbontásával sikerültek.

Csak azokat említjük, melyeket teljesen bizonyosan mi tártunk fel:.

- A Guánó-terem alatti kuszodában (Nehéz-terem felé) -33 m mélységben a terem alá tartó kuszójáratot tártunk fel 6 m hosszban. Ennek végén szűk hasadékakna nyílik, mely 2 m mélységig járható. Vége beszűkül, de rövid véséssel tovább lehetne jutni.. A bedobált kövek 2-3 m-t esnek.

Ez a terem a Guánó-terem alatt helyezkedik el így valószínűleg a terembe " folyó vizek " is erre jutnak a mélybe.

- A BMA-teremből induló kuszodákban 2-2 m-t jutottunk előre. Kitöltésük igen kemény vörös színű agyag. További feltárást itt nem tervezünk.

- A Nehéz-terem tetején bekötött kötélnél induló kuszodában 5 m-t jutottunk előre. A vége szálkőben ellaposodik.

- A Nehéz-teremben a BMA-terem alá hatoló kb. 8 m összhosszúságú laza homokszerű agyaggal kitöltött kuszodát találtunk. További kutatását a nagy mennyiségű kitöltés akadályozza.

- A Hajó tetején levő kürtőben rövid bontással 4 m-t haladtunk, főleg felfelé.

- A végponti aknasor felső részén levő Lapos-teremben egy erősen sáros kuszodában 4 m-t jutottunk előre.

A barlang térképezése során tehát 31 m új járatot tártunk fel.
Az 1993-as évben a barlang végpontja közelében tervezünk bontási munkálatokat.

A felmérésről az Évkönyv más részeiben számolunk be.

Zapodie-jégbarlang

(Bihar-hegység)

Ez évi legjelentősebb külföldi túránk során a Barsa-mare (Nagy Barsa katlan - Bihar-hegység - Petroszi havasok) legnagyobb üreglabirintusába a Fekete-barlang - Zapodie-jégbarlang rendszerében is megfordultunk.

Sajnos az előzetes érdeklődéseink eredménytelensége és a szokatlanul nagy jég mennyiség miatt a barlangrendszert bejárni nem tudtuk. Kárpótlásként az üregben egy rövid kb. 100 m hosszú kürtő rendszerét sikerült viszont felfedezni.

A barlangrendszer (kb. 14 km hosszú, 130 m mély) számos bejárata közül a Zapodie-jégbarlang a Barsa-katlan északi részén óriási felszakadt szádával nyílik.

Megismerésének története 1863-ban kezdődött, mikor is Schmidl Adolf neves barlangkutató és földrajztudós először bejárta első szakaszait. Kutatását Schmidlen kívül Czárán Gyula is folytatta, jelenlegi kiterjedése román és magyar kutatók közös munkája alapján vált ismertté.

A barlang ezen része vastagpados igen erősen és összetetten tektonizált sötét színű júra korú mészkőben keletkezett. Járatai eleinte függőleges aknák sorozatából ill. az ezeket összekötő szűk meanderekből állnak. Az a barlangszakasz erősen el van jegesedve. Bejárásunk időpontjában a végpontot a meandert és a kürtőt! is jég zárta el.

A túra során a bejárattól 80 m távolságra és kb. 35 m mélységben egy a főtén nyíló szűk erősen húzatoló hasadékot fedeztünk fel. Egy-két beszorult kőzettömb kilazítása és magunkra rántása után a legvékonyabb társunknak, Ballabás Istvánnak sikerült át-másznia aszűk részen. (Az Ő segítségével többen is felmáztunk oda később.)

A kürtőrendszer kb. 100°-os irányítottaságú tektonikus hasadékon alakult ki. Genetikailag feltehetően egy a bejárat fölötti számos kisebb víznyelőpont vizeit vezeti a mélybe.

A Kürtőrendszer egyes részein erős hordalékolás tapasztalható, a kitöltés helyzete néhány helyen erős vízmozgásra, vízesésekre enged következtetni. A falakat eroziós hullámkagylók kisebb beöblösödéseket, fejletlen evorziós üstök díszítik. Cseppkővet nem találtunk. Mivel az erőteljes húzat befelé tartó irányú volt jégképződményeket itt nem találtunk. A kürtőben kb. 25-30 m magasságig sikerült felmászni. Itt a további feljutást omladék akadályozza. Több helyen oldalirányba enyhén lejtő rövid (végpontjukon elszűkülő ill. beomlott) járatok indulnak.

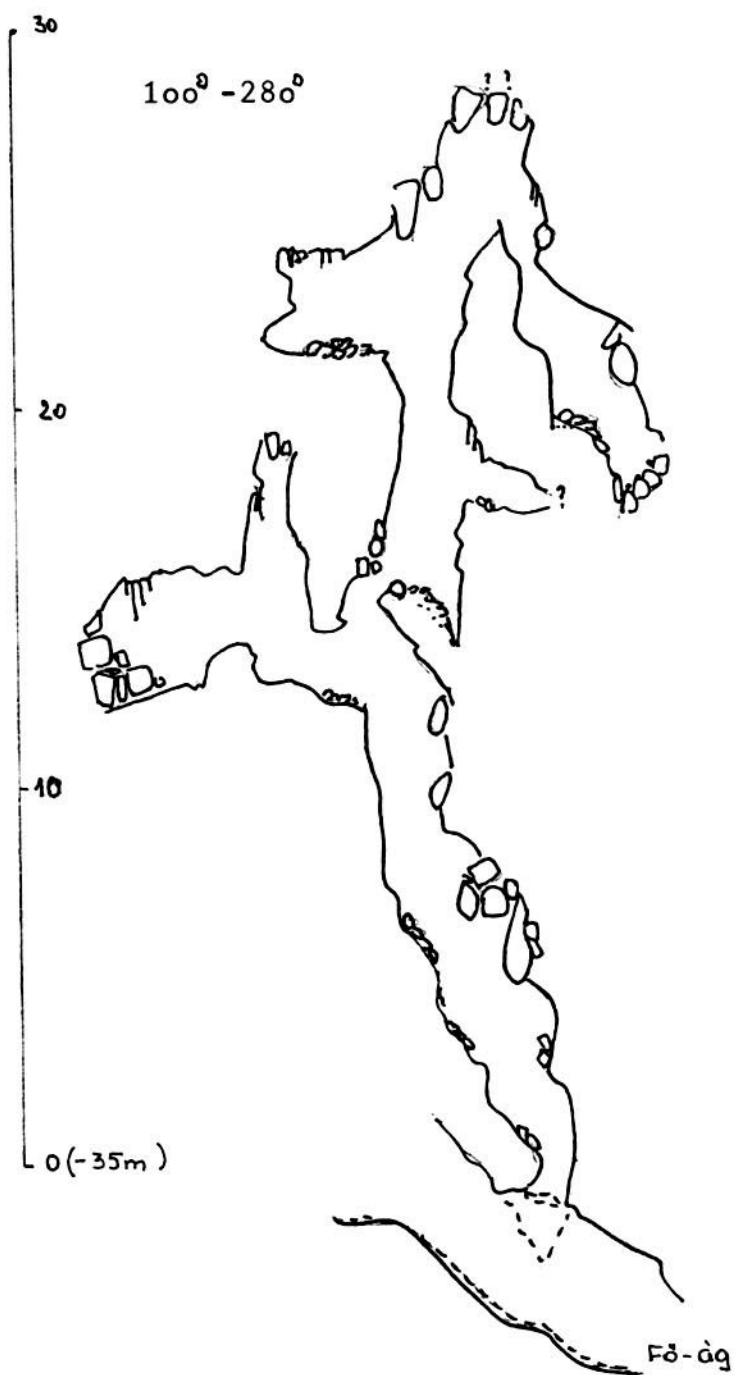
Nézetünk szerint a beszűkülő járatokban a további feltárás nem célszerű. Az általánkn bejárt szakasról térképvázlatot ill. néhány fotót készítettünk. A kürtőszakasz hossza kb. 95-100 m.

A túra során a barlangtól mintegy 150 m-re egy óriási beszakadás mélyén ~~kis~~ barlangot fedeztünk fel. Mivel két kő elmozdítása után tárult fel, nyilván mi voltunk az első bejárók.

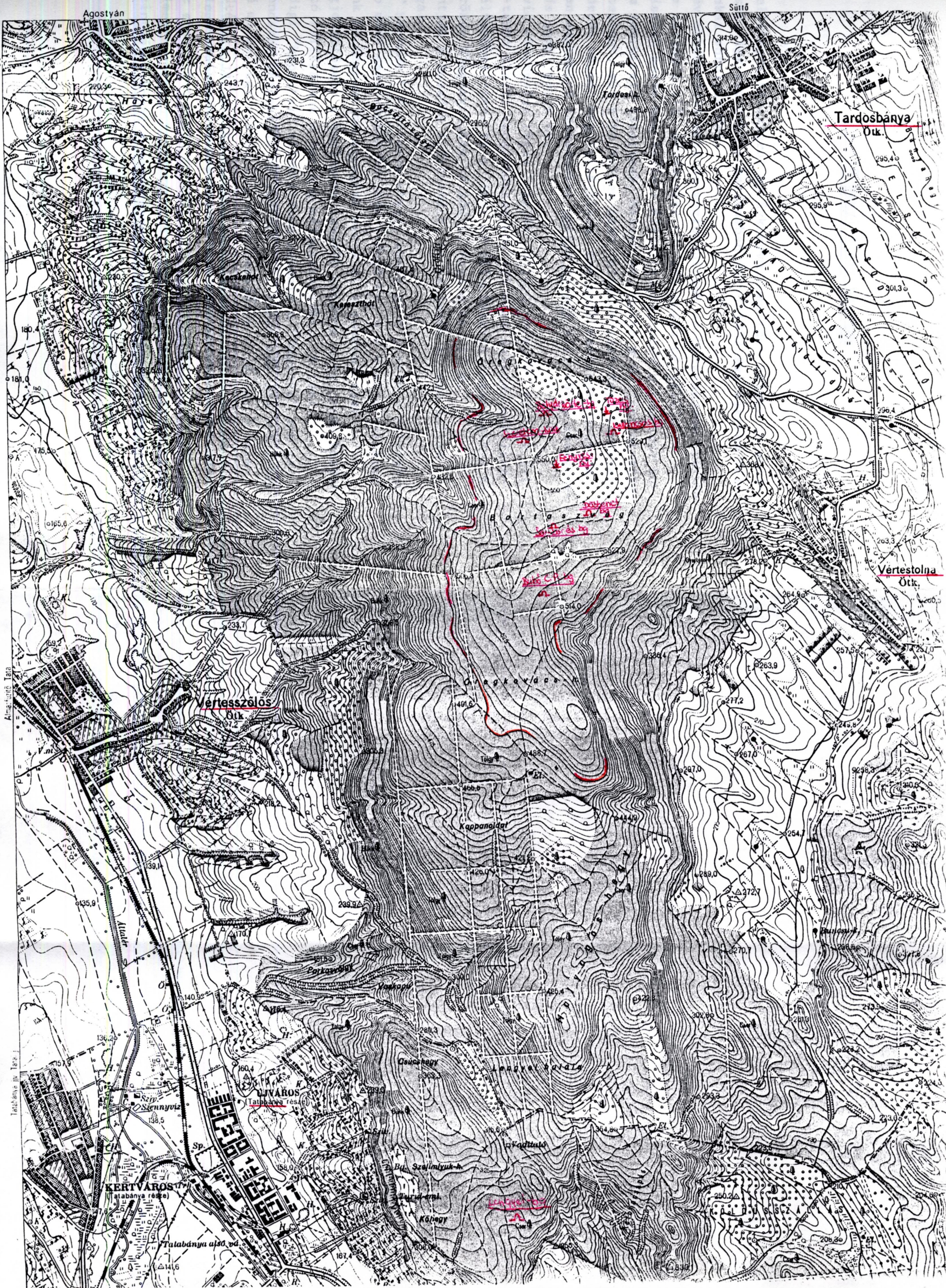
Az üreg 10 m hosszú lapos kuszodaszerű barlang. Végpontját omladék zárja el. A környéken mivel egy 10 m hosszú kuszoda feltárása nem nagy esemény mi sem nyilvánítottunk különös figyelmet a barlangocskának.

ZAPODIE-JÉGBARLANG

Az 1992.-ben feltárt kürtő vázlatos metszete



Tatabányai Barlang-
kutató Egyesület
1992



lőszit
volto
össze
túrán
Az íg-

Keselő-hegyi 1.sz. barlang

A Keselő-hegyi-barlangról az Évkönyvünkben több helyen is említés esik, így itt csak a barlangban folyó 1992 évi sikeres feltárásokat soroljuk fel.

Tárgyév októberétől sokszor megfordultunk az üregrendszer térképezése céljából ill. néhányszor túrázás-edzés céljából.

Bejárásaink során meg kellett állapítanunk, hogy a rendszer koránsem tekinthető ismertnek, hiszen kb. 50-60 m új járatot sikerült bejárni, sőt több helyen igen jelentős szelvényű kimászatlan kürtők várnak még feltáróikra. Meg kell említeni, hogy az újonnan megismert szakaszokat bontás nélkül ill. rövid szelvény-tágítás után jártuk be.

1. Rövid viszonylag tágas hasadék jellegű folyosót tártunk fel a Kos-terem alatti aknarendszer kb. -25 m-es szinten elhelyezkedő álfenékszínten. Ez a járat az álfenékszint magasságában igen erősen elagyagosodva végződik. Hossza kb. 15 m.

Végpontján a hasadék folytatódik, de teljesen ki van töltve agyaggal.

2. A "hírhedt" Kos-terem alatti aknák alsó részén a talpszinttől 10 m-es magasságban hasadék irányú kb. 6 m hosszú szakaszt jártunk be. Végpontján agyagfal zárja el a továbbjutást.

3. Legjelentősebb a barlangot ismerők körében nagy csodálkozást kiváltó feltárásunk a barlang mélyszakaszában történt.

Az eddigi "képekkel" ellentétében ugyanis a "Dagonya" nem az üregrendszer végpontján helyezkedik el, innen még 3-4 m-t lehet lefelé mászni egy viszonylag tágas hasadékon majd egy 5 kalapács ütéssel járhatóra tágított szűkületen át lehet elérni a jelenlegi végpontot. Ehhez egy kb. 6 m mély aknába kell lemászni. Az első (3-4 m-es) akna aljáról egy meredeken emelkedő, de kényelmesen járható hasadékon lehet felmászni a Kos-termi aknák talpszintjére. Ennek a feltárásnak az az érdekessége, hogy a va-

lőszinűleg önmagától a Dagonyából a mélybe zuhant álfenék " jó-
voltage" a barlang két eddig párhuzamosnak hitt aknarandszere
összejárhatóvá vált s most már lehetőség nyílik az általunk kör-
túrának nevezett bejárési módozatra is.

Az így feltárult járatok összhossza: 30 m.

A végpont további feltárása a végpontra zuhant agyagtömeg miatt
nem látszik célszerűnek. Az üregrendszer kb. 10 m-el mélyült s
így már eléri az eddigi megadott -115 m mélységet.

A feltárt szakaszok az Évkönyvben mellékelt új térképen jól lát-
szanak.

A

" 1

tőc

A 1

mén

2. A m

av

mi

na

lye

3. A s

tes

Enr

lanja

guzer

kó

1992-t

temér

a Bud

Barlangvédelem

1992-ben barlangvédelmi munka keretében 3 jelentősebb feladatot végeztünk el.

1. Omlástól mentesítettük a Kullancsos-barlang Nagy-Hasadékának talpszintjét.
A lépcsőzetesen mélyülő hasadékban kb. 5-6 m³ törmelék " rugdostunk " a mélybe ill. 1-2 m³ omlásra hajlamos sziklatömböt " kopogóztunk " ki a főtéből.
A közlekedés jelenleg (átmenetileg) biztosított, a képződményekben kár nem esett.
2. A murvás erdészeti út készítésekor a Benzinkút-barlangot az útépítők beomlasztották. A barlang újrabontását ill. némi ácsolási biztosítási munkát végeztünk itt. Sajnos az akna fal erősen suvad így a barlangba való lejutás életveszélyes.
3. A Kullancsos-barlang zárját 1992-június közepén ismeretlen tettesek tönkretették.
Ennek kijavítását augusztusi táborunkon elvégeztük. A barlangban 5-6% os képződmény pusztulás észlelhető. Megjegyzendő, hogy a kár helyreállítását az Egyesület teljesen önköltségen végezte!

1992-ben tehát három helyen 5 napot dolgoztunk a barlangvédelem érdekében. Meg kell jegyeznünk, hogy e munkálatokat idén a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság nem támogatta.

Klimatológiai mérések 1992-ben

Már a feltárások időszakában felfigyeltünk a Kovács-hegy északi részének barlangjaiban tapasztalható speciális klímaviszonyokra.

A Kullancsos-barlang esetén már ekkor is furcsának tűnt az időnként erős máskor alig érezhető légmozgás, valamint a légmozgás irányának változásai.

A klímaviszonyok tisztázása érdekében ezért 1992-ben több hőmérséklet ill. légáramlás összefüggési vizsgálatot is végeztünk.

Hőmérséklet mérések ill. CO₂ koncentráció mérések:

A hőmérséklet mérések a Kullancsos-barlang 4 pontján ill. a Benzinkút-barlang 2 pontján, valamint a felszínen történtek 0,1 °C beosztású hőmérőn. Ezek elhelyezkedése minden esetben optimális volt.

A CO₂ koncentráció mérés egy Dräger pumpával történt.

A mérések leolvasása mindig azonos időben történt.

A vizsgálat sorozatot Polacsek Zsolt, Bajusz Mónika ill. néhány esetben Nagy Attila végezték.

Kullancsos-barlang:

Ceausescu: 1 mérőhely

Rövid vp.: 2 mérőhely

Nagy-Hasadék teteje: 3 mérőhely

Nagy-Hasadék alja: 4 mérőhely

Felszín: 5 mérőhely

Benzinkút-barlang

Szűkület alatt: 6 mérőhely

Akna teteje: 7 mérőhely.

		1. (°C)	2. (°C)	3. (°C)	4. (°C)	5. (°C)	6. (°C)	7. (°C)
92.	1.11. 12 ⁰⁰	4,5	6,9	7,2	7,3	-3	6,0	6,9
	1.26. 11 ⁰⁰	4,9	6,9	7,5	7,3	-1,8	6,2	6,8
	2.09. 12 ²²	3,9	6,6	7,3	7,3	-4,2	6,0	6,9
	2.23. 11 ¹⁵	5,0	7,0	7,9	7,9	-0,8	6,5	7,2
	3.08. 10 ⁰⁰	4,8	7,1	7,9	8,0	-1,2	6,6	6,9
	3.22. 15 ⁰⁰	6,0	7,3	-	-	-4,2	-	-
	4.05.13 ²⁰	6,1	7,6	8,1	8,2	4,1	6,8	7,2
	4.17. 12 ⁵⁰	6,8	7,8	8,1	8,1	6,2	6,8	7,6
	5.02. 10 ⁰⁰	7,0	8,1	8,3	8,3	13,3	6,6	7,5
	6.01 10 ⁰⁰	7,2	8,2	8,3	8,1	20,6	6,7	7,6
	6.14. 10 ⁰⁰	7,2	8,2	8,0	8,0	19,1	6,7	7,8
	6.26. 10 ¹⁰	7,3	8,1	8,0	8,1	20,9	6,9	7,8

Az óra és perc időpontok a leszállások kezdetét jelentik.

CO₂ mérések adatai:
(%)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
92. 1.11.	.	0,1		0,2	0		
1.26.		0		0,2	0		
2.23.		0,2		0,1	0		
3.08.		0,1		0,1	0		
3.22.		0		0	0		
4.05.		0		0	0		
4.17.		0		0	0		
5.02.		0,1		0	0		
6.01.		0		0	0		
6.26.		0		0	0		

A mérési adatokat grafikonon is ábrázolva megállapítottuk, hogy a Kullancsos-barlang klimaviszonyainak változása erősen időjárás függő.

Néhány mérési anomália kiszűrésével a jövő mérései nagyban befolyásolhatják a rendszer megismerésének folyamatját.

Az már most is bizonyítottnak tűnik, hogy tavaszi időszakban a Kullancsos-barlang végpontja "alulról" szív, a Benzinkút-barlang pedig a felszínről kapja a levegőt.

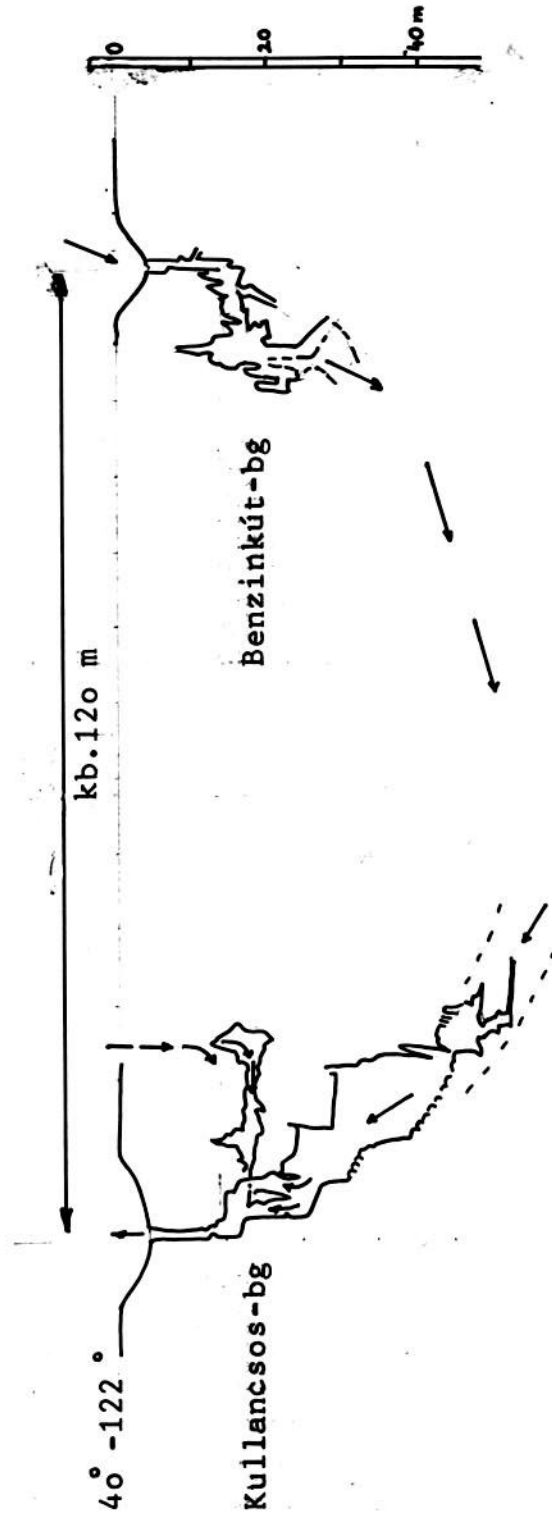
Ez azt jelenti, hogy régi feltételezésünk bebizonyosodott, miszerint a Kullancsos-barlang törésére nyel rá a Benzinkút-barlang is.

Légmozgási vizsgálat:

A fenti elmélet alátámasztása érdekében az 1992.5.02.-án a Benzinkút-barlang végpontján motoros ütvefúrót működtetve jutattunk a rendszer légterébe nagy mennyiségű szaganyagot.

A nyomjelzés után 6 órával a Kullancsos-barlang végpontján enyhén érezhetővé vált a kipufogó gázszag.

Tavaszi légáramlásvizonyok a Kullancsos-Benzin-
kút-barlangok rendszerében



Tatabányai Barlang-
kutató Egyesület
1992

Hőmérséklet mérés adatok a
Keselő-hegyi-barlangból

A barlangban a Geológiai Szakközépiskola kutatói 1977 körül mértek léghőmérsékletet. Ekkor ezt 10,5°C-ban adták meg. Sajnos a mérés időpontjáról, helyéről stb. semmiféle publikált adatot nem találtunk, így ez az érték nem értékelhető megfelelően.

Az üregrendszer klimaviszonyainak tisztázása végett 1992 októberétől 1993 januárjáig léghőmérséklet mérés sorozatot végeztünk el. Ezzel egyidőben a mérési pontok közvetlen közelében megmértük a kitöltés hőmérsékletét is.

A méréseket 0,1°C beosztású hőmérővel ill. egy "Geoservices" elektromos hőmérséklet szondával végeztünk.

A mérések eredményei:

		1.	2.	3.	4.	5.
		°C	°C	°C	°C	°C
92.	10.17. 10	8,2	9,1(9,3)	9,6(10,0)	-	-
	10.18. 10	6,9	9,0(9,3)	9,6(9,9)	9,9(0)	10,0(10,3)
	10.31. 8	7,0	9,2(9,3)	9,5(9,9)	10,0(0)	0(0)
	11.13. 9	11,0	9,2(9,4)	9,5(9,9)	10,5(0)	10,3
	11.27. 10	-2,1	8,6(9,0)	9,4(9,8)	10,4(0)	0(0)
	12.12. 12	-3,6	8,5(9,1)	9,3(10,0)	10,2(10,5)	10,2(10,4)
	12.27. 10	0	8,6(9,0)	9,2(9,8)	10,2(10,5)	10,5(10,6)
93.	01.05. 13	-5,0	8,4(8,8)	9,3(9,7)	10,0(10,3)	10,4(10,4)

Jelmagyarázat:

- () - a kitöltés hőmérséklete
- 1. - felszín / 0/
- 2. - Hajmosó / -35m/
- 3. - Nagy-terem / -70m/
- 4. - Kos-terem / -50m/
- 5. - Dagonya

A méréseket 1993-ban is folytatni szeretnénk volna, de vandál
kezek 3 hőmérőnket összetörték (s elloptak 40 m kötelünket
is).

A leolvasásokat az éppen barlangban dolgozók (pl. térképező
brigád) végezték. Nevüket külön nem soroljuk fel.

Az óra, perc időpontok a felszíni hőmérséklet leolvasás idő-
pontját jelzik.

Ezek

képv:

-14

A le

nea

sebb

1992

Gerinces csontmaradványok a
Szerelem-lyukból

az 1992 októberében feltárult Szerelem-lyuk-barlangból a felfedezés időszakában jónéhány aprógerinces csont került elő. Ezek Kordos László dr. meghatározása szerint a következő fajok képviselői voltak.:

-14 m (álfenék)

- Rhinolophus hipposideros - kis patkósorrú denevér
- Chiroptera div. sp. indet - különböző denevér
fajok
- Apodemus sylvaticus - erdei egér
- Qlis qlis - nagypele

A lelőhely anyaga erdei környezetre utal, de pleisztocén fajt nem tartalmaz. A kis emlősök jelenléte a holocénen belül a későbbi időszeit feltételez.

1992. december 05.

dr. Kordos László

Öreg-Kovács-hegyi 8. sz. barlang

Vértestolna templomtól 1450 m-re, 302° -ra, 460 m tszf. magasságban nyíló üreg.

Hossza 3 m, szélessége 1-0,2 m.

Bejárata a Művész-barlang sziklacsoportja feletti dachsteini sziklatömb tövében rétegrésszerűen nyílik.

Kialakulását kizárólag kifagyásos - kipattogzásos folyamatoknak köszönhető. Kitöltése kevés erdei föld ill. kipattogzott kőzetdarabok. A bejáráskor porszáraz volt.

Élővilága - néhány rovar, pók - jelentéktelen.

Az üreget 1992 augusztus 21.-én fedezték fel.

Végpontja teljesen beszűkül, további feltárása érdektelen.

Fotó és térképi dokumentálása megtörtént.

Fotó

ják.

cél.

Élőv.

való

Fotó

Öreg-Kovács-hegyi 9. sz. barlang

Vértestolna templomától 1420 m-re, 303°-ra elhelyezkedő 475 m tszf. magasságban nyíló üreg.

Megközelítése a hegyoldalban szerpentizenő földút felső szakaszáról célszerű. Hossza 3 m, átlagos szélessége 0,5 m.

Kialakulását egy kb. 10 -os irányú kisebb törésnek köszönheti.

Főtéjét beszorult kövek alkotják. Falain kisebb roncsolt oldási mélyedések láthatók. Kitöltése általában nedves erdei talaj, kőzettörmelék. Élővilága - néhány rovar, pók - jelentéktelen.

Csak kataszteri jelnetősséggel bír.

Fotó és térképi dokumentálása megtörtént.

Öreg-Kovács-hegyi 10. sz. barlang

Az Öreg-Kovács-hegyi 10. sz. barlang Vértestolna templomától 1460 m-re, 301°-ra elhelyezkedő 480 tszf. magasságban nyíló üreg. Hossza 13 m.

Befoglaló közete felső triász dachsteini mészkő. Kialakulását egy környezet közettanilag erősen roncsoló kb. 100°-os irányú tektonikus törésnek köszönhetjük.

Falain tanulmányozhatóak kifagyásos, kipattogzásos, gyengén fejlett eroziós és korrúziós formák. Valószínűleg forrásbarlangként működött. Néhány helyen apró mészgúmok tanulmányozhatók. Kitöltése erdei talaj, közettörmelék ill. a belső szakaszon sárgásbarna, feltehetően áthalmozott agyagszerű anyag. A barlang átlagos szélessége 2 m.

Főtéjét a bejáraton szakaszon óriási beékelődött kövek alkotják. További feltárása a nagy mennyiségű kitöltés miatt nem célszerű.

Élővilága-néhány rovar, pók- jelentéktelen. Egyes időszakokban valószínűleg róka vagy borz lakja az üreget.

Fotó és térképi dokumentálása megtörtént.

Öreg-Kovács-hegyi 11. sz. barlang

Vért:

Magss:

Hoss:

Bejár:

Az Öreg-Kovács-hegyi 10. sz. barlangtól 10 m-re a barlangot befoglaló kőzetpadokban nyílik.

A hasadékszerű 4 m hosszú üreg valószínűleg a 10. sz. barlangra lyukad rá, de végpontját néhány összeékelődő kő alkotja. Genetikailag formajegyei egyeznek a 10. sz. barlanggal. Feltárása a 10-es barlanggal való összekötést eredményezhetné.

Öreg-Kovács-hegyi 12. sz. barlang

A Vértestolna templomtól 1490 m-re, 303°-ra elhelyezkedő 490 m tszf. magasságban nyíló üreg.

Hossza 6 m. Mélysége 3 m.

A 10. sz. barlang feletti sima térszínen a barlangot kialakító törés meghosszabításában szűk függőleges bejárattal indul.

Lecsúszva két egymásból nyíló termecskét találunk. Ezek falain korrúziós mélyedék tanulmányozhatók. Néhány mészgumót is találunk itt.

A második terem egyik sarkában 20-30 cm felületű csontbreccsát fedezhetünk fel. Kitöltése sárgás agyag, kőzettörmelék. A bejáráskor porszáraz volt. Továbbkutatását, mivel egy jelentős törésen helyezkedik el célszerű lenne megpróbálni. Élővilága - néhány rovar, pók - jelentéktelen.

Fotó és térképi dokumentálása megtörtént.

Öreg-Kovács-hegyi 13. sz. barlang

Vértestolna templomától 320°-ra, 1330 m-re nyíló, 465 tszf. magasságban elhelyezkedő üreg.

Hossza 3,5 m, mélysége 1 m.

Bejárata egy nehezen megtalálható sziklatömb tövében található.

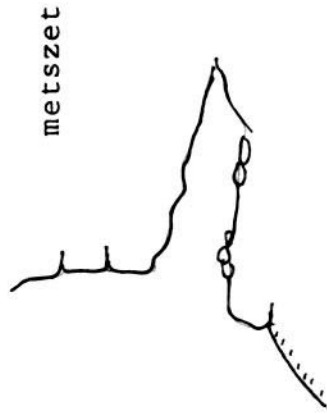
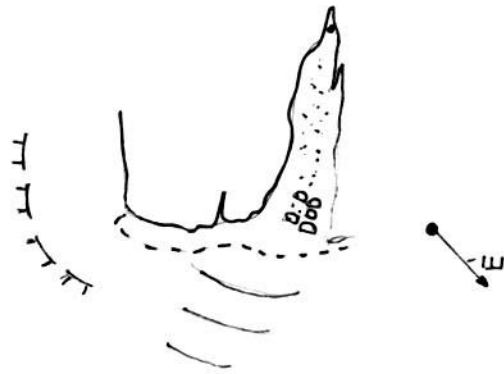
A barlang egy 160°-os irányú kisebb törés mentén alakult ki.

Kitöltése nincs. A falak szárazak. Élővilága szegényes.

Térképi dokumentációja elkészült.

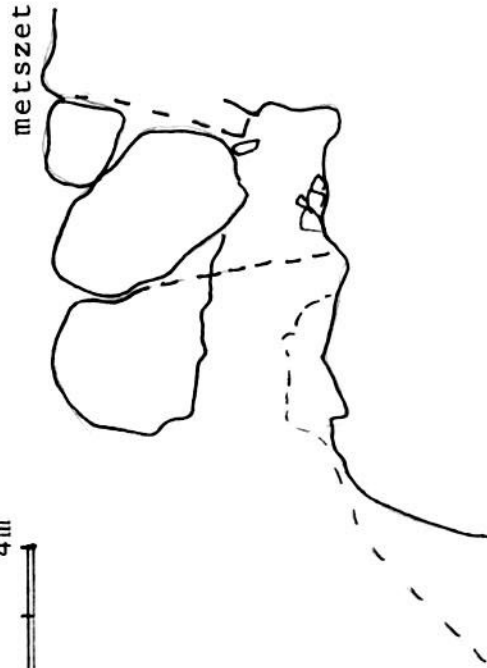
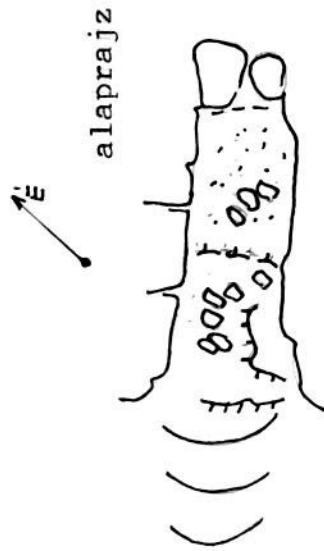
ÖREG KOVÁCS-HEGYI 8.sz.
BARLANG

M1:100



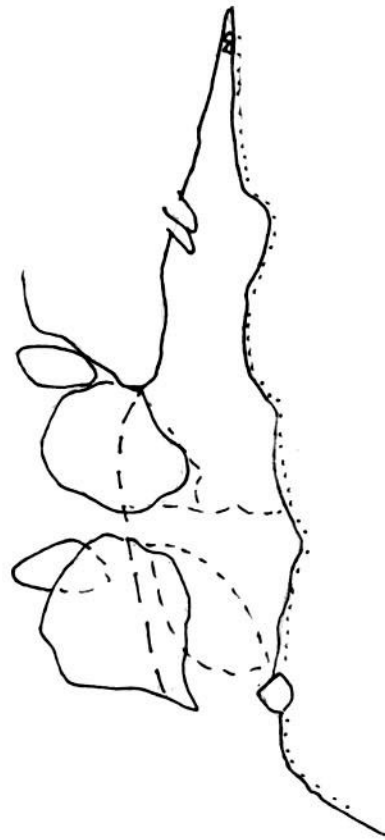
ÖREG KOVÁCS-HEGYI 9.sz.
BARLANG

M1:100

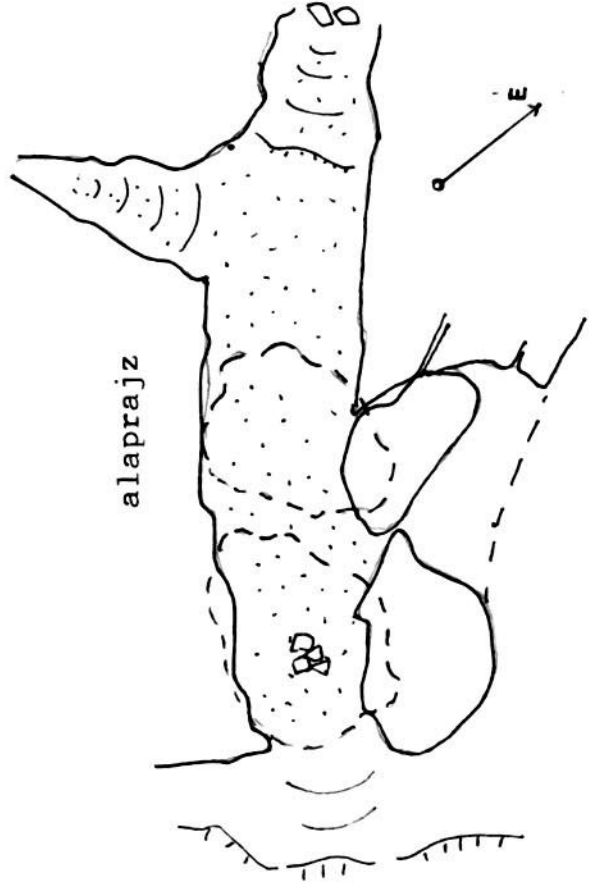


ÖREG KOVÁCS-HEGYI 10.sz. BARLANG

M 1:100



metszet

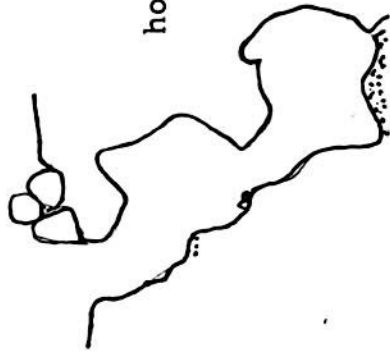


alaprész

Tatabányai Barlangkutató Egyesület-1992-
Szerkesztette: Polacsek Zsolt

ÖREG KOVÁCS-HEGYI 12.sz.
BARLANG

M1:100

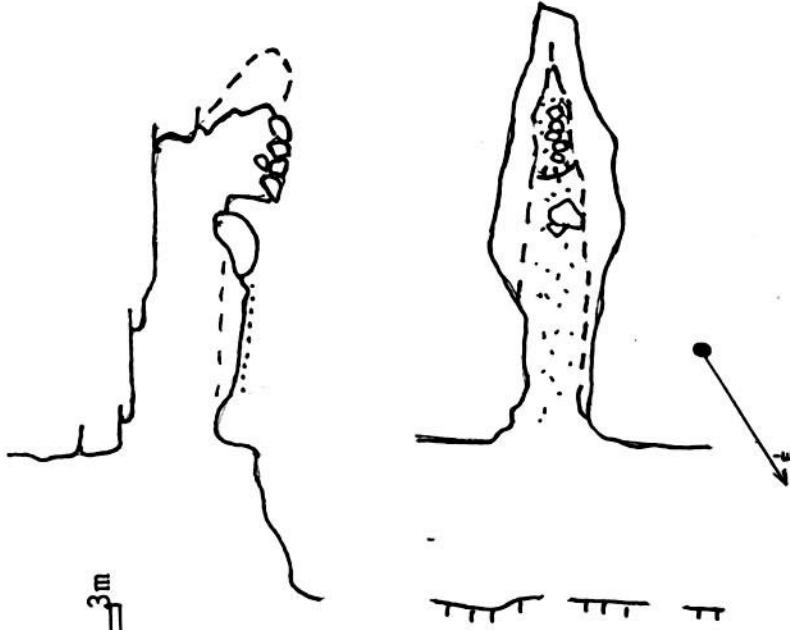


hosszmetszet



M1:100

ÖREG KOVÁCS-HEGYI 11.sz.
BARLANG



alaprész

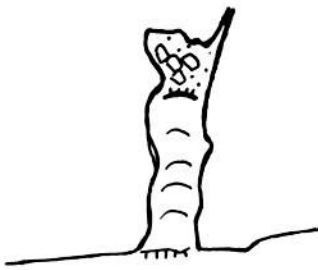


Tatabányai Barlangkutató Egyesület-1992
Szerkesztette: Polacsek Zsolt

1992
állt

ÖREG-KOVÁCS HEGYI 13. sz barlang

M 1:100



alaprész



190° -10° metszet



Bel- re

Tatabányai Barlangkutató
Egyesület-1992-

Penyve
Szerep

Barlangtérképezési tevékenységünk
1992-ben.

1992-évben barlangtérképezési tevékenységünk négy fő részből állt:

1. az újonnan talált üregek térképezése
2. a Lengyel-barlang térképezése
3. a Döbbenet-barlang térképezése
4. a Keselő-hegyi 1. sz.-barlang térképezése

E munkálatokban az Egyesület tagságának nagy része részt vett. A szerkesztéseket általában Polacsek Zsolt végezte.

Műszerezetségünk erősen javult így fel tudtuk használni a barlangfelmérés minden szükséges eszközét, a függőkompaszt, kézi kompaszt, fokívet, acél mérőszalagot, ultrahangos távmérőt is. Ez évben összesen 1230 m járatot térképeztünk fel a Gerecse-hegységben.

1. Az újonnan talált üregek térképezése:

Ez évben is igen sok új üreget fedeztünk fel ill. térképeztünk. Ezek összhossza: 226 m.

A munkánk során a következő üregekről készült M=1:100 térkép:

név	hossz	mélység	valaprajz	metszet
Ö.-Kovács-hegyi 8. sz.-bg.	3	-	x	x
Ö.-kovács-hegyi 9. sz.-bg.	2	-	x	x
Ö.-Kovács-hegyi 10. sz.-bg.	10	-	x	x
Ö.-Kovács-hegyi 11. sz.-bg.	4	-	x	x
Ö.-Kovács-hegyi 12. sz.-bg.	6	-3	x	x
Ö.-kovács-hegyi 13. sz.-bg.	2	-	x	x
Bubó Cupropenis-barlang	98	-21	x	x
Sör, bor és víznyelő-bg.	18	-15		x
Betyárkörte-barlang	25	-18		x

Fenyvesi nyelő barlangja	8	-6	x	x	x
Szerelem-lyuk	40	-23	x	x	

Ezen üregek feltérképezése kb 30 munkaórát vett igénybe.
/ Tervbe vettük a mogyorósbányai Kő-hegy üregeinek feltérképezését is. Itt azonban a vártnál nagyobb számú üreg (36 db.) feltérképezésének időigényessége miatt csak 21 üreg térképe készült el. /

A térképeket a barlangok leírásánál mellékeljük.

2. A Lengyel-barlang feltérképezése:

A Lengyel-barlang állandósított pontosfelmérését már sokan elkezdték - Kőbányai Hegymászó Barlangkutató Szo., Vértes-László Csoport stb. -, de 1992-ig mindössze egy a Tatabányai Szénbányák kutatói által 1970 körül készített térkép volt ismert.

Ezt a barlangot csak alaprajzban és -30 m-ig ábrázolja 8 különálló papirlapon./MKBT térképtár/ Sajnos e térkép értelmezhetőségével gondok adódtak s a mélyszakaszról semmiféle térkép nem lévén határoztuk el az üregrendszer felmérését.

TARTHATATLANNAK VÉLTÜK AZT AZ ÁLLAPOTOT, HOGY A GERICSE NAGYOBB FOKOZOTTAN VÉDETT BARLANGJAIRÓL NINCS HASZNÁLHATÓ TÉRKÉP!!!

A munkálatok 12 műszakot vettek igénybe, egy-egy műszak alatt 1-2 esetenként 3 brigád végzett munkát a barlangban.







A mélyszakasz felmérését 1992 január 8-12 közti táborunkon végeztük el.

A térkép 1992 május 1-ig teljes egészében elkészült. (mellékeljük)

A mérések 1970-82 között kiépített állandósított poligon pontokra támaszkodva BCRA 4 szabvány szerint készült.

A felhasznált műszerek: acél mérőszalag, műanyag mérőszalag, függő és kézi kompaszok, fokív - voltak.

JELMAGYARÁZAT:

-  BARLANGJÁRAT KONTÚRJA
-  ALSÓBB JÁRATSZINT
-  ÁLLANDÓSÍTOTT ÉS VESZTETT POLIGONPONT
-  FÜGGŐLEGES AKNA RELATÍV MÉLYSÉGGEL
-  OMLADÉK, TÖRMELEK
-  KÉRSZTSZELVÉNY HELYE, JELZÉSE ÉS IRÁNYA

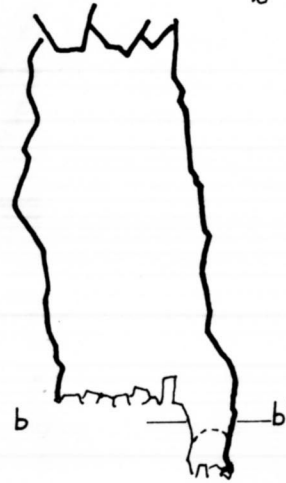
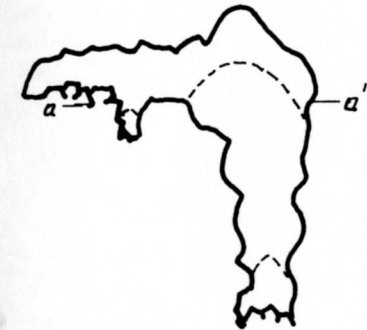
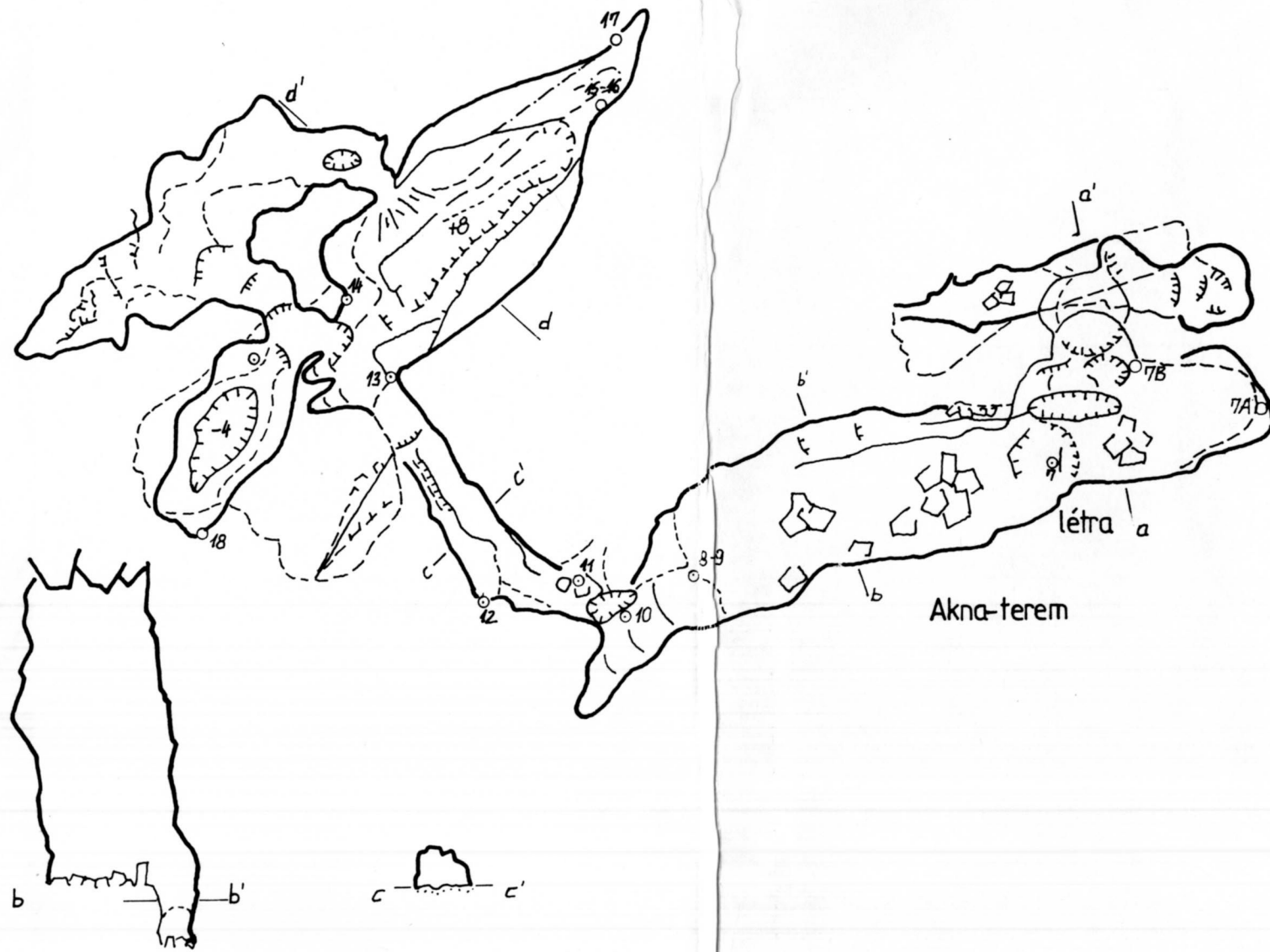
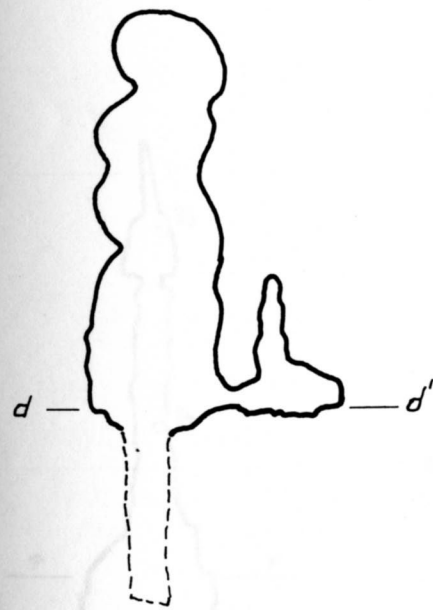
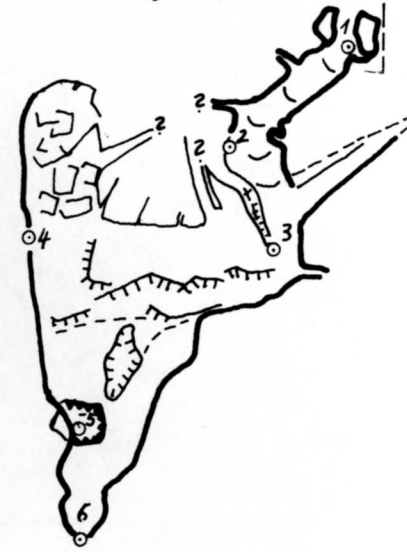
LENGYEL - BARLANG

ALAPRAJZ 1

M=1:100



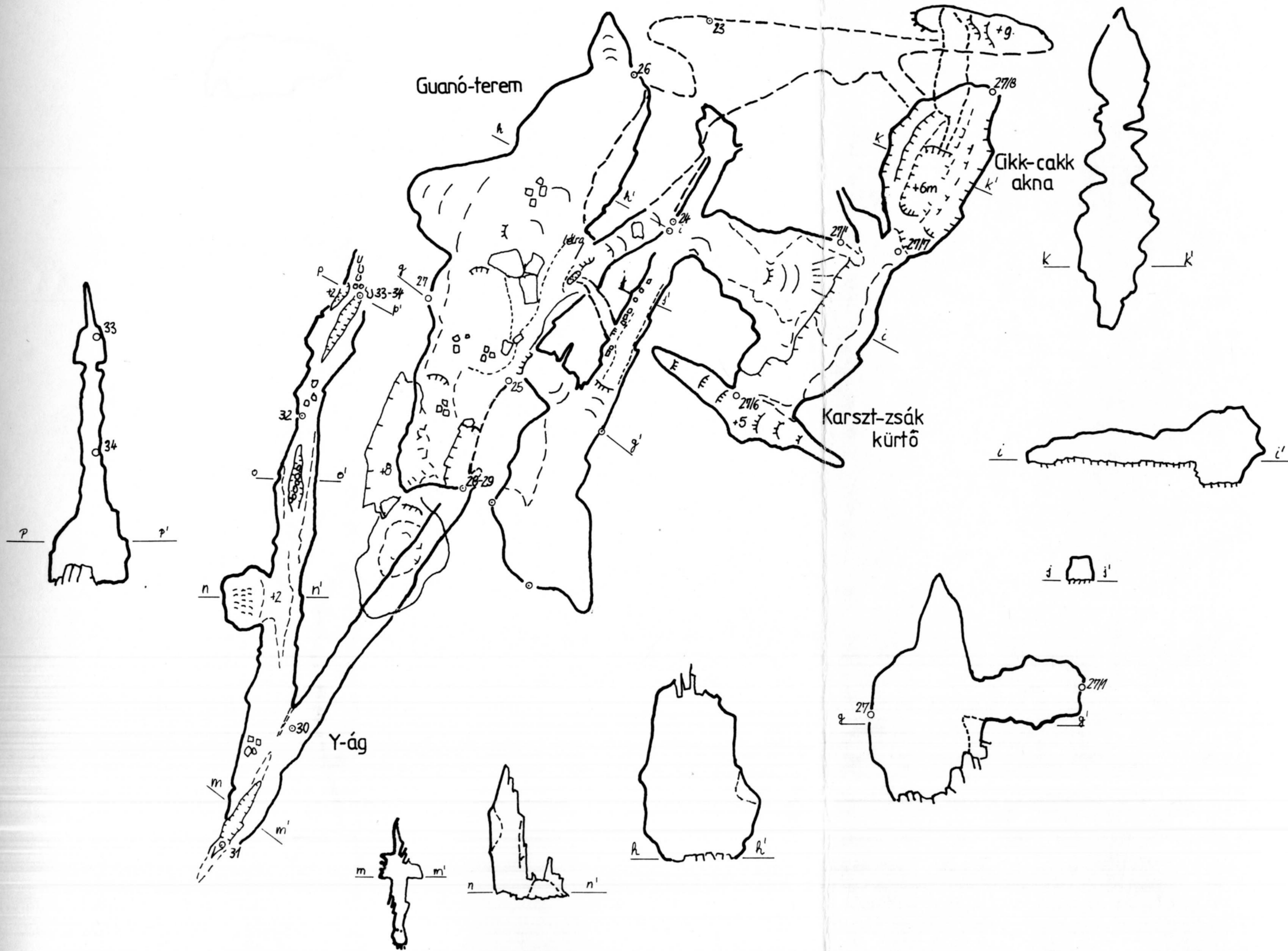
Bejárat



LENGYEL-BARLANG

ALAPRAJZ 2

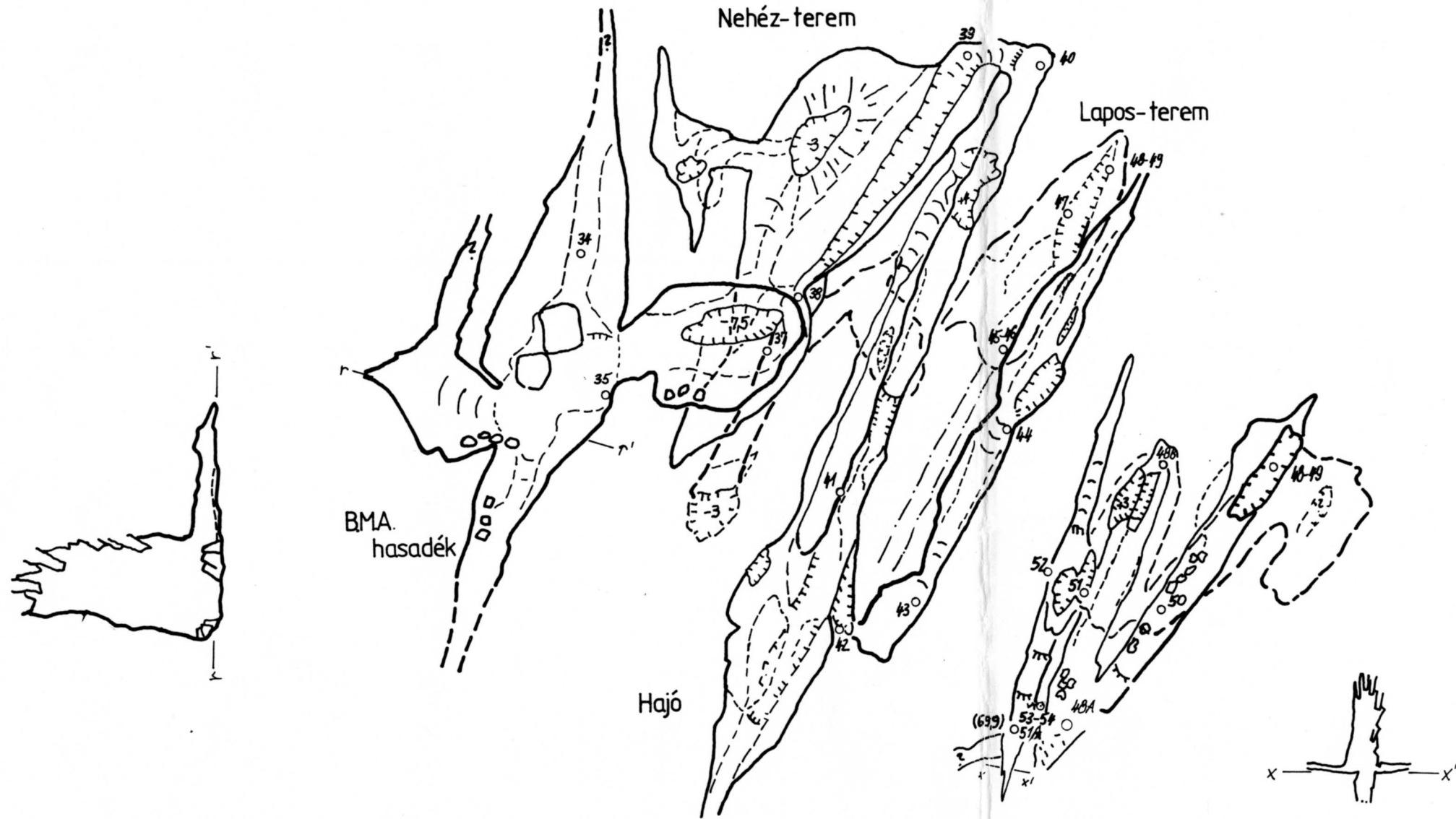
M=1:100



LENGYEL- BARLANG

ALAPRAJZ 4

M=1:100



A felmérést és a szerkesztést Gál István földmérő Üzememernök és Polacsek Zsolt irányította.

A poligon pontokat a mélyszakaszban (itt nem volt állandosított pontrendszer) a jellegzetesebb helyeken állandosítottuk köztük vesztett pontokat használtunk.

Összesen 38 db. állandosított és 53 db. vesztett pontot használtunk fel.

A barlang felmérésünk alapján 580 m hosszú és 69,9 mély.

1991 évi évkönyvünkben ismertettük a mérés menetének pontos leírását. (Kullancsos-barlang felmérése című részben).

Az üregrendszer bejáratát az országos kordináta rendszerbe illesztettük. Ez további két munkacsoportot vett igénybe.

3. Döbbenet-barlang felmérése:

A Döbbenet-barlang feltáró kutatásaink során is igen jelentős helyen szerepelt.

Az 1990-ben feltárult kb. 40 m mély aknarendszert 1992 áprilisában állandosított pontokkal (12 db.) felmértük.

A mintegy 13 órás munkában Nagy Attila, Imre Gábor, Szentirmai Enikő, Bajusz Mónika, és Polacsek Zsolt vett részt.

A szerkesztést Polacsek Zsolt végezte el. / A térképet a " feltárás " fejezetben mellékeljük. /

A felmérés alapján mélysége: -39,3 m

hossza: 76,8 m

A munkálatokat a BCRA 4-es fokozat szerint végeztük el: függőkompassz, fokív, mérőszalag segítségével.

A méréseket az 1991 évi évkönyvünkben ismertetett módon végeztük el.

A barlang bejárata 545 m Af. nyílik.

4. Keselő-hegyi-barlang

1992 évi legnagyobb arányú térképező munkánkat a Keselő-hegyi-barlangban végeztük.

Ez igen sok energiánkat emésztette fel. Október, november, december hónapokban szinte minden szabadidőnket itt töltöttük. A felmérési munkák során legnagyobb problémát a barlang feltáratlansága ill. a műszerhiány okozta..

A "feltáratlanság" következtében néha órákat töltöttünk az alig járt vagy még ismeretlen aknában az optimális vonalak és poligonvonalak kijelölésével.. Ennél is nagyobb gondot okozottfüggőkompaszt és fokívet szerezni. Végül is az egykori Dorogi Szénbányák Vállalattól sikerült a műszereket beszerezni, Nagy Tibor bányamérnök (egykori barlangász) jóvoltából.

A felmérési munkákat a poligonvonalak kijelölését követő időszakban végeztük el. Nagyban elősegítette munkánkat, hogy a Geológiai Szakközépiskola egykori kutatói a bejárattól a Kos-teremig állandósított poligonpont hálózatot építettek ki 1977-ben. E vonal pontjainak jó részét felhasználva folytattuk a mérést. Az általunk kijelölt pontokat kutatási engedély híján nem állandósítottuk, többnyire olyan helyeken helyeztük el a pontként felhasznált hiltiszegeket, hogy évekkel később is megtalálhatók legyenek.

A felmérési soron a főpoligonban 65 db., a mellékvonalakon 22 db. pontot helyeztünk el.

A méréseket az esetek nagy többségében Nagy Attila, Polacsek Zsolt végezték a " segéderőt " pedig Rajky Tamás képviselte, de a munkálatokban részt vett Nádasdi Oszkár, Imre Gábor, és Szentirmai Enikő is.

A mérés menetét 1990-es évkönyvünkben ismertettük (általános szabályok ismeretével végeztük a munkát). Ehhez felhasználtuk a már említett függőkompaszt, fokívet valamint geológus kompaszt, mérőszalagokat ill. egy esetben ultrahangos távmérőt is.

A szerkesztési munkálatokkal egyidőben ellenőrző méréseket ill. keresztaszelvény felvételeket is készítettünk.

Az elkészült 1:100 méretarányú térképet (alaprajz, metszetek) a BCRA 4 fokozatban készítettük el.

Munkánk eredményeként elkészült a 236 m tszf. magasságban nyíló üreg részletes térképe és megállapíthattuk, hogy az üregrendszer mélysége 15,3 m, hossza (poligon vonalak hossza) 347,1 m, valós hossza kb. 400 m.

A térképezések során a barlang mélységét 11 m-el, hosszát kb. 50 m-el növeltük.

Az elkészült térképet Évkönyvünkben mellékeljük. A felmérési munkálatok mintegy 66 órát, a szerkesztés 16 órát vett igénybe.

Megjegyzés:

A Keselő-hegyi-barlang felmérésével kapcsolatos esetleges felmerülő etikai vádakkal kapcsolatban nézetünk a következő:

A Vértes László Karszt és Barlangkutató Csoport ill. jogutódja a Gerecsei Barlangkutató Egyesület kb. 1980-1981 óta rendelkezik az üregrendszer kutatási engedéllyel.

Ez idő alatt saját bevallásuk szerint a barlang térképezése folyamatban van s már csak 1-2 napnyi felmérő munka van hátra a munkálatok befejezéséig.

Véleményünk szerint az elmúlt 12 esztendő bőségesen elegendő időt adott a munka elvégzésére.

1992 októberében e térkép továbbra is a rövidesen elkészülés stádiumában volt, így határoztuk el a barlang gyors felmérését. Elhatározásunkban nagy szerepet játszott az is, hogy a barlangban egyébként is szinte minden hétvégén megfordultunk, mivel ez az üregrendszer mutatkozott legalkalmasabbnak expedíciós programunkhoz való felkészülésünkhöz. Tehát összekötöttük a kellemest a hasznossal.

KARSZTFEJLŐDÉS AZ ÖREG-KOVÁCS-HEGYEN

Bevezető:

A Dunántúli-középhegység egyik viszonylag kis kiterjedésű tagjában a Gerecse-hegységben az utóbbi 20 évben a helyi kutatók munkája során rengeteg karsztos üreg, karsztos forma került feldolgozásra.

E munkafolyamat irányította rá figyelmünket a hegység déli részén elhelyezkedő Öreg-Kovács-hegyre, melynek a környezetét messze meghaladó karsztos formakincsrel rendelkezik, így a karszt és barlangkutatók számára is rendkívül jó kutatóhelyként kínálkozik.

Ezen kutatások egyik irányáról ad számot e munka.

A terület ismertetése

A Gerecse-hegység déli részén, mintegy 8-10 km-nyi területen helyezkedik el az Öreg-Kovács-hegy. Legmagasabb pontja 554 m-rel nyúlik tsz. fölé.

Térszínét tekintve semmiben sem tér el a hegység más tönkfel-színétől, hiszen fennsíkját töbrök, víznyelők, a hegyoldala-lakat sziklafalak ill. vízmosások tarkítják.

A hegytömböt felső triász dachsteini mészkő vastagpadjai ill. az ezek közé csipődött dolomit rétegek építik fel, de a fel-színét fedett karszt lévén erdei talaj, lösz ill. helyenként terrarossa borítja.

Egyes megfigyelések szerint a karsztos mélyedések ill. az alattuk nyíló üregek az egykori miocén / pliocén / kavics-takaró foszlányait őrzik.

A hegyet a hegység kiemelkedése után jelentős tektonikus erők érték, s az ezek nyomán kialakult litoklázis rendszerek lettek a mélyégi és részben a felszíni karsztosodás bölcsői.

A fennsíkon jelenleg 9 barlangüreget ismerünk, ezek hossza 10 és 200 m között váltakozik. Egyes barlangok mélysége az 50 m-t is meghaladja. Korruziós formakincsük szinte egyedülálló.

Az erősen karsztosodott fennsíki térszínen a jelenleg ismert 50 karsztos mélyedésen kívül egyéb formajegyek is felfedezhe-tőek.

A terület 510 m fölé nyúló része erősen exhumálódik, így itt jól tanulmányozható a karrosodás ill. az egyébként sem túl vastag takaró rétegek lepusztulási folyamata.

A hegytömb felszínét a meredek hegyoldalakat kivéve 90 %-ban lombos erdő - főleg bükk - borítja, így a karsztos beszivárgás mértékét mintegy 35-40 %-ban adhatjuk meg.

A fennsíkon állandó felszíni vízfolyás nincs, kivételesen nagy esőzések idején néhány víznyelőhöz vezetnek csak időlegesen aktív vízfolyások. Az általános ismertetés keretein belül érdemes a hegy keleti oldalának letöréseit is megemlíteni.

A hegy itt mintegy 150-200 m-es meredeken, helyenként szikla-falakkal tarkítva törik le a Tardosbányai medencébe.

Kutatóink munkája nyomán 1992-ig 24 karsztos üreg tárult itt fel. Ezek hossza 2-28 m közti. Jelentőségüket kitöltésviszo-nyaik egyedisége ill. az esetleges őslénytani leletek adják.

A kitöltésviszonyok vizsgálatával a forrásbarlangokban fellel-hető kavicsos kitöltésről talán kideríthető néhány geológiai érdekesség, például eldőlhet a kavics - a fennsíkról került a víznyelőknél át ide - takaró kora is, mely régi vita tárgya szakmai körökben.

A hegytömb környezetében a hegylábaknál 290-460 m tszf. kö-zött több helyen karsztos szivárgók hozzák felszínre a fennsíkon elnyelődött vizek egy részét.

Feltevésünk szerint, mivel több forrásról is egyértelműen megállapítható, hogy nem törmelékkforrás, a hegy mélyén egy vagy több lokális karsztvízszint alakult ki. E karsztvíz-nívóra nyel a fennsík nyelőinek egy része. Vízük a karsztvíz-lencsén szétterülve a szivárgóknál jelenik meg ismét.

E hipotézis még részben igazolásra vár.

A beszivárgó vizek többsége a mélykarsztba jut, ahol is lassan mozogva vándorol, feltehetően a tatai egykori karsztforrások irányába.

Megjegyzendő, hogy az Öreg-Kovacs-hegy a növény ill. állatvilág bűvárai számára is sok érdekességet rejt.

A helyi karsztos formakincs

Az öreg-Kovács-hegy karsztos formakincsét a mélységi karsztosodás ill. a felszíni karsztosodás szerint 2 csoportba oszt-hatjuk.

A mélységi karsztosodást a feltárt barlangokban tanulmányoz-hatjuk.

Cikkünkben már említettük a fennsíkon fellelhető üregek általánosan tektonikus mozgások következtében létrejött repedésrendszereken, a víznyelés hatására jöttek létre. Ezen barlangok közül az említett folyamatot a Döbbenet-barlangban figyelhet-jük meg a legjobban.

Az 50 m mélységig ismert aknabarlang helyenként igen szűk, így bejárása igen nehéz. Az aknában levő mozgás csak a modern al-pintechnika eszközeivel lehetséges.

A járatok falai húzási tektonika következtében rideg deformá-ció hatására távolodtak el egymástól. Egyes helyeken jól meg-megfigyelhetők a vetősíkok is.

A kőzettanilag predestinált, meggyengített helyen a domborzat kedvező elhelyezkedése esetén indult meg a vertikális vízszí-várgás. Ez a szivárgás a vizek megfelelő agresszív széndioxid tartalma esetén oldotta a mai nagyságúvá a járatokat.

Ez a folyamat ma is megfigyelhető.

Az aknafalakon igen látványos karrformák, tők jelennek meg.

A hegytömb egészen más jelleget mutató üregei a hegyoldal forrásbarlangjai. Ezek száma igen nagy, de feltehetően az elkövetkező időszakban még jó néhányal gyarapodik számuk.

E forrásbarlangok a hegylábánál feltörő víz mechanikai hatására szintén szerkezeti mozgások nyomán jöttek létre.

Leghosszabb közülük a Muflon-barlang. 28 m hosszú, viszonylag tágas üregben az említett mechanikai koptatás minden nyoma fellelhető, a falakat áramlási mélyedések borítják.

Kitöltése rendkívül érdekes, jellegzetes barlangi kitöltés.

Az itt talált csontmaradványok értékelése során megállapít-ható, hogy az üreg az óholocén időszakban már "szárazon" volt.

Az üregek nagy része a völgyoldalban lévő források felett 70-110 m-el helyezkednek el.

A hegyoldal barlangjainak bejárati szakaszában mindenütt meg-figyelhetők a kifagyásos - kriofrakciós - tágulás nyomai is.

A felszíni karsztosodás talán kevésbé látványos, de mégis szinte tömegesen előforduló nyomait az öreg-Kovács-hegyen mindenütt tanulmányozhatjuk.

A karsztos mélyedések, töbrök, dolinák és víznyelők formájá-ban jelentkeznek. Tapasztalataink szerint e mélyedések 3-50 m szélességűek ill. 1-6 m mélységűek.

Alakjuk tektonikus preformáció irányában megnyúlt.

Gyakoriak az "iker töbrök", melyek a mélyedésen belül 2 esetleg több lépcsőfokban alakultak ki, és mutatják geneti-kájuk szakaszosságát.

Vízgyűjtő területük 50-20.000 m² között változik.

Megfigyeléseink szerint e töbrök alatt az esetek nagy többségében barlangjárat található így ezek a képződmények a már meglévő barlangok felszakadozásaiként is értelmezhetőek. Néhány töbör kedvező morfológiai helyzetbe kerülve időszakosan aktív víznyelőként is működik, van azonban néhány mélyedés is, melynek genetikája inkább a korrúziós zomboly képződést sejteti.

Ebben az esetben a litoklázis mentén szivargó víz az elsődleges kialakító tényező, tehát a mélyedés nem felszakadásal jött létre.

E problémakör megvitatása és pontos kidolgozása még várat magára.

A felszíni karsztosodás fontos képződményei a fennsík szintén tömegesen előforduló karr képződmények.

A terület exhumálódása következtében főleg a plató középső részén kerültek elő igen jól fejlett gyökérrakarmezők.

Ezek a talajon át beszivargó s ez által agresszívva váló vizek oldó hatására jöttek létre.

Az un. kamenicák - madáritatók - ill. a kisebb szerkezeti irányítottásra utaló karrok a leggyakoribbak.

A hegyoldal tetőzónájában rendkívül sok " saroknyom " a karr valamint néhány kisebb 2-3 m magas karsztos tő jelenik meg. Több helyen a pleisztocén glaciálisok nyomán létrejött szurdokvölgyek, kőfolyások tarkítják a meredek letörést.

A hegy láb közvetlen közelében mintegy 6 karsztos szivargási pontot ismerünk. Közülük az un. Hideg-kút forráscsoport, mely a hegy északi oldalán kb. 460 m tszf. magasságban található, a legjelentősebb.

Vize 6,5-11°C közötti hőmérsékletű, hozama 6-30 l/p között változik.

A Vérttestolna község határában 1-10 l/p hozamú szivargók többsége is állandó hozammal bír.

E források a már említett lokális karsztvízlencséből vagy lencséből kapjuk vizüket.

A karsztosodás helyi hatótényezői

Mint tudjuk a karsztosodáshoz több igen fontos ható tényező szükséges, melyek nélkül a folyamat el sem indulhat. Az első és legfontosabb a megfelelő kőzetviszonyok és tektonizáltság kérdése.

A hegység jó részét dachsteini mészkő építi fel. Ez a jól oldható kőzet rendkívül kedvezően karsztosodik. Ezt a folyamatot, még nem tudjuk ugyan milyen mértékben, de befolyásolják a mészkőpadok közé települt 0,3-1,5 m vastagságú dolomit rétegek.

Ennek befolyásoló hatása vizsgálataink egyik jelenlegi fő célja.

A szűk a területre alkalmazható módszer lényege, hogy a kőzetpadokat harántoló barlangjáratok falából (rétegenként) mintát véve megállapítjuk a minta $\text{CaCO}_3 / \text{MgCO}_3$ arányát. Ezen arány és a mintavételi helyhez tartozó járatszelvény ismeretében megfelelő adatálománnyal a későbbiekben egy tapasztalati képlet felállítását szeretnénk elérni.

Ennek ismeretében a kőzetösszetételből már könnyedén számolható egy elvi járatszelvény is, mely a gyakorlati barlangkutatók számára előrejelzést adhat a várható járatok tágasságáról, esetleg irányáról.

A tektonizáltság az öreg-Kovács-hegy esetében viszonylag kicsi. A hegytömböt átszelő néhány igen jelentős törésvonal azonban mégis megfelelő lehet néhány jelentős mélységű aknabarlang keletkezéséhez.

A legjelentősebb törések $40^\circ-220^\circ$, $120^\circ-300^\circ$, $100^\circ-280^\circ$ irányúak.

Igen fontos hatótényező a fedőtakaró minősége is, hiszen a beszivárgó vizek ebből veszik fel oldóképes Co -jukat.

Összeségében tehát, tekintve, hogy a földtani viszonyok kedvezőek s a karsztosodáshoz megfelelő idő állt rendelkezésre, megállapíthatjuk, hogy kedvező klimatológiai feltételek mellett a Dél-Gerecsében igen előrehaladott karsztdenudációval számolhatunk.

Ennek mértéke külsőre a lepusztulás nagy üteme miatt nem mindig észlelhető vizuálisan.

Lévé, hogy a kőzettani, tektonikai viszonyok állandóak, igen fontos hatótényezők a klimaviszonyok is.

A karsztosodás folyamata az időben

A Dunazúg-hegység déli tagjában a Gerecsében a pliocén végére kialakult jelenlegi térszin elődje.

A pleisztocén eljegesedése idején a klimaviszonyok kivételével hatótényezők állandóak.

A glaciális-interglaciális változások függvényében az Öreg-Kovács-hegy tömbje több morfológiai tartományba került.

A klimaviszonyok jégkorszakbeli változásával az Öreg-Kovács-hegy klímája is többszöri gyökeres változáson ment keresztül. A hideg időszakokban a szubarktikus tundra régióba került karszt altalaja olykor 7-8 esetleg 12 hónapig is fagyott lehetett egy évben.

(Figyelembe kell venni a legzordabb glaciálisok idején a hóhatár 900 m körül volt.)

Ebben az időszakban a töbörképződés meglehetősen lelassult s tulajdonképpen a mélységbeli karsztosodás is minimumra csökkent.

Némi felszíni denudációra mégis sor került, hiszen erre az időszakra vezethető vissza a barázdás karrok, a szurdokvölgyek a kőfolyások keletkezése.

Ez az időjárás kedvezett a hegytetőszéli lépcsőzetes rétegek kialakulásához is. Általánosságban megállapíthatjuk, hogy az állandóan vagy időlegesen fagyott altalaj a karsztosodásra negatívan hatott.

Figyelembe kell venni azonban azt is, hogy a pleisztocén egyes interglaciálisokban erős felmelegedések is előfordultak. Ezek hatása kedvezően befolyásolta a karszt fejlődését. Ilyen időszakokban a mélységi karsztosodás felerősödött s vele együtt a forrástevékenység is nőtt.

A felszíni formák közül különösen a mélyedések fejlődése vált intenzívvé.

Ez a folyamat észlelhető napjainkban is.

Örög-Kovács-hegyi 1.sz. víznyelő

Lendvaynál: Ferenckunyhói 1. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 170 -ra, 2700 m-re elhelyezkedő, 488 m tszf. nyíló rogyott karszt képződmény.

Hossza 40 m, szélessége 25 m, mélysége kb. 4-5 m.

Kialakulását egy hegységperemi, valószínűleg jelentősebb nagyságú tektonikus törésnek ill. az ezen kialakult víznyelésnek köszönhető.

A nyelő morfológiai szempontból fennsíki térszinbe, lapos tányérszerű depressziót okoz. A mélyedésben szálkő kibukkanást észleltünk, vízmosási nyomot nem. Vízyűjtője kb. 30000 m ..

Ebben a nyelőben a Kőbányai Hegymászó és Barlangkutató Szo. 1979-81 között próbabontást folytatott. Az általuk kibontott csatorna azonban teljesen el volt agyagosodva, így a feltárást 4 smtmélységben befejezték.

Örög-Kovács-hegyi 2. sz. víznyelő

Lendvaynál: Ferenckunyhói 2. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 164 -ra, 2440 m-re, 502 m tszf. magasságban elhelyezkedő jelentős méretű rogyott víznyelős tőbor.

Kör alakú, mintegy 30 méteres átmérőjével és 5,5 m-es mélységével a terület egyik legnagyobb mélyedése.

Kitöltése agyagos közettörmelék ill. kevés lössz. Környezetében szálkő kibukkanást ill. vízmosási nyomot nem észleltünk.

Genetikája megegyezik az 1. sz. nyelő genetikájával.

A tölcsér alakú mélyedést a Kőbányaiak 1978-82 között megbontották. Ennek eredménye a mai napig látható egy kb. 3 m mély kutatóakna formájában.

További feltárása okvetlenül ígéretesnek tűnik.

Vízyűjtője kb. 20000 m .

Öreg-Kovács-hegyi 3. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Ferenckunyhói /Fk/-11. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 171 -ra, 2440 m-re elhelyezkedő, 490 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Átmérője 25 m, mélysége 3,5 m. Meredek falú, tölcsérszerű képződmény. Kialakulását a fensíkperemre merőleges tektonikus pre-desztináltságnak ill. a repedések mentén kialakuló víznyelésnek köszönhető.

A nyelő környezetében vízmosási nyomokat ill. több kezdeti töbrképződési jelet tanulmányozhatunk. Vízugyűjtője kb. 50000 m . Feltáró kutatása feltétlenül célszerű.

Öreg-Kovács-hegyi 4. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Ferenckunyhói /Fk/-8.sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 172 -ra, 1800 m távolságra elhelyezkedő 500 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Átmérője 22 m, mélysége 1 m.

Kör alakú erőteljesen akkumulálódott tányér alakú képződmény. Szálkő kibukkanás ill. vízmosási nyomokat környezetében nem észleltünk. Vízugyűjtője 2-300 m .

Feltáró kutatása a nagy mennyiségű kitöltés miatt érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 5. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Ferenckunyhói /Fk/-9. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 174 -ra ill. 2300 m távolságra elhelyezkedő 480 m tszf. magasságban nyíló jelentéktelen mélyedés.

A mélyedés környezetében levő erős karsztfelszín exhumálódás miatt feltáró kutatást meg lehet kísérelni, ugyanis az itt tapasztalható erős lepusztulás kevés akkumuláló anyagra enged következtetni.

Öreg-Kovács-hegyi 6. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Ferenckunyhói /Fk/-6.sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 173 -ra, 2500 m-re elhelyezkedő 490 m tszf. magasságban nyíló lapos erősen akkumulálódott karsztos mélyedés.

Átmérője 25 m, mélysége 1-1,5 m.

Környezetében a szátkő kibukkanások ill. a karrformák gyakoriak.

Vízgyűjtő területe kb. 1000 m .

Feltáró kutatása érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 7. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Ferenckunyhói 10.sz. víznyelő.

Öreg-Kovács-hegyi 8. sz. víznyelő

A baji vadászháztól 174 --ra, 2380 m-re található jelentéktelen karsztos mélyedés. Tszf: 485 m.

Átmérője 11 m, mélysége 1 m.

Vízgyűjtő területe jelentéktelen.

Kialakulását feltehetően a 3. sz. víznyelőt preformáló törésnek köszönhetjük, azonban annál sokkal fejletlenebb.

Feltáró kutatása érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 9. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Fk-13. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 176 -ra, 2580 m-re elhelyezkedő, 490 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Nagysága 10x10 m ill. alakja miatt egy elaggott, teljesen akkumulálódott víznyelőként értelmezhető.

Vízgyűjtője jelentéktelen így nyelési kapacitása is elhanyagolható.

Szálkő kibukkanások gyakoriak környezetében.

Öreg-Kovács-hegyi 10. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Ferenckunyhói /Fk/-14. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 182 -ra, 2520 m-re elhelyezkedő, 468 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Nagysága, morfológiája ill. genetikája alapján teljesen azonosak jegyei a 9. sz. víznyelőjével, így feltárás szempontjából teljesen érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 11. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Ferenckunyhói 15. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 159 -ra, 2340 m-re, 510 m tszf. magasságban elhelyezkedő töbör.

A fennsík déli részén található villanypásztor ÉK-i csücskénél található kettős mélyedésű inaktív víznyelő.

Völgytalpi képződmények sorának fennsík permi tagja. Hossza 40 m, szélessége 18 m, mélysége 1 m.

Genetikailag egy ÉK-DNY törésen kialakult nyelősor legidősebb, teljesen akkumulálódott tagja. Feltáró szempontból jelentéktelen. Szálkő kibukkanás és vízmosási nyom nem észlelhető.

Öreg-Kovács-hegyi 12. sz. víznyelő

Külker SC-nél Ferenckunyhói 17. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 155 -ra, 2320 m-re, 500 m tszf. magasságban nyíló víznyelő.

Átmérője 15 m, mélysége 2,5 m. Völgyoldali rogyott karszt képződmény. A 11. sz. mélyedésnél említett nyelősor legmélyebben nyíló tagja.

Környezetében jelentős vízmosási nyomok ill. kisebb kőzet kibukkanások tanulmányozhatók.

Figyelembe véve a környék fedettségét, a töbör formáját a feltárási kísérletet érdemes megtenni.

Öreg-Kovács-hegyi 13. sz. víznyelő

Külker SC-nél Ferenckunyhói /Fk/-16. sz. víznyelő, Lendvaynál
Ferencházi-víznyelő vagy Kőbánya-barlang

A baji vadászháztól 157°-ra, 2320 m-re, elhelyezkedő 500,5 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés. Morfológiailag tekintve kör-alakú rogyott képződmény.

Kialakulását egy kb 40°-os irányú törésnek köszönheti. Közelében igen sok szálkő kibukkanás észlelhető, de vízmosási nyomok nincsenek. Kutatását 1973-74-ben a Fényes Elek Barlangkutató Szakosztály végezte, ekkor vált ismertté a töbör mélypontjáról induló jórészt omladéokban kibontott 11 m mélységű barlang. Ez jelenleg 6m mélységig járható.

Továbbkutatását mindenképpen érdemes lenne megkísérelni, mivel az egykori kutatók további belátható szakaszokról és huzatról emlékeztek meg. A töbör átmérője 12 m, vízgyűjtő területe kb. 5000² m.

Öreg-Kovács-hegyi 14. sz. víznyelő

Külker SC-nél Ferenckunyhói 17. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 155°-ra, 2300 m-re, 480 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés. Hossza 15 m, szélessége 8 m, mélysége 3 m. Völgyoldalban kialakult 40°-os tektonikus preformáció irányában megnyúlt, tölcsér alakú mélyedés. Szálkő kibukkanás és vízmosási nyom a közelében nincs. Vízgyűjtőjének nagysága kb. 5-8000 m. Feltárását mindenképpen érdemes lenne megpróbálni, mivel a töbör akumláltsága várhatóan igen csekély.

Öreg-Kovács-hegyi 15. sz. víznyelő

Külker SC-nél Ferenckunyhói 1. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 150° -ra, 1900 m-re, 525 m tszf. magasságban elhelyezkedő 15 m átmérőjű kör alakú, tányérszerű karsztos képződmény. Mélysége 2,5 m. Kialakulását a fennsíkot keresztben átszelő 135° - 315° irányú tektonikus törések ill. az ezen kialakult víznyelésnek köszönheti. Szálkő kibukkanás ill. vízmosási nyomok a közelben nem észlelhetők, viszont több kisebb karsztos mélyedés tanuskodik a mélységi karsztosodásról.

Az 1992-es kutatások során itt tárult fel a Bubó Cupropenis-barlang, e barlangról évkönyvünk más fejezetében is beszámolunk.

Öreg-Kovács-hegyi 16. sz. víznyelő

Külker SC-nél Ferenckunyhói /Fk/-2. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 152° -ra, 1930 m-re, 523 m tszf. magasságban elhelyezkedő töbör. Hossza 30 m, szélessége 15 m, mélysége 1 m. A fennsíkot átszelő 135° - 315° -os irányú törésen kialakult jelenleg teljesen akkumulálódott inaktív víznyelő.

Feltáró kutatás szempontjából a várható igen nagy mennyiségű kitöltés miatt érdektelen.

Vízgyűjtője kb. 2000 m³.

Öreg-Kovács-hegyi 17. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Kovács-hegyi 1.sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 1870 m-re, 145° -ra, elhelyezkedő 523 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Hossza 15 m, szélessége 10 m, mélysége 1 m.

Fedetlen karsztos térszínnek a karrmező közepén helyezkedik el.

Feltáró kutatását csekély kitöltés miatt célszerű lenne megkísérelni.

Öreg-Kovács-hegyi 18. sz. víznyelő

Külker SC-nél Kovács-hegyi 2.sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 140°-ra, 1170 m-re nyíló karsztos mélyedés. Átmérője 15 m. Kör alakú tányérszerű agyag mélyedés. Alját időszakosan víz tölti ki. Szálkő kibukkanás, vízmosási nyomok nem tapasztalható. Feltáró kutatása érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 19.sz. víznyelő

A baji vadászháztól 1010 m-re, 129°-ra nyíló karsztos mélyedés. Tengersizintfeletti magassága 538 m. Átmérője 15 m, mélysége 1 m. Kör alakú erősen akkumulált mélyedés. Mélypontján az év nagy részében víz áll. Feltáró kutatása érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 20. sz. víznyelő

A baji vadászháztól 137°-ra, 1300 m-re található 541 tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Hossza 25 m, szélessége 8-10 m. Alakja egy feltehetően 15°-os irányú törés irányában megnyúlt. Oldalai meredek, mélypontján többnyire víz áll. Vízigyűjtő területe jelentős kb. 10.000 m. Oldalában több helyen mészegetés nyomaira leltünk.

Környezetében szálkő kibukkanást nem található.

Feltáró kutatása érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 21. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Kovács-hegyi 5. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 133°-ra, 1350 m-re elhelyezkedő 538 m magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Átmérője 15 m, mélysége 1 m. Valószínűleg egy idős víznyelő-pont-ról van szó, mely egy lepusztult környezetű inaktív víznyelőpont maradványa. Feltáró kutatása a barlangjáratok várható kitöltöttsége miatt érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 22. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Kovács-hegyi 4. sz. víznyelő, Mezőszéli nyelő, Sörbor és víznyelő-barlang.

A baji vadászháztól 132°-ra, 1320 m-re nyíló 539 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Átmérője 30 m, mélysége 5 m. Kör alakú meredek falú rogyott mélyedés. A töbör nagy anyag hiánya miatt jelentős nyelő tevékenységet gyaníthatunk. Környezetében szálkő kibukkanásokat nem találtunk, viszont az erdészeti által belevezetett csatornákat jelentős elnyelt víz mennyiségről tanuskodnak. Vízgyűjtő területe az árkok jóvoltából több 10.000 m².

A mélypontján feltárult barlangról bővebben év könyvünk más fejezetében is beszámolunk.

Öreg-Kovács-hegyi 23. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Kovács-hegyi 7. sz. víznyelő, Döbbenet-barlang.

A baji vadászháztól 125°-ra, 1600 m-re nyíló 544 m tszf. magasságban elhelyezkedő karsztos mélyedés.

Hossza 40 m, szélessége 20 m, mélysége 5 m. Alakja 160°-340°-os irányban megnyúlt. Meredek falú rogyott képződmény, mely időszakos aktivitással vezeti a mélybe a környezete szivárgó vizeit. Mélypontján 1990-ben rövid munka után tárult fel 40 m mélységű igen impozáns aknabarlang.

Vízgyűjtő területe jelentős 20-30000 m². Környezetében több szálkő kibukkanás és esetleges elagott víznyelőpont található.

Öreg-Kovács-hegyi 24. sz. víznyelő

A baji vadászháztól 1460 m-re, 117°-ra nyíló 545 m tszf. magasságban elhelyezkedő karsztos mélyedés.

A két mélyedésből álló töbör hossza 40 m, szélessége 20 m, a sekélyebbik mélyedés mélysége 1,5 m, ennek alját víz borítja, a mélyebbik mélyedés mélysége 2 m. Ez utóbbi meredek falú tölcserű képződmény, mely genetikailag minden bizonnyal az ősi nyelőpont fiatalabb rányelője. Szálkő kibukának és vízmosási nyom nem tapasztalható, vízgyűjtő területe kb. 10000 m². Feltáró kutatása érdekességeket rejthet.

Öreg-Kovács-hegyi 25. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 20. sz. víznyelő, Zozó bácsi víznyelője.

A baji vadászháztól 122°-ra, 1180 m-re, 543 m tszf. magasságban található karsztos mélyedés.

Kör alaprajzú, meredek falú képződmény, melynek falán az év nagy részében víz áll. Tektonikai preformáltsága a töbör közelében nem található.

A töbör feltáró szempontok szerint érdektelen, mivel jelentős akkumulációra számíthatunk, pedig a kb. 15 m átmérőjű és 5 m mélységű beszakadás a fennsík egyik leglátványosabb karszt képződménye.

Öreg-Kovács-hegyi 26. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 21. sz. víznyelő, és 1992 évi munkánk alapján az ún. Fenyvesi-nyelő barlangja.

A baji vadászháztól 128°-ra, 1180 m-re, 540 m tszf. magasságban elhelyezkedő időszakosan aktív víznyelő.

Hossza 15 m, szélessége 8-10 m, mélysége 1 m.

Alákja kb. 40 -os irányban megnyúlt. Feltételezésünk szerint a 25. sz. már inaktív víznyelő rányelője. Kutatásáról évkönyvünk más részében is beszámolunk.

Öreg-Kovács-hegyi 27. sz. víznyelő

Évkönyvünkben: Szerelem-lyuk avagy kalandorok kíméljenek-barlang.

A baji vadászháztól 1000 m-re, 120°-ra elhelyezkedő 538 m tszf. magasságban nyíló töbör.

A Málnás-árok déli oldalában elhelyezkedő karsztos mélyedés 20 m hosszú, 10-13 m széles, 1,5 mélységű..

Környezetében több kisebb tölcser is található, melyek feltevé-
sünk szerint az erős mélységi karsztosodásról vallanak.

Vízmosási nyom és szálkő kibukkanás a környéken nem észlelhető,
jelenlegi vízgyűjtő területe 3-5000 m².

Kutatásáról évkönyvünk más fejezetében is beszámolunk.

Öreg-Kovács-hegyi 28. sz. víznyelő

Külker SC-nél Remete töbör.

A baji vadászháztól 111°-ra, 1310 m-re elhelyezkedő 542 m tszf. magasságban található víznyelő csoport.

A három karsztos mélyedésből álló nyelő csoport az Öreg-Kovács-
-hegy egyik legimpozánsabb, de feltehetően erősen akkumulált nye-
lő csoportja. A központi mélyedés, mintegy 20 m átmérőjű, 3 m
mély képződmény, ettől ÉK és DNY-ra 20-30 m-re is található egy-
-egy kisebb mélyedés, melyek 1 m mélységűek ill. 5-6 m átmérőjű-
ek. A kisebb mélyedések feltehetően egy kb. 50°-os irányú töré-
sen kialakult barlang felharapódzott kürtőinek felszíni indiká-
ciói. A két kisebb mélyedésnek a kitöltése már felszínükön is
csak közet törmelék.

Feltáró kutatása feltétlenül indokolt.

Öreg-Kovács-hegyi 29. sz. víznyelő

A baji vadászháztól 990 m-re, 103°-ra elhelyezkedő 538 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Átmérője 10 m, mélysége 1 m, teljesen jelegtelen csak kataszter-
ri fontossággal bíró mélyedés.

Öreg-Kovács-hegyi 30. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 1. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 1020 m-re, 109°-ra, 534 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Átmérője 15 m, mélysége 1,5 m. Kör alakú, tölcsérszerű képződmény. A völgytalpon kialakult időszakosan, feltehetően aktív képződmény.

Feltárása valószínűleg eredményes lenne, mivel a szomszédos 31. sz. víznyelőben feltárult Betyárkörte-barlang e mélyedés alá tart.

Öreg-Kovács-hegyi 31. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 2. sz. víznyelő, Betyárkörte-barlang.

A Málnás -árok felső részén, a baji vadászháztól 108°-ra, 1050 m-re elhelyezkedő 538 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés. Hossza 20 m, szélesség 8-10 m, mélysége 2 m.

Alakja a mélyben levő barlangot kialakító kb. 110°-os tektonikus irányban megnyúlt. Szálkő kibukkanást és vízmosási nyomokat nem észleltünk pedig a mélyedés vízgyűjtője a völgytalpi helyzet miatt jelentős kb. 20-30000 m².

A töbörben folyó munkákról évkönyvünk más részében is beszámolunk.

Öreg-Kovács-hegyi 32. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 3. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 107°-ra, 1320 m-re, 538 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Hossza 10-12 m, szélessége 5 m, mélysége 1 m.

Alakja 110°-os irányban megnyúlt. Jelentéktelen mérete ellenére az igen markáns törés miatt feltáró kutatását érdemes lenne megkísérelni.

Öreg-Kovács-hegyi 33. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 4. sz. víznyelő és Küzdelem-barlang.

A baji vadászháztól 1460 m-re, 107°-ra, 536 m tszf. magasságban elhelyezkedő karsztos mélyedés.

Hossza 15 m, szélessége 10 m, mélysége 2 m.

Alakja 110°-os preformáció irányában megnyúlt, a mélyben elhelyezkedő aknák iránya is hasonló.

Szálkő kibukánás és vízmosási nyom nem tapasztalható.

A meredek falú karsztos mélyedés kutatásával tárult fel a jelenleg 40 m hosszú és 15 m mély Küzdelem-barlang.

További feltárása jelentős munkával lehetséges.

Öreg-Kovács-hegyi 34. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 5. sz. víznyelő, Kullancsos-barlang.

A baji vadászháztól 1620 m-re, 109°-ra elhelyezkedő 532 m tszf. magasságban található víznyelő csoport.

A jelenleg 3 időszakosan aktív víznyelőpont, kettő karsztos mélyedésben helyezkedik el. A Kullancsos-barlang többre 25 m hosszú 10-12 m széles, 3-4 m mély igen jól fejlett meredek falú karsztos képződmény. Mélypontjáról indul a fennsík jelenleg leg-hosszabb barlangja. Az ún. Fakír-nyelő 15 m átmérőjű megköze-lítőleg kör alakú 2,5 m mély s 10 m átmérőjű meredek falú képződmény. A két víznyelőpont között minden bizonnyal egy még feltáratlan járat alkotja az összeköttetést.

A nyelő csoport vízgyűjtő területe igen jelentős min. 30-40000 m². A víznyelőpontokhoz esetenként 100-200 m távolságból is érkeznek vízmosások.

A nyelő csoport egy 40-220 és egy 110-290°-os törés kereszteződésében jött létre.

Öreg-Kovács-hegyi 35. sz. víznyelő

A baji vadászháztól 111°-ra, 1600 m-re, 533 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Átmérője 10 m, mélysége 1 m.

A kör alaprajzú mélyedés feltehetően a Kullancsos-barlangot kialakító 40°-os csapásirányú törésen jött létre.

Vízmosási nyomot nem tapasztaltunk, de feltáró kutatását érdekes lenne megkísérelni.

Öreg-Kovács-hegyi 36. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 6. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 1700 m-re, 109°-ra, 528 m tszf. magasságban található inaktív víznyelő.

20 m átmérőjű, lapos tányérszerű, teljesen akkumlálódott karsztos mélyedés.

Feltáró kutatás szempontjából érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 37. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 9. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 106°-ra, 1760 m-re, 522 m tszf. magasságban, jelentéktelen 10-15 m hosszú, 1 m mély fejletlen mélyedés.

A fennsík közvetlen szélén fennsíki helyzetben nyílik.

Vízgyűjtő területe jelentéktelen.

Feltáró kutatása érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 38. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Széna-hegyi 7-8. sz. víznyelő, Benzinkút-barlang.

A baji vadászháztól 106°-ra, 1650 m-re, 526 m tszf. magasságban nyíló mélyedés.

A kb. 100°-os irányban megnyúlt mélyedés hossza 60 m, szélessége 20 m, legnagyobb mélysége 5 m.

Igen impozáns töbör nyugati végében meredek falú beszakadás volt tanulmányozható.

Gyenge vízmosási nyomok vezetnek a mélyedésbe.

Feltáró kutatásával tárult fel 1990-ben a Benzinkút-barlang.

Vízgyűjtő területe kb. 10000 m².

Öreg-Kovács-hegyi 39. sz. víznyelő

Külker SC.-nél Tüzes-nyelő.

A baji vadászháztól 1540 m-re, 102°-ra elhelyezkedő 535 m tszf. magasságban található víznyelő.

Hossza 25 m, szélessége 10 m, a mélyebbik tölcser mélysége 2 m.

A sekélyebbik mélyedést dagonya tölti ki.

A környezetében vízmosási nyom és szálkő kibukkanás nem észlelhető. A nyelőpont jelentősen akkumulálódott.

Feltárására nagy hangsúlyt fektetünk, egyelőre sikertelenül.

Öreg-Kovács-hegyi 40. sz. víznyelő

A baji vadászháztól 100°-ra, 1500 m-re nyíló, 535 m tszf. magasságban található mélyedés.

Átmérője 5 m, mélysége 1 m. A tölcser alakú képződmény a feltárás szempontjából érdekességeket rejthet.

Öreg-Kovács-hegyi 41. sz. víznyelő

Külker SC-nél Széna-hegyi 13. sz. víznyelő.

A baji vadászháztól 100°-ra, 1480 m-re elhelyezkedő, 537 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

Átmérője 20 m, mélysége 2 m. Kör alaprajzú lapos tányérszerű képződmény, melyben vízmosási nyom nem vezet. Vízyűjtő területe 600 m².

Feltáró kutatása a nagy akkumuláció miatt érdektelen.

Öreg-Kovács-hegyi 42. sz. víznyelő

Külker SC-nél Széna-hegyi 12. sz. víznyelő vagy Forbauer és barátai víznyelő.

A baji vadászháztól 99°-ra, 1460 m-re, 537 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

A kb. 8 m átmérőjű frissnek tűnő beszakadást 1990-ben bontottuk meg. Az eredménytelen bontás végig földben haladt a végpont közelében kisebb légréseket észleltünk.

Vízyűjtő területe minimális.

Öreg-Kovács-hegyi 43. sz. víznyelő

A baji vadászháztól 97°-ra, 1450 m-re elhelyezkedő, 538 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

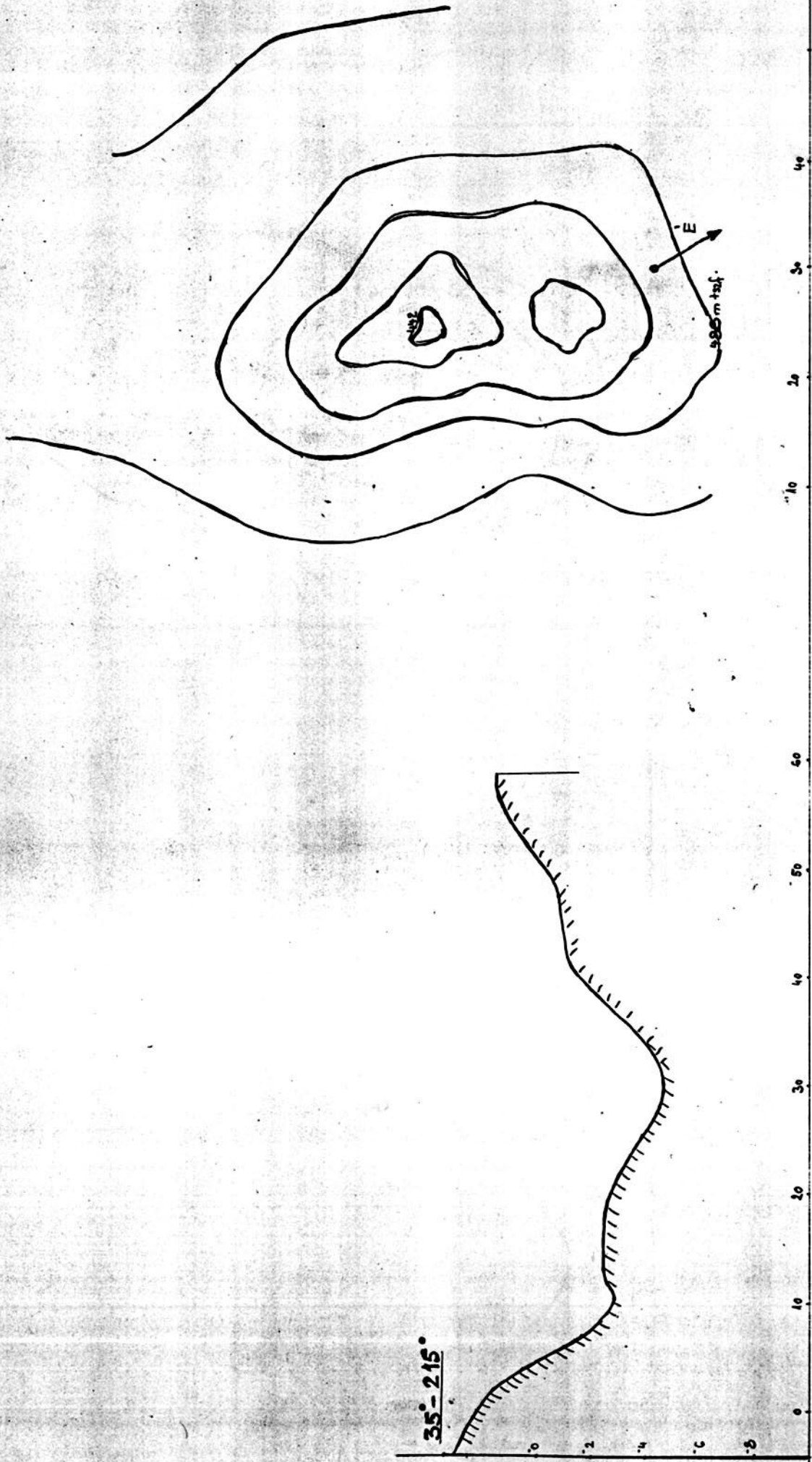
20 m átmérőjű, 1 m mélységű vízzel borított dagonya.

Öreg-Kovács-hegyi 44. sz. víznyelő

A baji vadászháztól 96°-ra, 1430 m-re elhelyezkedő, 538 m tszf. magasságban nyíló karsztos mélyedés.

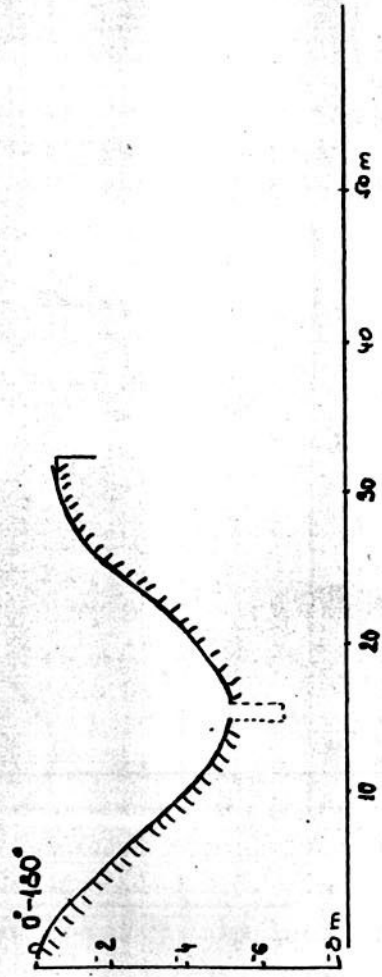
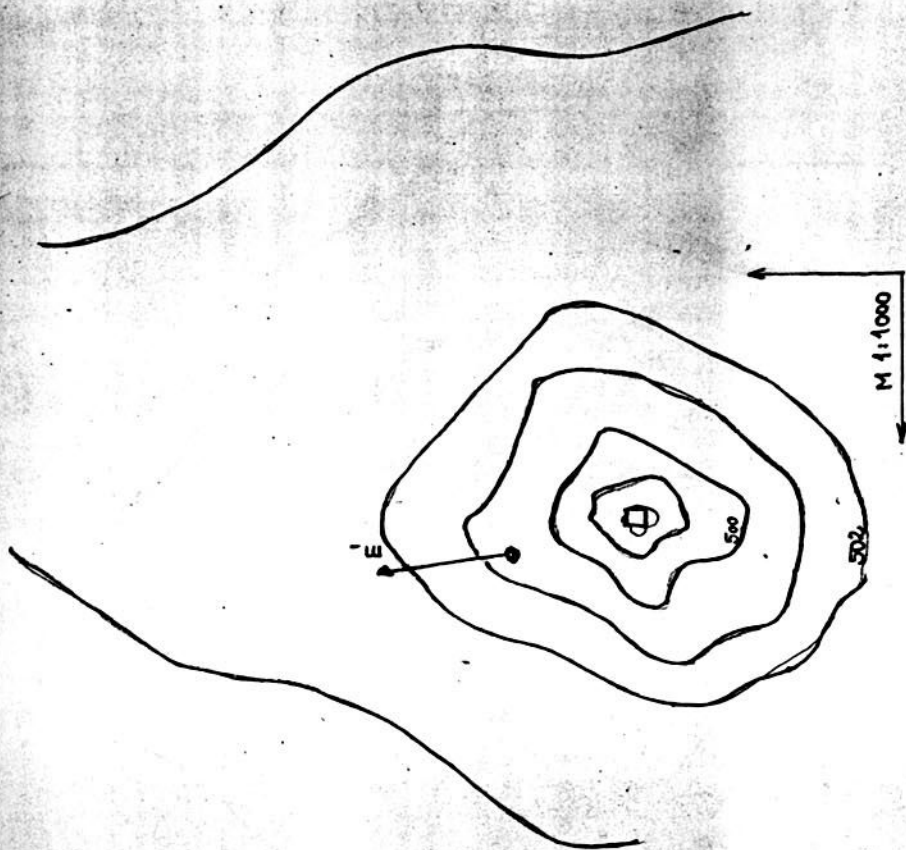
20 m átmérőjű, 1 m mélységű vízzel borított dagonya, Feltáró kutatása érdektelen.

ÖREG-KOVÁCS-HEGY sz. VIZNYELŐ:

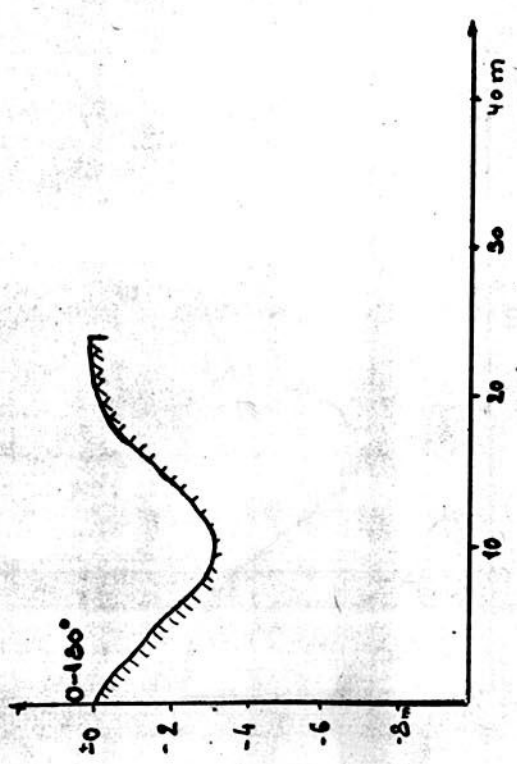
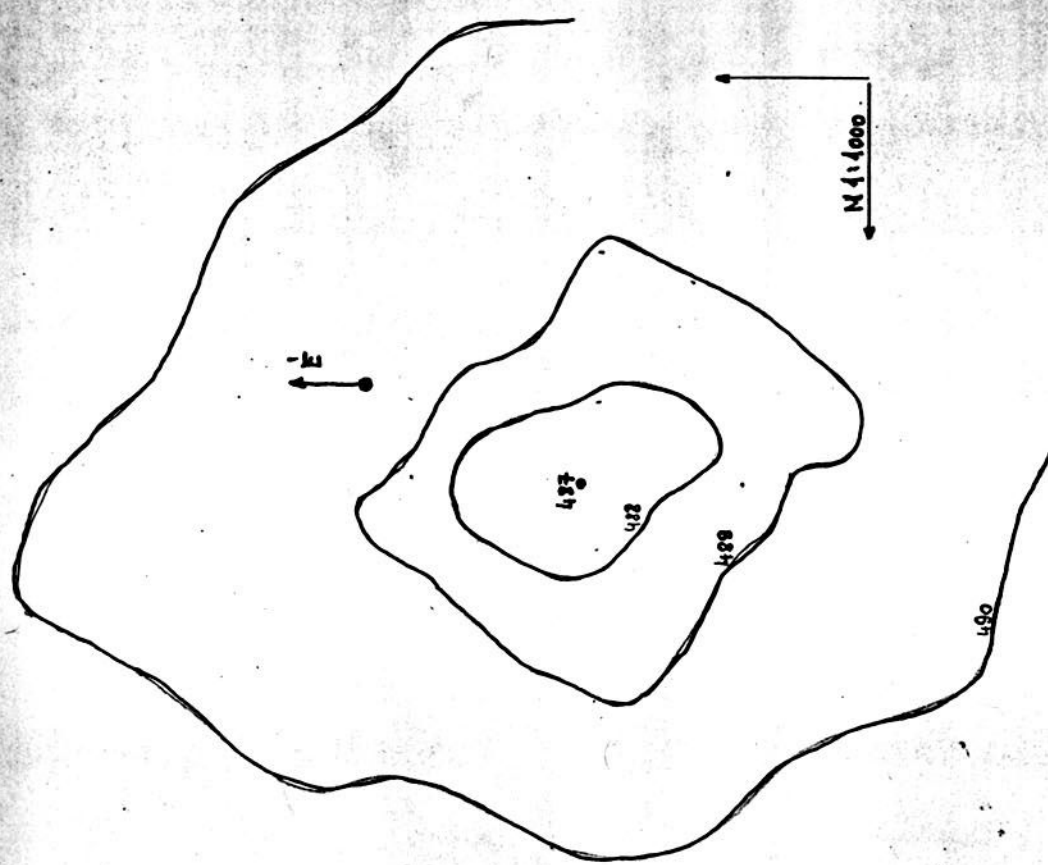


GERECSEI KARSZT
ALAPTÍVÁNY"92

ÖREG-KOVÁCS-HEGY 2 sz. VIZNYELŐ:

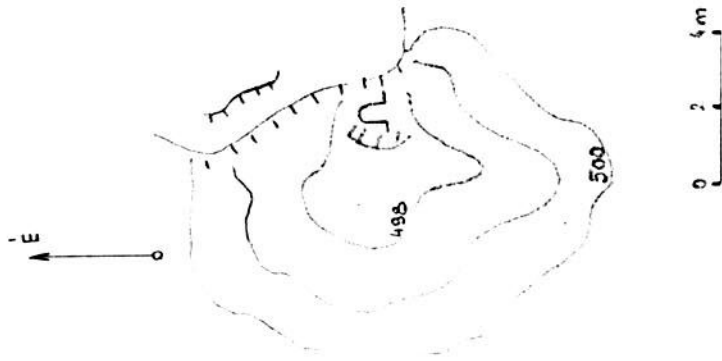
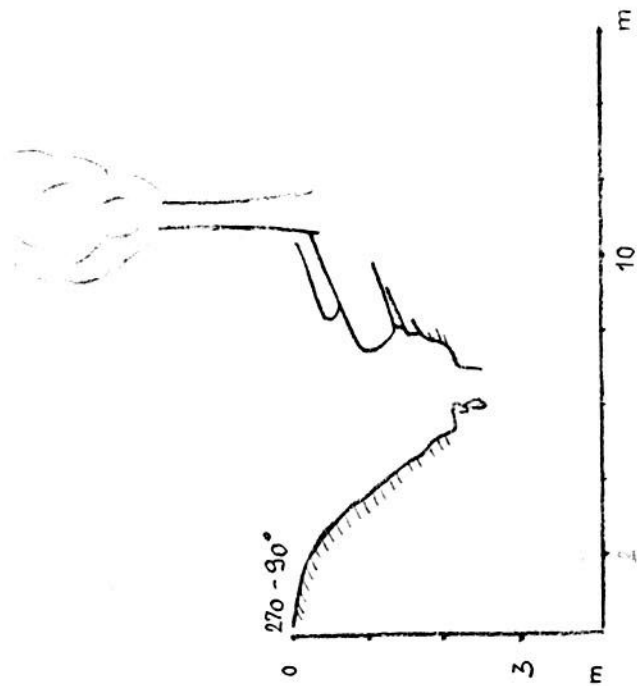


ÓREG-KOVÁCS-HEGY 3 sz. VIZNYELŐ:



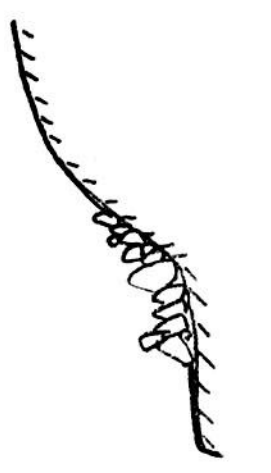
GERECSEI KARSZT
ALAPTÍVÁNY"92

ÖREG-KOVÁCS-HEGY 13. sz. VIZNYELŐ.



ÖREG-KOVÁCS-HEGY 13. sz. VIZNYELŐ.

ÖREG-KOVÁCS-HEGY 15. sz. VIZNYELŐ:



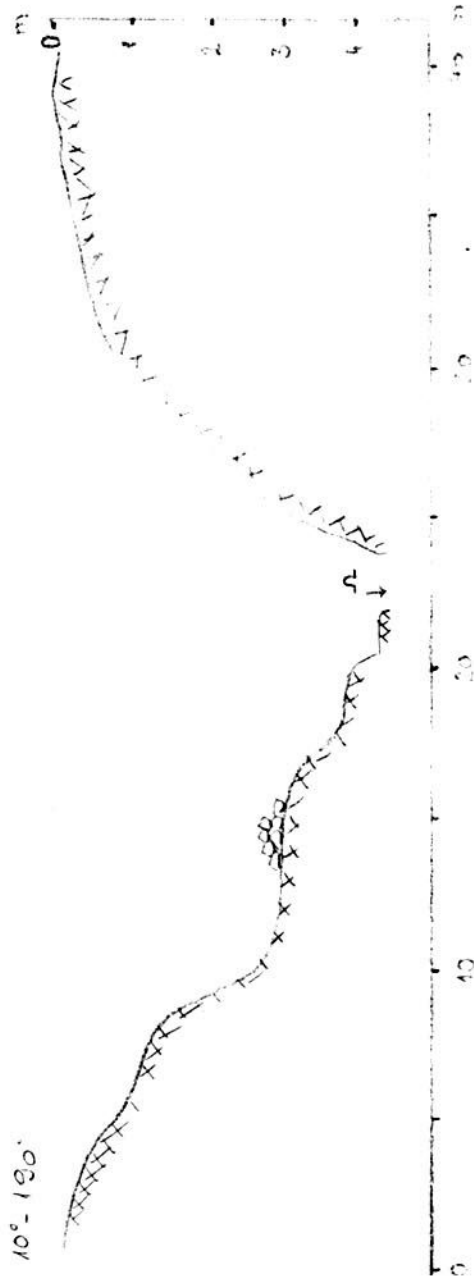
→

M 1:400

M 1:100

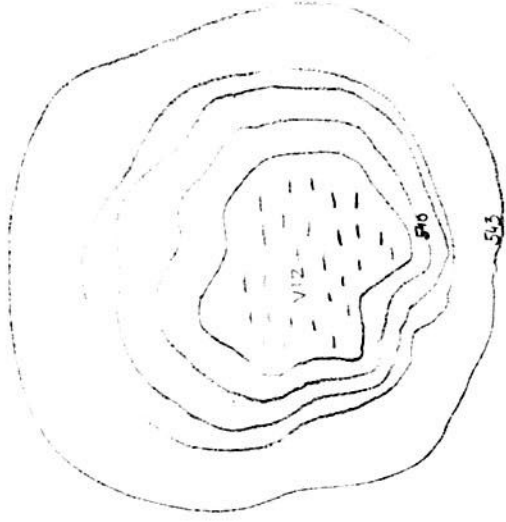
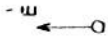
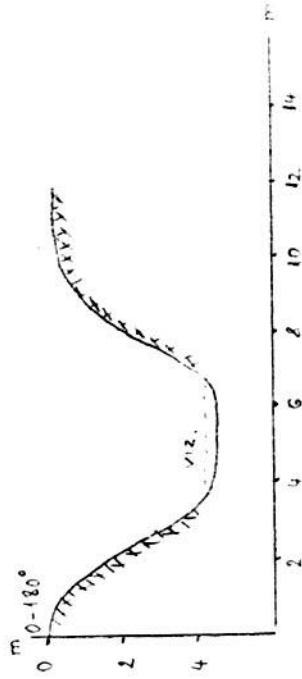
TATABÁNYAI GÉP- ÉS ÉPÍTŐ EGYESÜLET
TATABÁNYAI NÉPKÖZTÁRSASÁG UT 34.

ÖREG-KOVÁCS-HEGY 23. sz. VIZNYELŐ.



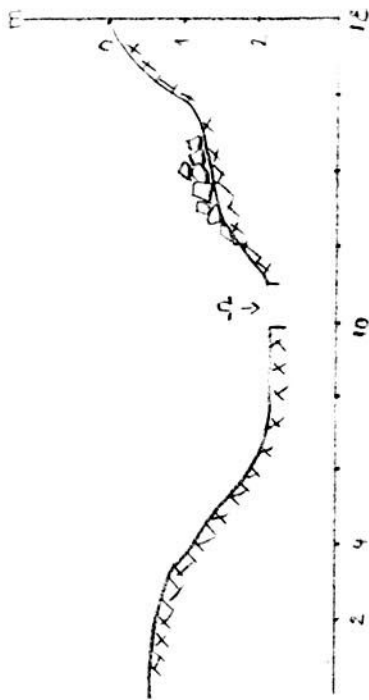
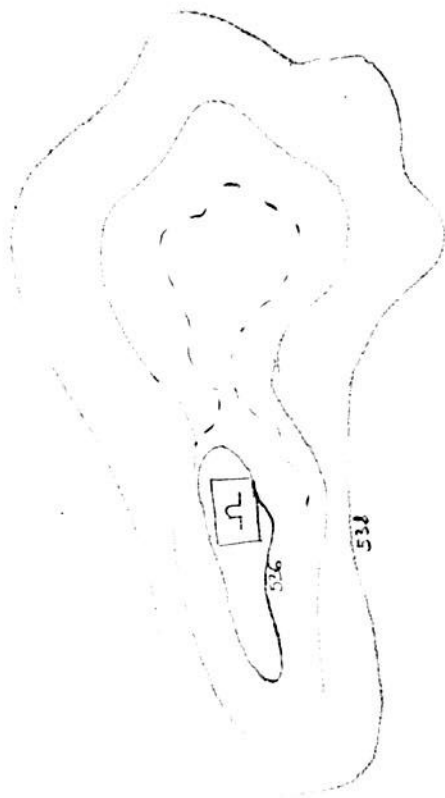
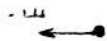
Magyar Államkincstár
Geológiai Intézet

ÖREG-KOVÁCS-HEGY 25. sz. VIZNYELŐ.



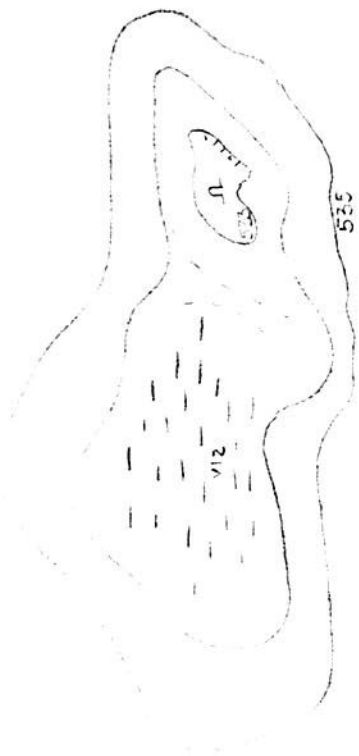
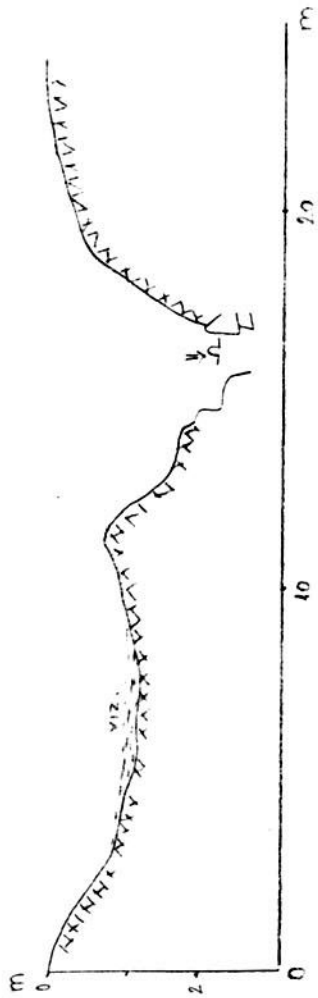
ÖREG-KOVÁCS-HEGY 25. sz. VIZNYELŐ.

ÖREG-KOVÁCS-HEGY 31. sz. VIZNYELŐ.



ÖREG-KOVÁCS-HEGY 31. sz. VIZNYELŐ.

ÖREG-KOVÁCS-HEGY 38. sz. VIZNYELŐ.



ÖREG-KOVÁCS-HEGY 38. sz. VIZNYELŐ.

64-122 516

515

253

514

252



M 1:10000

452

74 433

454

455

602

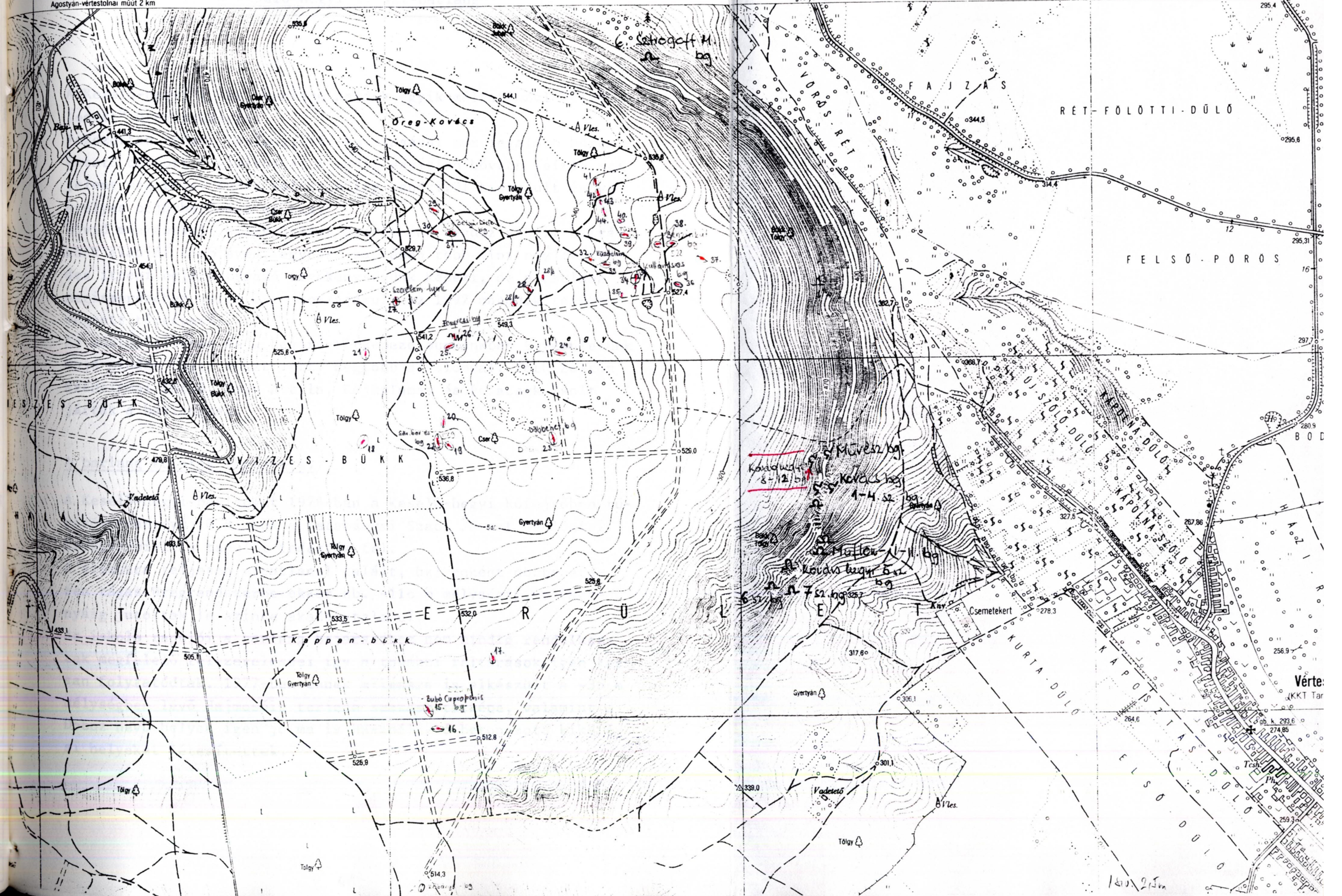
604

605

Agostyán-vertestolnai műút 2 km

Agostyán 5 km

Tardosbánya 2 km



Vérte
(KKT Tar

1:10000

A Keselő-hegyi 1. sz.-barlang

A Keselő-hegyi 1. sz.-barlang hazánk egyik méltatlanul "elfeledett" üregrendszer.

Fokozottan védett barlang, bár kutatásával már legalább három kutató csoport foglalkozott s eddig egyetlen bővebb leírás sem jelent meg róla. Ennek valószínűleg rendkívül bonyolult és veszélyes bejárhatósága az oka.

Rövid munkánkkal hiánypótlást szeretnénk véghez vinni. Leírásunk alapját több éves, egyesek esetében több mint egy évtizedes itteni bejáró-túrázó tevékenységünk képezi, de a barlang megismeréséhez jelentősen hozzájárult az 1992 második felében végzett térképezés.

Az adatgyűjtésben és a bejáró-térképező munkánkban Egyesületünk majd minden tagja részt vett. Legtöbb alkalommal: Tóth Zoltán Szentirmai Enikő, Nagy Attila, Rajky Tamás és Polacsek Zsolt jártak a barlangban.

A barlang kutatás története.

A Keselő-hegyi-barlangot 1976-ban a Keselő-hegyi köfejtőben túrázó-ásványgyűjtő diákok a tatabányai Szabó József Geológiai Szakközépiskola tanulói fedezték fel.

A számukra teljesen váratlanul talált, helyenként döbbenetesen tágas üregrendszerbe ekkor kb. -110 m mélységig, a Dagonyáig jutottak le szinte akadálytalanul.

Az iskola tanulói a barlang bejárásához nem mindig rendelkeztek megfelelő felszereléssel így a további feltárások igen lassan folytatódtak. 1977-ben ennek ellenére is elkészült a -35 m mélységben levő Hajmosóig terjedő szakasz térképe, valamint a Dobox nevű helyen igen jó ma is használható betonozott kikötési helyeket létesítettek.

A barlang nem térképezett szakaszairól is vázlat készült s 1992-ben elkészült felmérésünkig ez volt az egyetlen fellelhető térkép.

A nehéz körülmények miatt a lassú kutatást 1979-ben ismét siker koronázta. A Nagy-terem végéből veszélyes mászásokkal majd egy szűkületen való átjutással tárult fel az un. Kos-terem és az alatta mintegy 25-30 m mélységűre becsült hasadék akna.

Ezen akna alján újabb szűkület zárta el a továbbjutást. E szűkületen 1981-ben a Geológiai Szakközépiskola diákjainak ill. a a Vértés László Karszt és Barlangkutató Csoport kutatóinak közös akciójával jutottak át. (Kothentz János, Terék Tibor, Kis Gábor, Mészáros László, Tóth Zoltán, Nádasdi Oszkár)

A szűkületen túl - ill. alatt - további kb. 30-40 m mélységű járatot (aknát) találtak. A rendkívül szűk átbújás és az alatta levő minden jóval ellátott akna (omladék, sár, stb.) egészen 1992-ig nem vonzott több látogatót.

Az 1980-as évek elején megszűnő Geológiai Szakközépiskola Barlangkutató Csoportja után a Vértés László Csoport majd 1988-tól a Gerecse Barlangkutató Egyesület vette át a barlangot.

Ezzel tulajdonképpen a barlang kutatása időlegesen megszűnt.

E csoportok kutatói évente 1-2 alkalommal túrát tettek az üregben. Ezek a túrák általában csak a Kos-teremig tartottak.

1992-ben expedíciós programunkra készülve keltette fel figyelmünket a barlang. Az év második felében mintegy 10-szer túráztunk, dolgoztunk az üregben. E bejárások eredménye e munka.

Túráink során eljutottunk a barlang minden részébe így 1981 óta bejáratlan Kos-termi ágba is.

A barlang leírása, ismertetése.

A Keselő-hegyi-barlang Tatabánya felső / Felsőgalla / vasutálomástól mintegy 1500 m-re 0° -os irányban (északra), 235 m tszf. magasságban nyíló üreg.

Bejáratát vas aknatető fedi. Megtalálása csak helyismerettel rendelkezők számára lehetséges.

Az üregrendszer felső triász dachsteini mészkőben mélyül E rétegek rendkívül jól karsztosodnak így a kőfejtők ezen részén több más igen jelentős üreg is kialakult. (Keselő-hegyi 2. 4. 11. sz. barlangok). A barlang kialakulását jelentős, általában húzási tektonika idézte elő. A törés rendszer fő irányai: $13^\circ - 31^\circ$; $5^\circ - 23^\circ$.

A tektonikus síkok dölése $15^\circ - 25^\circ$ közötti. E törés zónában alakult ki a barlang.

Egyes időszakokban korroziós tágulást is feltételezhetünk, a barlang falakat helyenként igen nagy mennyiségű aragonit kristályréteg fedi s ez hévizes tevékenységet sejtet.

Az üreg egyes szakaszain erős anyag mozgás tapasztalható. E mozgások nyomán helyenként több tonnás kőzetblokkok beékelődésével álfenekek jöttek létre. Ezek felületén igen sok agyag halmozódott fel.

A Kos-termi aknarendszerben ismeretlen járatokból erős agyag be-mosódás tapasztalható. Ugyanitt gyenge húzat érzékelhető. E ismeretlen részek valószínűleg járható méretűek, mivel a végpont közelében több besodródott tárgyat pl munkavédelmi sisakot találtunk.

A barlang "régi" részének végpontját ill. a Nagy-terem alját időszakos "tó", ma már csak inkább pocsolya borítja. Az egykori feltevések, hogy a Dagonya víztükre a karsztvízszintet jelzik nézetünk szerint nem helytállóak. Ez a végpont a tengerszinttől való nagy magassága kb. 50-60 m miatt nem valószínű.

Az üregrendszer kitöltéséről már esett szó. Meg kell még említeni az egyes helyeken található kalcitos-aragonitos törmelék, sóderszerű anyagot ill. az elvétve található felszínről bejutó kvarckavicsokat.

A barlangban állandó vízfolyás nincs, nagyobb esőzések után a Kos-teremből kis hozamú ér vezet le a vizet a szűkületen át a Nagy-terembe.

Klimatológiai megfigyelések 1978 körül történtek, ekkor a kutatók a léghőmérsékletet $10,5^{\circ}\text{C}$ -nak találták.

A Keselő-hegyi-barlang formakincse igen változatos. Cseppkővel csak ritkán és fejletlen formában találkozunk, viszont sok helyen fordul elő aragonit. Különösen szép kristály csoportok ismertek a Nagy-terem falán, a Kos-teremnél az Aragonitos szűkületben. A falakat sok helyen aragonit "alap anyagú" változatos formák díszítik. Ezek átmérője 10-30 cm.

Ezt a jelenséget legjobban a Kos-teremben tanulmányozhatjuk. Igen látványosak a barlang σ vetősíkjai, ez látható a Nagy-terem falain a Kos-teremben ill ilyenén ereszkedünk kb. 20 m-t a Kos-terem alatti aknában is.

A barlang biológiai feldolgozásával még senki nem foglalkozott.

Felmérésünk szerint a ^{végpont} ~~Dagonya~~ bejárattól való mélysége 115,3 m.

Az üregrendszer hossza ~ 400 m a poligonvonalak összhossza 347,1 m.

A barlangban őslénytani maradványokat eddig nem találtunk.

A barlang bejárési útmutatója.

A bejárati aknán leászva majd a hasadékba kb. 8-10 m-t haladva lefelé érjük el az első kikötési pontot.

Lapos hely, a fal mellett beékelődött 1-200 kg-os követ kell körbekötni. (60 m kötél). Innen leereszkedve kb. 10m-t jutunk az első elágazáshoz. Hasadékirányban lefelé folytatjuk útunkat a kb 0,5 m széles, 3-6 m magas hasadékban. Az újabb elágazást elhagyva érünk a Hajmosóba. Ha az elágazásoknál a másik irányba megyünk - vissza a bejárat "alá" -akkor a Magányos-terembe jutunk.

A Hajmosóból kb. 10 m-t leászva, ereszkedve jutunk a Dobozba. Itt találjuk a második kikötési helyet.

-Három betonozott gyűrűs szög van itt és 25 m kötél kell.

Innen leereszkedve eleinte szűk majd meglehetősen tágas aknán ereszkedünk le a Nagy-terembe. Itt kétfelé folytathatjuk útunkat.

1. A Dagonya felé tágas aknán ereszkedhetünk le. 45 m kötél kell, egy nitt az aknával szemben van. A Dobozból logó kötéllal szembe természetes kikötés van. (A szűkebb akna indul a Dagonyához)

2. Ha hosszú túrát akarunk csinálni a Nagy-terembe kell leereszkedni. Az agyag dombtól - ahova a Dobozból érkeztünk - 20 m kötél kell, kikötés mint a Dagonya felé. (A Doboztól 45 m kötele is alkalmazhatunk.)

A Nagy-terem aljára érve a felettünk levő álfenékre kell felmászni s onnan a terem végébe levő agyagos omladékon feljutva a legtávolabbi sarokba kell eljutni. A sarokból a függőleges Aragonitos szűkületen araszolunk fel a Kos-terembe.

-A szűkület kiszállása fölött 1 db. nitt van.

Célszerű kötélhidat építeni a terem túlsó végén levő 2 db. nittig. 20 m kötél kell. Figyelem veszélyes traverz!!

A terem túlsó végén levő két nittből leereszkedve - 25 m kötél kell - érünk a következő szűkülethez..

A szűkületbe kötelet lógatva (40 m kötél)--kikötés a szűkülettel ellentétes hasadék végében - egy álfenék darabon nehezen jutunk le a kb. 28-30 m-rel lejjebb levő aknatalpra.

Figyelem!! A szűkület felett legalább két embernek kell maradni!!, hogy a kifelé jövőknek segítsenek. Célszerű csigasorral kihúzni a beszorúltat. (15 m kötél).

Az akna talpról még kb. 10 m-t lehet erősen agyagos hasadékba lemászni. Innen további 4-6 m-t látni lefelé.

Szükséges felszerelés: (a hosszú túrához)

- teljes technikai felszerelés.
- 60, 45, 20, 25, 40, 15 m-es kötelek
összesen: 205 m.
- 7-8 órai világítás.

Megfelelő mennyiségű kötél használatával "kör" túrát is végrehajthatunk, ugyanis Egyesületünk tagjai egy szűk sáros rövid szakaszt az omladéktól megtisztítva megtalálták a Kos-terem alatti végpont ill. a Dagonya közti átjárót.(Bővebben a " feltárás " fejezetben.)

A Hamlet-barlang / Pestera de la Caput /

Bejárási útmutatója

Bihar-hegységi túránk során a Hamlet-barlangot sikerült teljes egészében bejárjunk.

Az üregről eddig csak Mátyás Vilmos: Túrák a Bihar-hegységben című könyvében olvashattunk egy rövid összefoglalót. (Viszont van egy jó alaprajzi térkép !)

Ez úton közöljük a barlang rövid ismertető ill. bejárási útmutatóját.

A Hamlet-barlang a Pádis ponorkatlanban a Medve-völgy végpontján jelentős szádával nyílik.

Világos színű triász mészkő foglalja magába a mintegy 2,5 km hosszú patakos barlangot. Az üreg átlagos hőmérséklete kb. 5-8°C, végpontját állandó tóvá szélesedő szifon zárja el. A szifon vizében apró - valószínűleg Niphargus - élőlényeket észleltünk.

Bejárásához egy 10 m-es ill. egy 45 m-es kötéll szükséges, természetesen megfelelő alpintechnikai felszerelés kíséretében.

A száda bejáratánál levő aknát jobb felől megkerülve kb. 25 m megtétele után érünk az első kb. 6-8 m-es letöréshez.

A jobb oldali falon 1 alpinszög van - kikötés -. A kötélen leereszkedve -itt falétra is lehetséges, mely egy kb. 2 mm-es szárítókötélen lóg.

FIGYELEM! Ha a bejáraton bővizű patak folyik a barlangba akkor a bejárást nem célszerű megkísérelni!!!

A letörésen leereszkedve 20 m-t haladunk a tágas folyosón a hegy mélyébe a következő kb. 30 m mély aknáig. Kikötés a jobb oldali falon 2 viszonylag jó alpinszög, 5 m-el lejjebb megosztási lehetőség (nem célszerű felhasználni, a szög egy beszorult fatönkbe van beverve!).

A feltűnően tágas aknán leereszkedve nagy kb. 10 m szélességű 20-30 m magas folyosóba jutunk. 100 m haladás után óriási (talán több 100 m) mennyiségű feltorlódott fa, hordalék állja utunkat. A rothadó törmeléken át időnként utat kell vágni (fűrészelni) magunknak. Az átjutás megkísérlését a hordalék fal jobb oldalán vagy a járat végén célszerű megkísérelni. Az összetorlódott hordalékon átjutva már szinte akadálytalanul juthatunk a barlang középső szakaszain kialakult félszifonokon (2) keresztül (úszva) a végponti szifonig.

A járatok általában 2 m szélességűek, 3-8 m magasak.

A falakon 3-4 m magasságig beszorult fatörmelék ill. hordalék nyomok észlelhetők.

Bejárásunk idején a bejáraton nem volt semmilyen vízmozgás a barlangban, fél nappal később viszont a csapadékos idő miatt már több m³/perc hozamú patak tünt el a mélyben.

Ez felhívta figyelmünket a rendkívüli víz veszélyre, mely igen nagy fokú elővigyázatosságot igényel.

Remélj
Polacs
A kép
konva

Fotóarchívumunk bővülése

1992 évben Nagy Attila, Polacsek Zsolt és Brautigam Géza tag-
társunk valamint Maucha Gergely a Papp Ferenc Barlangkutató
Csoport tagja gyarapított gyűjteményünket..

1991 december 31.-ig az Egyesület tulajdonában:

	színes papír	fekete-fehér papír	színes dia
feltárás:	51	26	50
dokumentáció:	108	31	196
csoportélet:	64	12	108
összesen:	223 db.	69 db.	354 db.

1992 évben Egyesületünk fotógyűjteménye jelentősen gyarapodott:

	színes papír	fekete-fehér papír	színes dia
feltárás:	106	-	16
dokumentáció:	70	-	50
csoportélet:	41	-	34
összesen:	217 db.	-	100 db.

Ezen adatok ismeretében tehát az év végére fotógyűjteményünk:

	színes papír	fekete-fehér papír	színes dia
feltárás:	157	26	66
dokumentáció:	178	31	246
csoportélet:	105	12	142
összesen:	440 db.	69 db.	454 db.

Reméljük e gyarapodás a jövő évben is folytatódik. A gyűjtemény-
Polacsek Zsolt elnöknél tekinthetők meg.

A képeket Zenit E/11, 12/xp és praktica 8E géppel - jórészt szink-
ronvakuval - készítettük.

Túrák Biharország néhány
barlangjában

/Részlet a Diákújságírók Országos Szövetsége által kiírt pályázatra írt munkánkból/

1992 szeptember 1-9 között a Tatabányai Barlangkutató Egyesület néhány tagja az erdélyi Bihar-hegység barlangjaiban tett látogatást.

A rendkívül látványos és minden turista számára érdekességet rejtegető Pádis karsztkatlan és környéke volt túránk fő célja.

A Bihar-hegységet, mint tudjuk triász és júra időszakból származó mészkövek, valamint andezit, dácit és permi homokkő építi fel. A nem karsztos térszinekről az áradmányvizek akadálytalanul jutnak a karsztkatlanok "ponorjaiba", víznyelőibe. Az óriási víztömegek eróziós és kis részben korrúziós hatására alakultak ki a Pádis ponor-katlan és a környező katlanok barlangrendszerei, jelen túránk célpontjai.

A hegyvidéket sűrű lombos erdő, a felső régiókban fenyőerdő fedi. A havasok zónájában egyes helyeken a törpefenyő vagy a füves térszin a jellemző. A havasi réteken sokféle virág főleg havasi virágok pompáznak. Néhány helyen érintetlen tőzeglápok is fellelhetőek.

Bihar-hegység állatvilágából az itt is ritka medvét és a viszonylag gyakori farkast lehet kiemelni. A természetbúvár számára valódi paradicsom e vidék.

A környék falvaiknak lakosai részben magyarok, székelyek és románok. A hegység magasabb részein elszórva néhány móc család is él.

A hegység természetföldrajzi viszonyait már Bél Mátyás is említi XVII. sz.-i műveiben, de részletes bejárását, ismertetését csak Schmidl Adolf, Czárán Gyula ill későbbiekben az Erdélyi Kárpát Egyesület kezdeményezte majd végezte.

Jelenlegi viszonyokról legjobban Mátyás Vilmos Bihar-hegység túristakalauza számol be.

A Bars

Látogatás a jégvilágában

A közismerten rossz közlekedési viszonyok ellenére, igaz vonaton, autóstoppal s ahogy lehetett hamar elértük túránk tulajdonképpeni kiinduló pontját a Bulz völgyében levő Bogatelepet. A festői táj, mely elénk tárta a havasi legelők minden szépségét, kárpotolt fáradságunkért.

A Bogáról a Pádis katlanba vezető szerpentinutat gyalogosan tettük meg. Utunk közben szinte végig gyönyörködhattunk az innen észak felé eső Horgas-havasra eső kilátásban.

Néhány órás gyaloglás után a Baleleasa-t (Bál rét) érintve értük el a Barsa-katlant majd első célpontunkat a kb. 1100 m magasságban nyíló Barsai-jégbarlangot.

A sűrű szinte őserdőszerű fenyőerdőben jelentős nagyságú szárával nyíló üreg még a legmelegebb napokban is hideget lehel. Megtekintését minden arra járónak ajánlani tudjuk.

Az üregrendszer első felében a legnagyobb bejáraton akár "rendes" ruházatban is bemerészkedhetünk, bár a 20-25 °-os erősen olvadó jéglejtőn az elővigyázatosság nem árt!

Utunk tágas járatokon át vezet egészen egy szűk lefelé tartó szifonszerű részig, kb. 200 m hosszan. Innen már csak barlangi ruházattal célszerű tovább menni, sőt egyes helyeken kötélbiztosítást is kell alkalmazni.

A nehézségekért azonban a szűk (0,5 m átlagos szélességű), de magas (3-10 m) járatban csordogáló patak, valamint a belső szakaszok cseppkőképződményei kárpotólják az arrajárót. A Barsai-jégbarlang környékén eltöltve néhány napot a közép-hegységi időjárás minden változását átélve még egy közeli barlangban tettünk látogatást.

A Barsai-jégbarlangtól, mintegy 400 m-re nyíló szintén tágas bejárattal nyíló Zapodie-jégbarlangban is jártunk. E barlang minden eddigi reményeinket felülmúlta.

Szebbnél szebb jégképződményeket, jégbevonatú aknákat rejt itt a föld mélye! Bejárását azonban csak barlangi ruházatban és alpin technikai tudással javasoljuk, de csupán a barlang környéke és bejárata is rendkívüli látványosság.

Táborozás az istállóban

Túránkat folytatva meglehetősen rosszul jelzett turista úton, mintegy 5 órás gyaloglással értük el a Pádis-katlan szélén elhelyezkedő Caput menedékházat. Meglepve láttuk, hogy a menedékháznak reklámozott épületnek (igaz nagy és széles) személyzete egyáltalán nincs, ajtóit zárva vannak.

Az arra járó mór pásztorok javaslatára egy közeli ház (köznapiasabban egy istálló) padlásán ütöttünk tanyát. A következő napokban is ez volt túráink kiinduló pontja.

A rossz időjárás ellenére is több túrát tettünk a környék üregeiben. A háztól kb. 200 m-nyire nyíló igen látványos Hamlet-barlang volt itteni első célpontunk.

A nagy vízhozamokról tanuskodó patakmeder (a Vízhözamról később az esős időjárás miatt fogalmat alkothatunk) egyenesen a tágas szádán át vezeti vizét a hegy mélyébe.

Bejárásához alpin technikai ismeretek szükségsek, mivel a bejárattól nem messze levő óriási keresztmetszetű 30 m mély aknába csak kötéllel lehet leereszkedni.

A rendkívül tágas (eleinte 10-15 m széles és 20-30 m magas) járatokban több száz köbméter rothadó fatörmelék utal az itteni időjárási viszonyokra.

A barlang meanderező járataiban 2 tavon is átkelve 1 km-nyit lehet a föld mélyébe behatolni. Ez az üreg főleg méretei ill. a rendkívül sok besodródott fa miatt látványos.

Cseppkőképződményeket feltehetően a járatok erős aktivitása miatt csak ritkán láthatunk itt.

Uszólecke a Csodavár mélyén

Az utolsó túra napunkon tekintettük meg ömlő esőben a Bihar-hegység, de talán Közép-Európa leglátványosabb karsztjelenségét a Csodavárat.

A több patak vizét is elnyelő barlangrendszer ismert hossza 1800 m, de a víz útja az utolsó szifontó után még kb. 2 km-en át ismeretlen. A rendszerben áthaladó víztömegek a Galbena forrásnál látnak napvilágot.

A döbbenetesen nagy, 60 m magas bejáraton behatolva egymás szavát sem értve jutottunk a befolyó víztömegek szélén egyre beljebb. Néhány helyen a járatokban óriási felszakadásokon át beszűrődik a fény. Ezek a helyeken a felszínen óriási szakadék dolinák alakultak ki. Falai 150-200 mélységig teljesen függőlegesen szakadnak a mélybe.

A járatok szélessége a mélyben eleinte 20-25 m, magasságuk 30-40 m körüli. Ezek a részek a patak szétterülve 0,3-1 m mélységgel viszonylag kis eséssel halad a Galbena felé.

5-600 m-el a bejárat után már csak saját lámpánk fényével haladva jutunk előre, a továbbra is 20-30 m magas, de 3-4 m-nyire " szűkült " barlangjáratokban.

A nagy esésű és szó szerint tomboló víztömegek fölött sokszor 6-8 m magasán elhelyezett fenyőfa törzseken egyensúlyozva hatoltunk egyre beljebb, egészen addig ahelyig, ahol a víz kb. 10-12 m hosszban egy igen mély, erős sodrású tavat alkot.

Itt már csak Egyesületünk legelszántabb (egyesek ezt más szavakkal mondják...) tagjai indultak tovább, úszva.

A rendkívül hideg kb. 3-4 °C -os erős sodrású vízben még 100-150 m-t haladtunk befelé, de erőnk fogytával a visszafordulás mellett döntöttünk.

Az ár ellen haladva bizony igen nehezen értünk vissza társainkhoz, akik a " partra " húzták a szó szerint fuldokló úszókat. Ez jó lecke volt!!!

Az ár ellen haladva teljesen elázott csapatunk 1,5 óra alatt ért ki a barlangból, ahol a bejáraton befolyó víztömegek már-már elérték a kritikus szintet.

Tanulságként megállapíthattuk turánkról, hogy ide alapos fizikai felkészülés után is csak gumicsónakkal célszerű visszatérni.

Ez az " úszólecke " a több mint egy hetes túránk végét is jelentette. Másnap ömlő esőben gyalogoltunk vissza a fennsík pereme alatt elterülő Bogába, ahonnan a romániai közlekedési viszonyokat élvezve értünk haza.

10. Jún.

11. Jún.

Felhasznált irodalom

1. Nehézipari Műszaki Egyetem közleményei: 1 sorozat 28. kötet
3-4 füzet/ 1980
2. Gáboriné Csánk Vera: Az ősemler Magyarországon Gondolat Kiadó
-1980
3. Hazslinszky Tamás: Baralngtúrák 8 országban Sport-kiadó/1987
4. Dr. Kordos László: Magyarország barlangjai
Gondolat kiadó/1980
5. Beszámoló a Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat 1975, 1976
1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984 évi munkájáról.
Szerkesztette: Kordos László ill. 1982, 1983-, 1984-ben Juhász
Márton és Takácsné Bolner Katalin. MTESZ-házinyomda 1975-1985
6. Jáki Rezső: A Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportjának
1970 és 1972 évi jelentése.
MKBT irattár-kézirat.
7. Beszámoló a Tatabányai Barlangkutató Csoport 1974, 1975, 1976
évi munkájáról. Szerkesztette: Sashegyi László-Juhász Márton
MKBT irattár és kézirat.
8. A Tatabányai Bányász Művelődési Központ " Vértés László "
Karszt és Barlangkutató Csoportjának 1977-1987-ig évi beszámó-
lója ill. évi jelentése. Szerkesztette: Juhász Márton, 1987-ben
Tolnai András
MKBT irattár és kézirat
9. Juhász Márton: A Gerecse Barlangkutató Egyesület 1988, 1989,
1990, 1991 évi évkönyve. MKBT irattár és kézirat
10. Juhász Márton: A Pisznice-barlang megismerésének története
MKBT irattár és kézirat
11. Lendvay Ákos: A 4630-as sz. kataszteri egység barlangjai
MKBT irattár és kézirat

12. Karszt és Barlang időszakos folyóirat/1970 : A Vértes László barlang felfedezése Irta:Jáki Rezső
13. Karszt és Barlang 1990/2 : Takácsné Bolner Katalin " Barlangkutató csoportjaink életéből "
14. A Külker SC. Természetjáró Szakosztály Barlangkutató Csoportjának 1989-1990 évi beszámolója. Szerkesztette: Polacsek Zsolt MKBT irattár és kézirat
15. Polacsek Zsolt: A Tatabányai Barlangkutató Egyesület 1991 évi évkönyve
MKBT irattár és kézirat
16. Bajusz Mónika-Imre Gábor-Polacsek Zsolt: Gerecse-tető karszt képződményei. MKBT irattár és kézirat
17. Főtitkári beszámoló a Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat 1986-1991 közötti tevékenységéről
18. Juhász Márton, Vendégh Árpád, Tóth Zoltán, Kenessey Ferenc, Imre Gábor, Polacsek Zsolt, dr. Antal Sándor, Árvai Lajos, szóbeli közlései
19. Fleck Nóra közlései
20. Geológiai Szakközépiskola Barlangkutató Csoportjának 1976, 1977, 1978, 1981, 1982 évi jelentései
Szerkesztők: dr. Antal Sándor, Bodor Sándor, Terék Tibor,
Kothencz János- MKBT kézirat

Fotójegyzék

1. kép: A tagság 1992-ben. / fotó: Polacsek Zsolt /
2. kép: A tavaszi kutatótábor résztvevői a Bubo Cupropenis-barlang bejáratánál. / fotó: Polacsek Zsolt /
3. kép: A tavasz táboron feltárult Sör, bor és víznyelő-barlang bejáratánál. / fotó: Polacsek Zsolt /
4. kép: Szelvény tágítás a Betyárkörte-barlang bejáratánál. / fotó: Nagy Attila /
5. kép: A bontás kezdetekor a Szerelem-lyuknál. / fotó: Nagy Attila /
6. kép: " Már megint egy barlang " - Fenyvesi-nyelő / fotó: Nagy Attila /
7. kép: Döbbenet-barlang középső szűkület. / fotó: Polacsek Zsolt /
8. kép: Telefon ügyelet a mélyben. - Döbbenet-barlang - / fotó: Polacsek Zsolt /
9. kép: Pihenő a mélyben. - Döbbenet-barlang - / fotó: Polacsek Zsolt /
10. kép: Bubo Cupropenis-barlang, Ewing-terem: a feltáró brigád. / fotó: Nagy Attila /
- 11.-12.-13. kép: Képek a Lengyel-barlang felméréséről. / fotó: Nagy Attila /
- 14.-15.-16. kép: Képek az Öreg-Kovács-hegyi 8.-9.-10.sz. barlangokról. / fotó: Nagy Attila /
- 17.-18.-19.-kép: Képek az Öreg-Kovács-hegyi 1.-2.-15.sz. víznyelőkről. / fotó: Polacsek Zsolt /
20. kép: Felszíni mérés közben. / fotó: Gál István /
- 21.-22.-23. kép: Képek az Öreg-Kovács-hegyi 22; 39; 37; és 34; 24. kép: sz. víznyelőkről. / fotó: Polacsek Zsolt /
25. kép: A Machocha-szakadék. - Morva-karszt - / fotó: Nagy Attila /

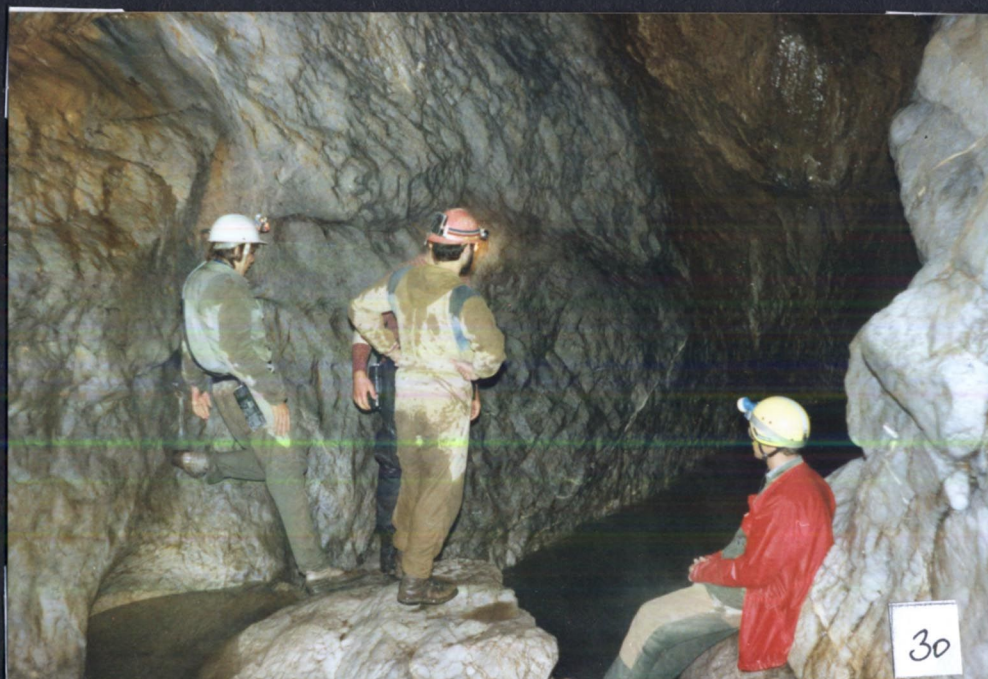
26. kép: A Sloupskai-Susovkai rendszer egyik nyelőszája.
- Morva-karszt - / fotó: Nagy Attila /
27. kép: A Bükk-hegység mélyén. - István-lápai-barlang -
/ fotó: Brautigam Géza /
28. kép: Táborunk a Barsa-katlanban. - Erdély - / fotó: Polacsek Zsolt /
29. kép: Sportemberek a Csodavárban. - Erdély - / Nagy Attila /
30. kép: Hogyan tovább ? - Hamlet-barlang- / fotó: Nagy Attila /
31. kép: A Barsa-jégbarlang bejáratánál. / fotó: Polacsek Zsolt /
32. kép: A Csodavár főbejárata. / fotó: Polacsek Zsolt /
33. kép: A Zapodie-jégbarlang bejáratánál. / fotó: Nagy Attila /
34. kép: Keselő-hegyi-barlang. - Astoria - / fotó: Polacsek Zsolt /
35. kép: Keselő-hegyi-barlang, Nagy-terem. / fotó: Nagy Attila-
- Polacsek Zsolt /
36. kép: Keselő-hegyi-barlang, kimászás a Nagy-teremből.
/ fotó: Nagy Attila-Polacsek Zsolt /

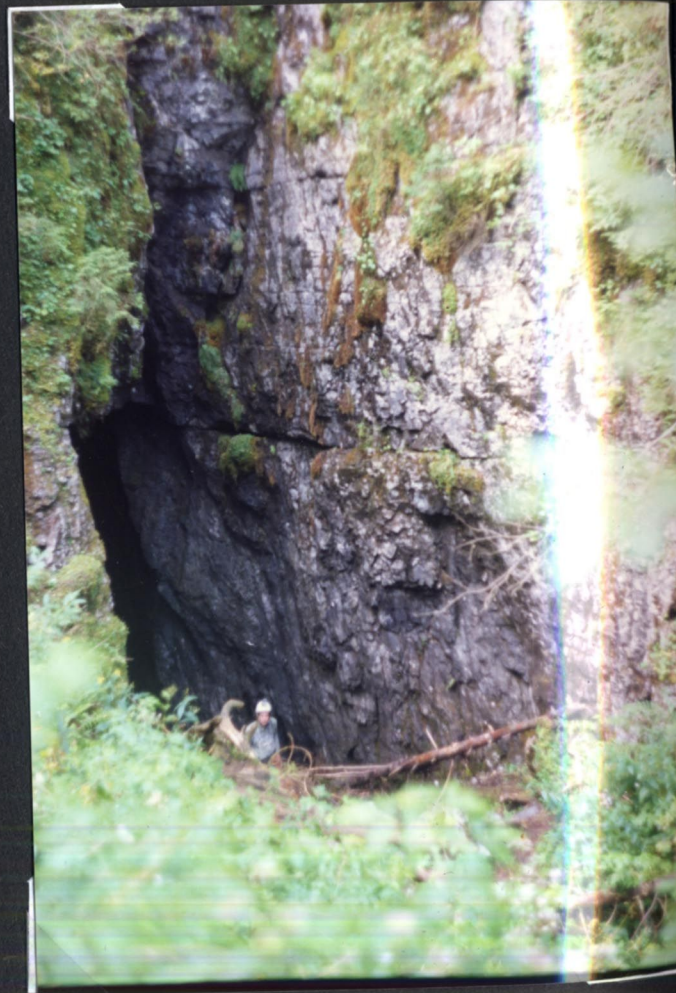
Hibajavító!

A képek a könyvek hibájából
időnként nem sorrendben helyezkednek
el. A sorszámozás a mellé!:

Polocsek 7501

























9

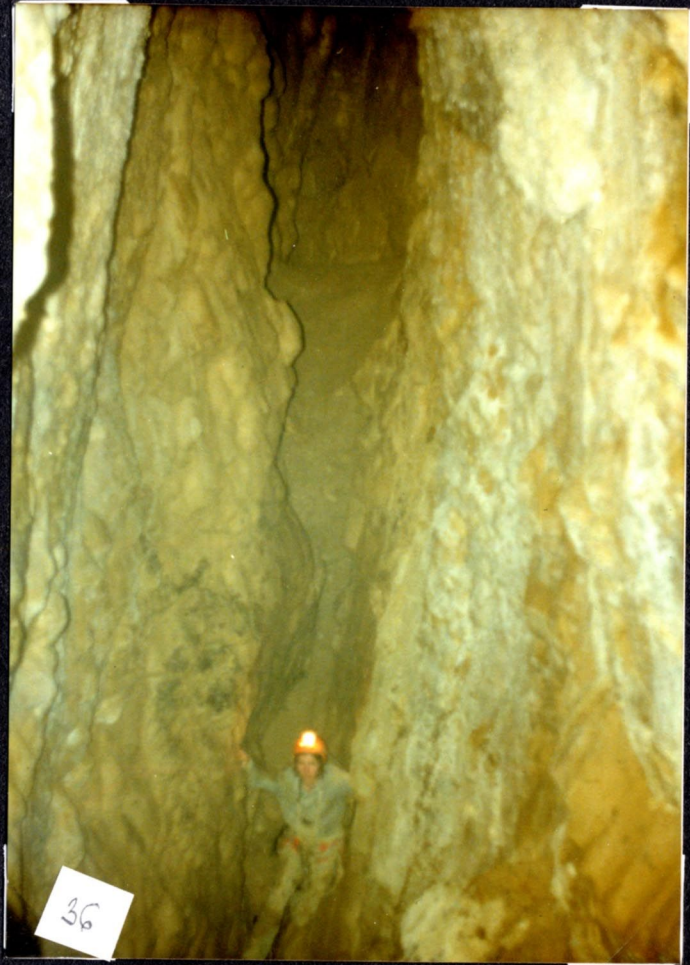




34



35



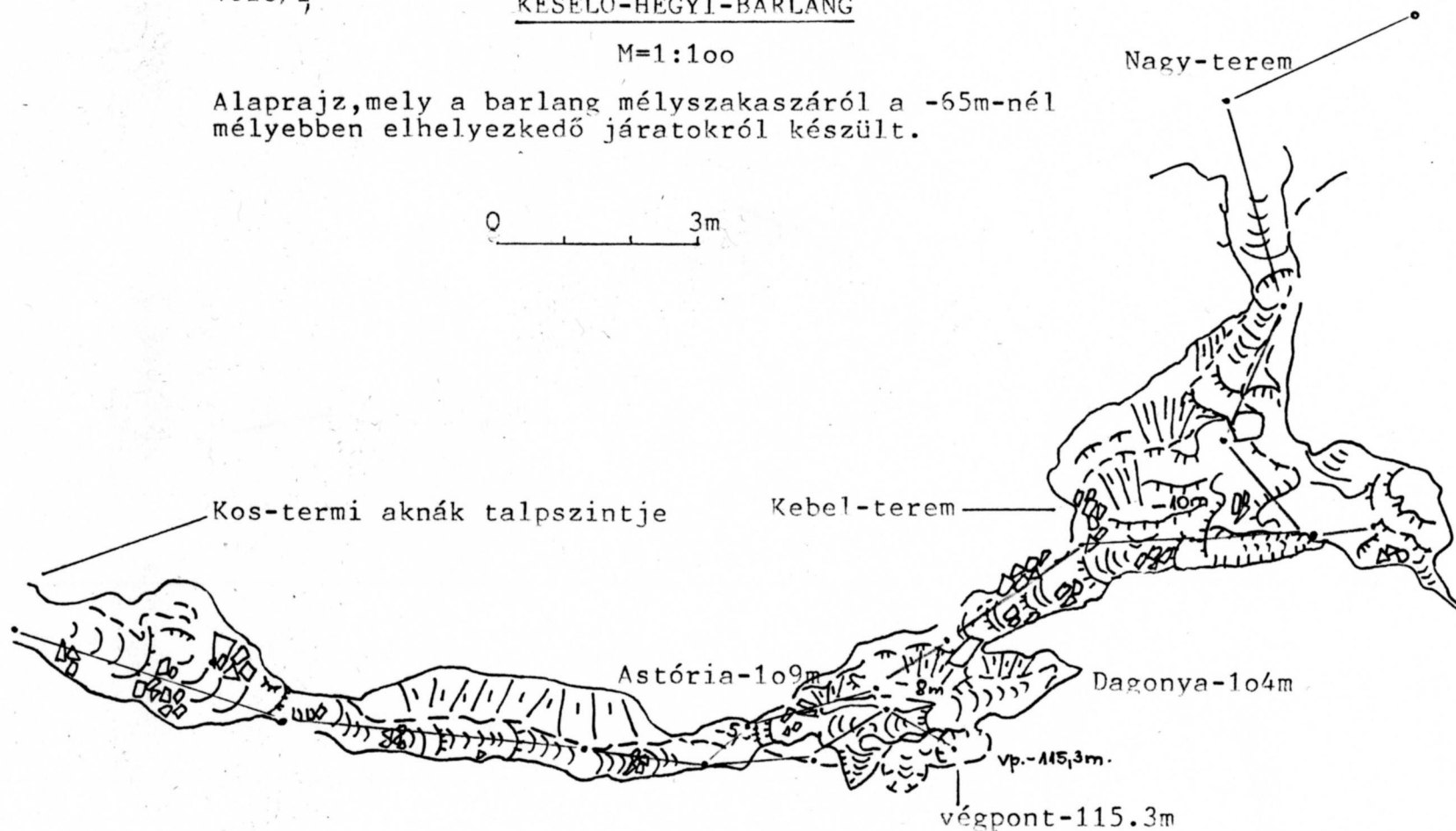
461o/1

KESELŐ-HEGYI-BARLANG

M=1:100

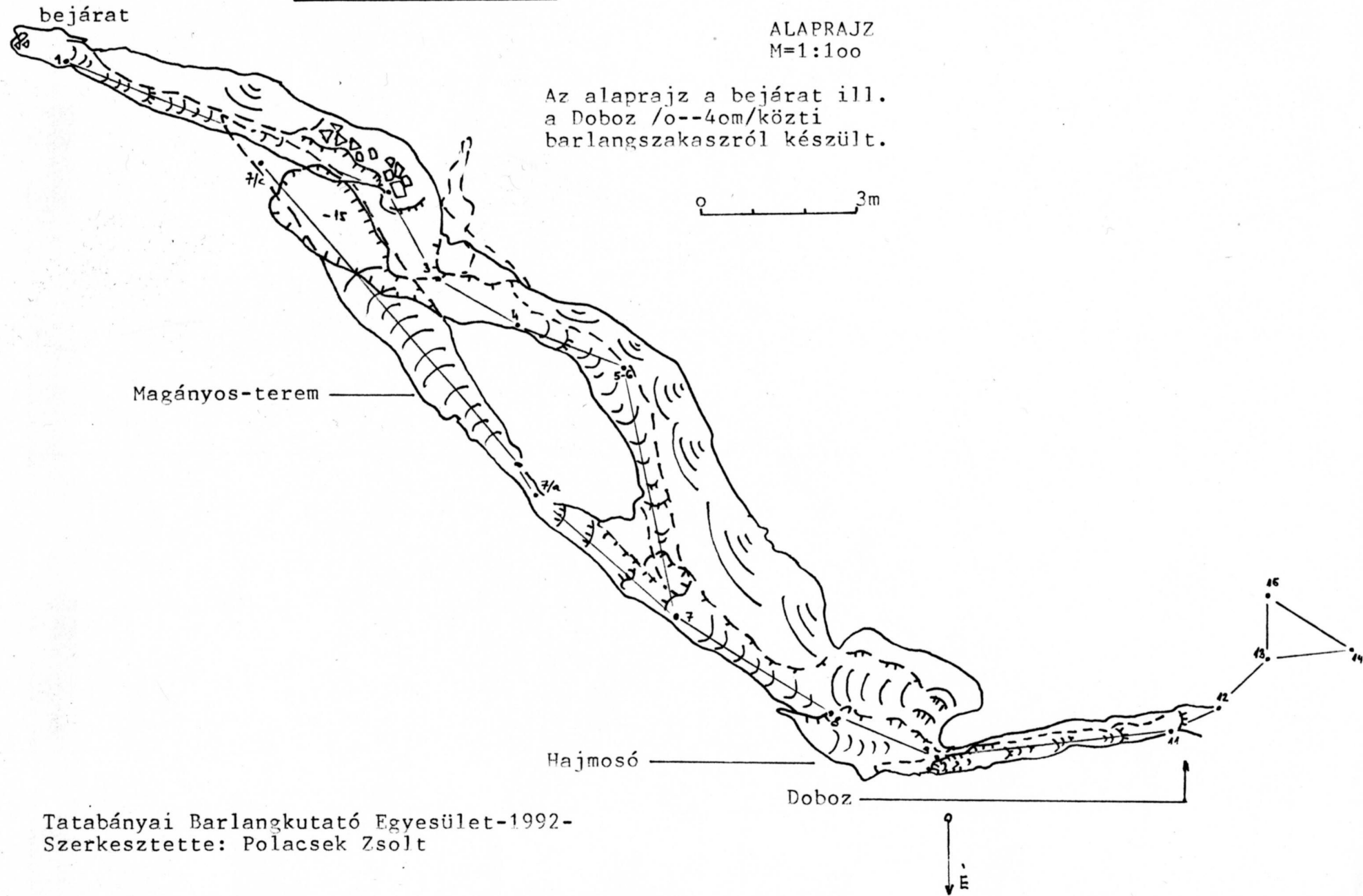
Alaprajz, mely a barlang mélyszakaszáról a -65m-nél
mélyebben elhelyezkedő járatokról készült.

0 3m



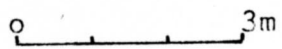
Tatabányai Barlangkutató Egyesület-1992-
Szerkesztette: Polacsek Zsolt

KESELŐ-HEGYI-BARLANG



ALAPRAJZ
M=1:100

Az alaprajz a bejárat ill.
a Doboz /o--40m/közti
barlangszakasgról készült.

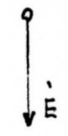


Magányos-terem

Hajmosó

Doboz

Tatabányai Barlangkutató Egyesület-1992-
Szerkesztette: Polacsek Zsolt



KESELŐ-HEGYI-BARLANG 461o/1

M=1:100

Alaprajz mely a barlang Nagy-terem ill. Kos-
term nevü részeiről készült .

o 3m

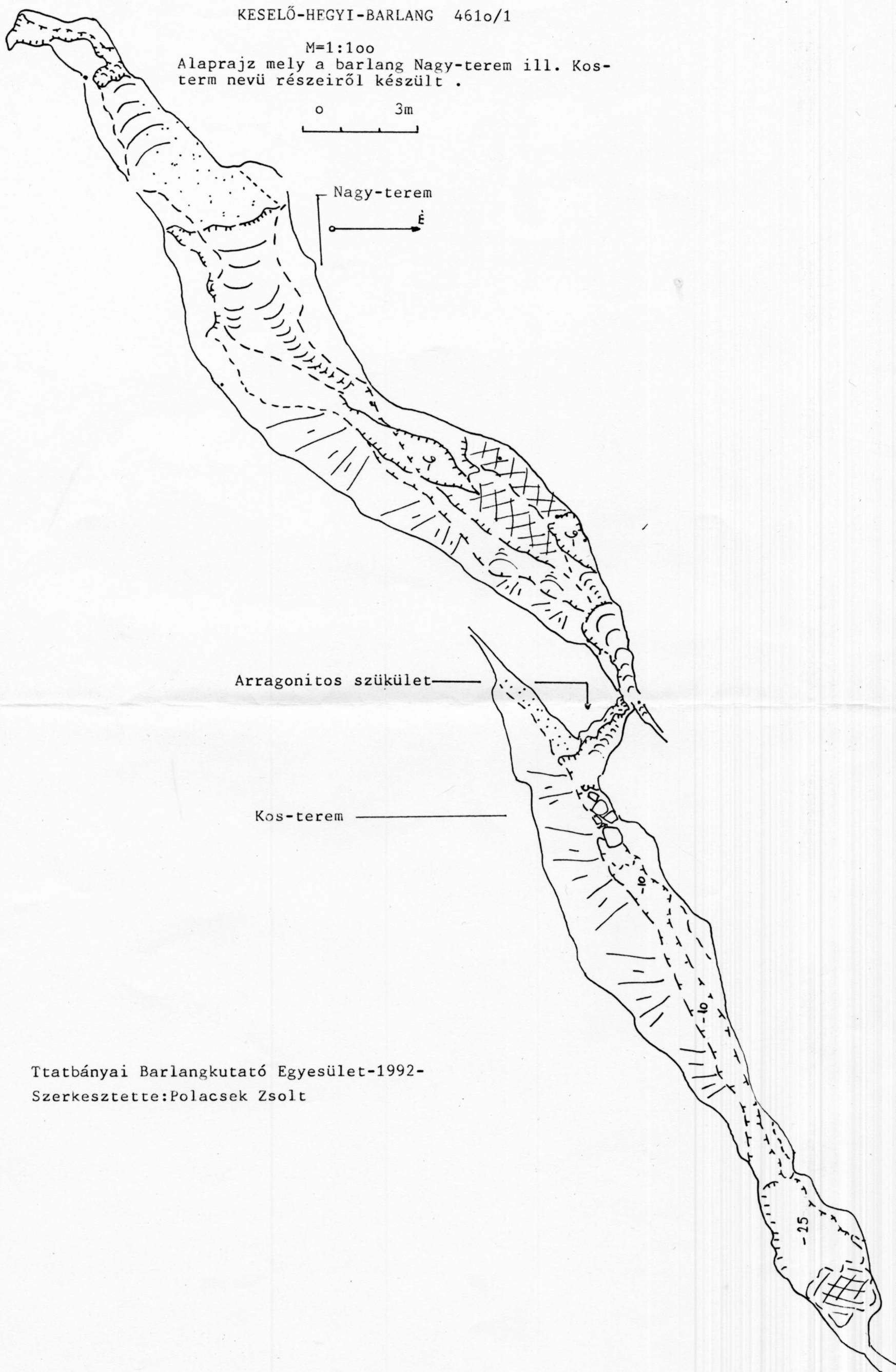
Nagy-terem

É

Arragonitos szűkület

Kos-terem

Ttatbányai Barlangkutató Egyesület-1992-
Szerkesztette:Polacsek Zsolt



KESELO-HEGYI-BARLANG

M ~ 1:100

0 5m.

HOSSZMETSZET I/II.

KOS-TEREM

NAGY TEREM

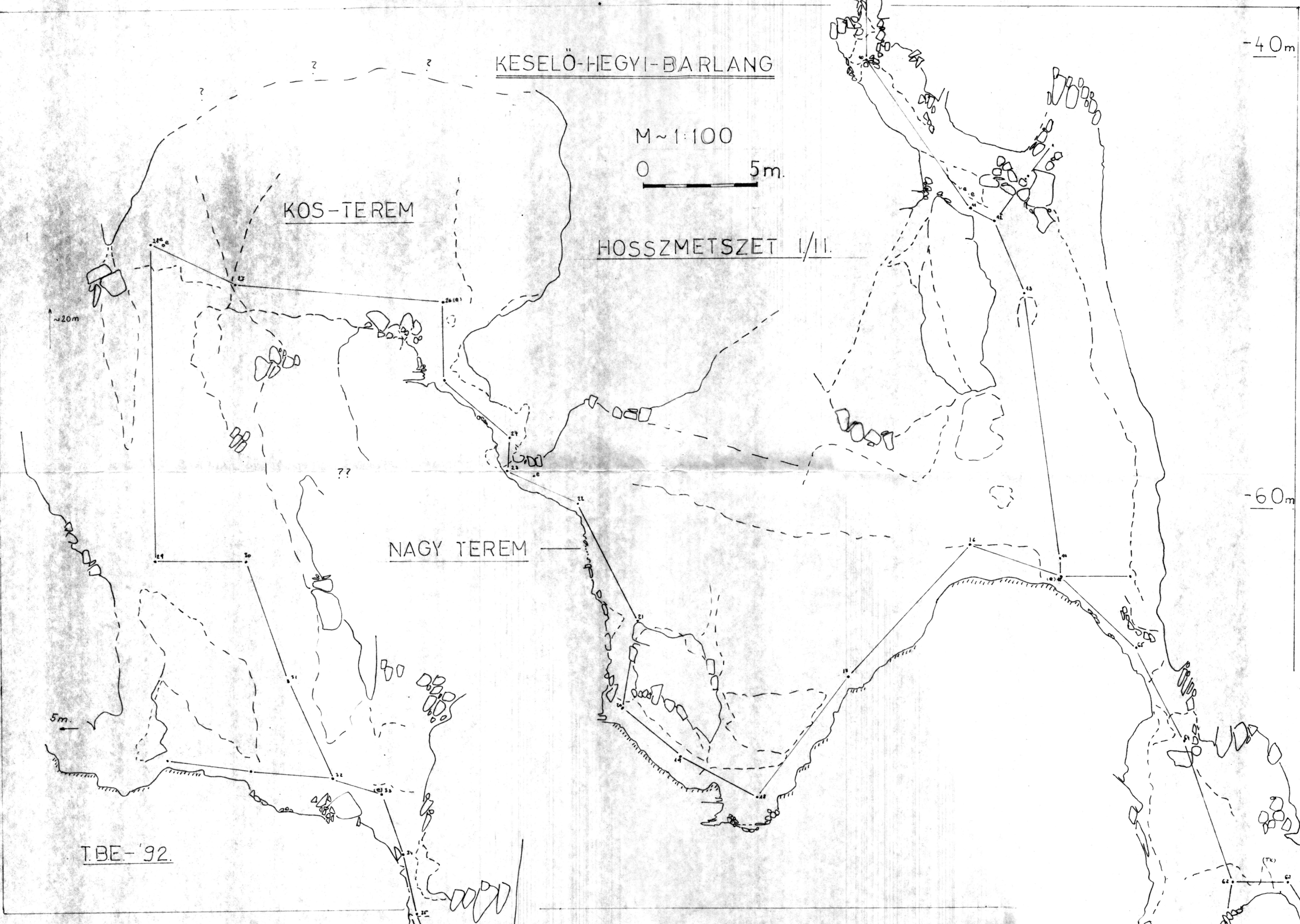
-40m

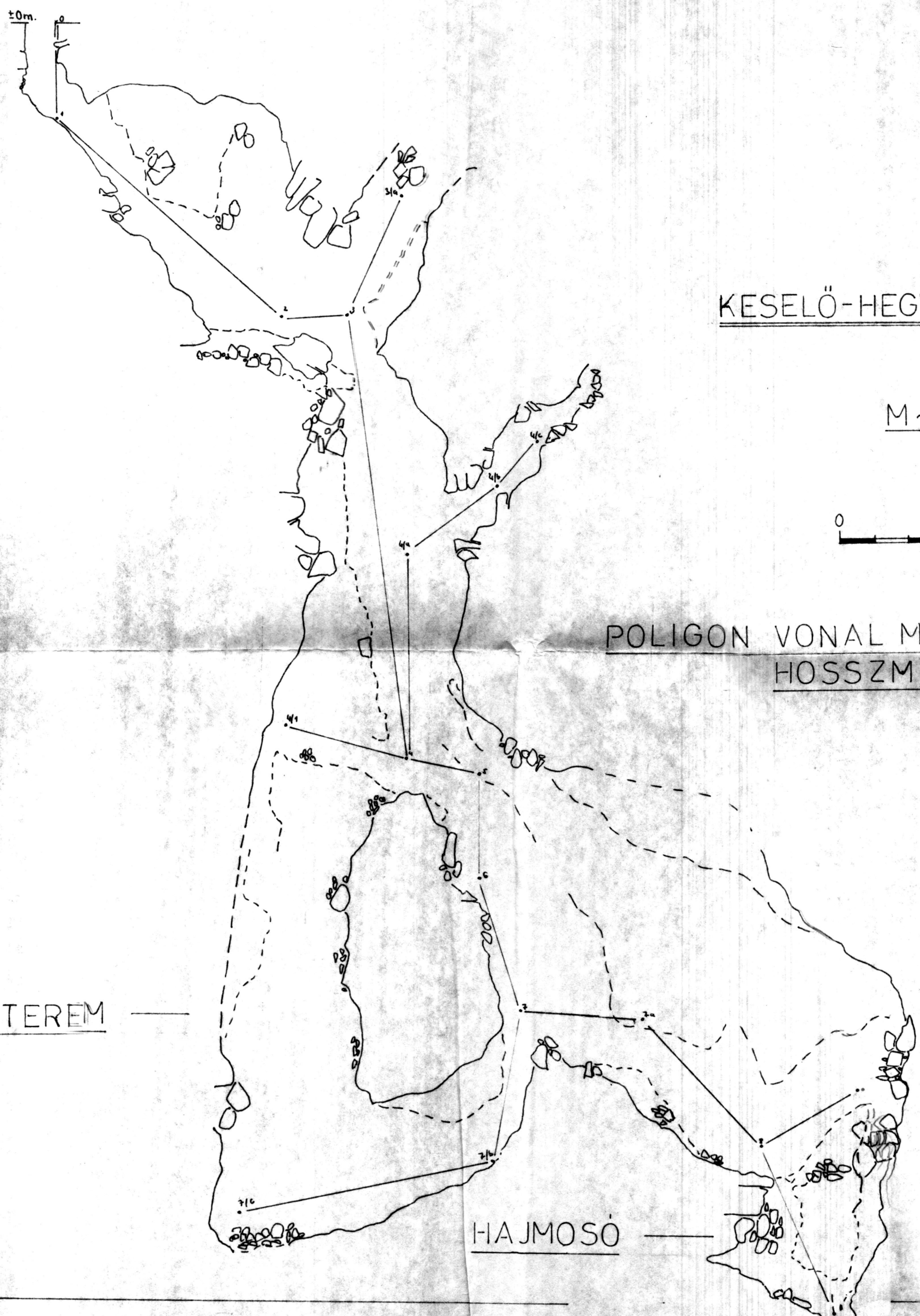
-60m

~20m

5m

T.BE-'92.

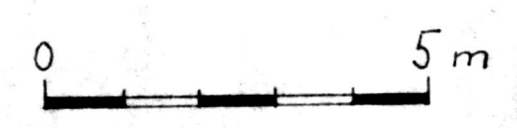




±0

KESELŐ-HEGYI-BARLANG

M~1:100



POLIGON VONAL MENTÉN BEFORGATOTT
HOSSZMETSZET I/I.

-20m

MAGÁNYOS TEREM

HAJMOSÓ

T.B.E. - 1992.